

R 72

R 83

Veškerá práva vyhrazena.

326.293

Tiskem České grafické společnosti »Unie« v Praze.

ÚVOD.

Trilogie Aischylova Oresteia (Hra o Orestovi), skládající se ze tří dramát, zvaných Agamemnon, Choeforoi (Ženy, přinášející oběť pohřební), Eumenides (Milostivé bohyně), provozována byla na jaře r. 458 př. Kr. v Athenách a došla první ceny. Může se tedy honositi ctihodným stářím 2360 let. Básník, když ji skládal, byl již stařec asi 67letý.

Látku k ní vzal Aischylos z bájí o tragických osudech rodu Pelopova, z nichž tragické řečtí vůbec hojně čerpali. Báje ty znal již nejstarší epický básník Homeros, ač v podobě poněkud jiné, než se nám jeví u pozdějších básníků tragických a také u Aischyla.

Homeros činí v Odyssei zmínku o úskočném zavraždění krále mykenského Agamemnona. Mezitím, co Agamemnon, syn Atreův, s ostatními knížaty řeckými dlel a bojoval před Trojí (Iliem), Aigisthos, syn bratra Atreova

*

Thyesta, svedl choť jeho Klytaimestru; když pak Agamemnon po desíleté vzdálenosti vrátil se domů do královského sídla svého Myken, zabit byl Aigisthem při hostině. Sedm let vládl potom Aigisthos Mykenám, až osmého roku vrátil se do vlasti Orestes, syn Agamemnonův, a vraha otce svého, Aigistha, zabil. U Homera jest tedy původcem smrti Agamemnonovy pouze Aigisthos; jen na některých, jak se zdá, mladších místech Odysseie činí se zmínka o pomoci, které mu při tom poskytla Klytaimestra. Že by Orestes vedle Aigistha byl zavraždil také svou matku, o tom se nikde u Homera neděje přímé zmínky. Orestes, vykonav povinnou pomstu nad vrahem svého otce, nepodléhá také ani výčtkám svědomí ani pronásledování Lític. Jeho čin básník vyhláší za slavný a stavi jej jiným za vzor.

Báje tato připomínána byla i od pozdějších básníků epických, ale v podobě značně rozšířené; ještě větších změn dostalo se jí v básních lyrických. Lyričtí básníci Xanthos a Stesichoros zpracovali ji v básních, zvaných Oresteia, a uvedli v ni nové rysy. U Stesichora zavražděním Agamemnona byla vinna hlavně Klytaimestra; Orestes vraždí proto za trest matku, pronásledován jest Líticemi a chráněn před nimi Apollonem, jenž mu nejspíše také vykonání pomsty nařídil. I jiné nové, ale podružnější rysy báje, jež vyskytují se později u tragiků, lze stopovati již v básni Stesichorově.

Aischylos užil v trilogii své toho tvaru báje, jakého dostalo se jí u básníků lyrických, ač ovšem i sám ji v leccěms změnil a doplnil. U Homera Orestes mstí se krvavě na vrahu otce svého Aigisthovi dle starého posvátného zvyku. Duše zavražděného dle názorů doby starořecké nemá v hrobě pokoje, dokud vrah není krvavě potrestán, žádá krvavé pomsty, a tu vykonati má příbuzný, zavražděnému nejbližší, v tomto případě syn.

Orestes dle Homera pomstu nad původcem vraždy otcovy, Aigisthem, vykonal a zjednal si tím čest a slávu nehynoucí. Básníci lyričtí, a dle nich Aischylos, postavili však v popředí choť Agamemnonovu Klytaimestru. Ona jest dle nich vlastní a jedinou původkyní vraždy, spáchané na Agamemnonovi, a Orestes, jenž starým zvykem vázán jest pomstiti smrt svého otce, dostává se tak ve spor dvou povinností. Jedna velí mu, matku i svůdce jejího zavraždit, a sám bůh Apollon hrozí mu těžkými tresty, kdyby povinnosti té nedbal; druhá, povinná úcta k matce, jež ho zrodila i pěstila, mu v tom zbraňuje. Tento spor, těžce rozřešitelný, jemuž Sofokles a Euripides, kteří po Aischylovi zpracovali touž látku v dramatických, nám rovněž zachovaných, vlastně se vyhnuli, pokouší se v této trilogii rozřešiti Aischylos.

Orestes na rozkaz Apollonův a ne bez váhání pomstu vykoná; zavraždí Aigistha i svou matku. Ale v zápětí dostávají se výčitky svě-

domí, představené Líticemi, pronásledujícími Oresta pro vraždu matčinu. Obyčejné, zevň očištění z vraždy, jakým v starověku vrah vinu svou smýval (jistě obřady a hlavně skropení rukou krví obětovaných selat), tu nepostačuje. Orestes utíká se proto do chrámu boha, jenž ho k vraždě matky přiměl, a na jeho radu do Athen k bohyni moudrosti Atheně, jíž rozsouzení věci přenechává. Ani Athena sama netroufá si však ve věci tak choulostivé pronést rozsudek, i ustanoví zvláštní soud z občanů svého města Athen, jenž má rozhodnouti o tom, je-li Orestes vinen či nevinen. Obě strany, Orestes i Lítice, hájí své věci před tímto soudem. Ale přes to, že Apollon, ochránce Orestův, dovolává se daného Orestovi rozkazu, přes to, že ukazuje na větší cenu, kterou má po názoru řeckém muž a otec, než žena a matka, jen polovina soudců hlasuje pro nevinu Orestovu. Rovnost hlasů při soudu odevzaných jest důkazem, že důvody, uváděné pro nevinu Orestovu i proti ní, byly stejně mocné. Teprv Athena rozhodne svým hlasem na prospěch Orestův. Básník tak zřetelně naznačil, že obě povinnosti, povinnost krvavé pomsty na matce a povinnost lásky a úcty dětinské, sloučiti nelze; vražda matky, třeba provedená na rozkaz Apollona, chránícího starý zvyk krvavé pomsty, že jest hrozným hříchem, a zákon krvavé pomsty, který ji přikazuje, že jest s povinností lásky k rodičům neslučitelný

Rozum lidský v takovém sporu rozhodovati nemůže, i jest k tomu třeba zvláštní milosti božské, aby spor těchto dvou povinností rozřešen byl pro toho, kdo se v něm octl, příznivě.

Lítice, staré ty bohyně, které konají pomstu nad vrahem bezohledně, nehledíce k pohnutkám, jež ho k činu vedly, hlasem Atheniným podlehnou. Soud, který soudil o vině Orestově, Athena ustanovuje na věčné časy, aby i příště rozsuzoval pře krvavé. Básník dal tak na jevo, že starý a posvátný zvyk krvavé pomsty, krutý, neznající milosti ani smíru, dle něhož krvavé viny by nikdy nebraly konce, musil ustoupiti spravedlivějším řádům nové doby: na místo svépomoci a bezohledného, leckdy nemilosrdného pronásledování Lític nastupuje soud, přísný i spravedlivý, jenž nehledí pouze k činu samému, ale uvažuje i jeho příčiny a pohnutky.

Tím jest moc Lític ovšem zlomena; jejich právo má, jak toho vyžadoval duch nové doby, přejíti na soud, dostati se v moc státu. Hněv jejich, vzniklý rušením jejich starých práv, ukonejší domluvami Athena, slibujíc jim za to v Athenách sídlo i zvláštní pocty. Z nemilosrdných Lític stanou se tak milostivé bohyně (Eumenidy), jež lidi daří štěstím a požehnáním.

Vlastenecký básník užil té příležitosti k oslavě vlasti své Athen. Eumenidy na konci dramatu

žehnají Athenám, novému svému sídlu, a přejí jim všelikého zdaru.

Osvobozením Orestovým snímá se také s rodu Pelopova kletba, která na něm lpěla, dle jedné pověsti již od dob praotce rodu Tantara nebo od dob jeho syna Pelopa, dle Aischyla od dob Atreových.

Původcem této kletby, jež stíhala členy rodu Pelopova, byl dle vylíčení Aischylova otec Agamemnonův, Atreus. On dopustil se první hnusné viny krvavé: když Thyestes svedl Atreovi, bratru svému, manželku, Atreus zabil ze msty malé jeho syny a předložil mu při hostině pečené jich maso k snědku. Thyestes, poznáv úskok Atreův, proklel veškerý rod Pelopův. Od té chvíle neopouštěl duch pomsty domu Atreova. Syn Atreův, Agamemnon, nerozpakoval se obětovati i vlastní dceru Ifigenei z pouhé ctižádosti, aby utišil nepříznivé větry, které bránily mu v Aulidě vyplouti k Iliu a provésti tak záměr, který si vytkl, potrestati totiž Ilion pro únos Heleny. Čin ten dal opět choti jeho, Klytaimestře, vítanou záminku k nevěře a cizoložství s Aigisthem. Když se z Iliu vrátil, pykal Agamemnon svou krví za krev synů Thyestových i za krev vlastní své dcery. Klytaimestra i Aigisthos podlehnou opět mstící ruce Orestově. Teprv Orestes, vykonav krvavou svou pomstu pobídkou Apollonovou a osvobozen byv těžké viny milostí Atheninou, snímá

s rodu starou kletbu a zajišťuje mu šťastnější budoucnost.

V prvních dvou dramatech, Agamemnonu a Choeforách, přejal Aischylos i leckteré jednotlivosti od svých předchůdců, básníků epických i lyrických. Již v Stesichorově Orestei zmínka byla o chůvě Orestově a o snu Klytaimestřině, který jí věštil blížící se pomstu; v stejnojmenné básni Xanthově vystupovala již Elektra. Přes to však velkolepá koncepce celé trilogie náleží jemu; jeho dílem jest dramatické upravení látky, mistrná kresba osob, v trilogii vystupujících, nádherná dikce i hluboké nazírání na život lidský, jež všude v básni jeho se jeví.

Nejsamostatnější co do invence jest třetí drama trilogie, Eumenidy. Pro sestrojení tohoto dramata neměl Aischylos u starších básníků, ba ani v pověsti hrubě opory. Jen na jednom místě Homerově činí se zmínka o tom, že Orestes po vraždě své matky meškal v Athenách. Vedle toho na některých místech Helady kult Lític spojen byl s osobou Orestovou, někde tím způsobem, že Orestes pokládán byl za zakladatele jich svatyně i kultu. V Attice ctěny Lítice pode jménem Eumenid (bohyň milostivých) v Kolonu a v Athenách na svahu pahorku Areova (Areopagu), kde měly svatyni a v ní jakousi sluj, v níž bytovaly. Také soudní dvůr na Areopagu, jenž soudil od starodávna o krvavých zločinech, byl s kultem těchto Eumenid ve spojení (kdo na př. u soudu toho

byl osvobozen, obětoval ve svatyni Eumenid). Byla také pověst v Attice, že bozi rozsoudili na Areopagu při mezi Orestem a Líticemi. Na skrovných těchto pověstech zosnoval Aischylos Eumenidy; jest zřejmo, že v tomto dramatě z pověsti mnoho přejmouti nemohl.

Látku svou zpracoval básník po způsobu své doby ve třech dramatech, z nichž každé tvoří sice zvláštní celek, ale které společnou páskou látky i problému, básníkem řešeného, spjaty jsou ve vyšší celek — v trilogii. V dramatě prvním vyložena Klytaimestřina a Aigisthova vina, v druhém její potrestání Orestem, v třetím dochází k smíru osvobozením Orestovým a upokojením pronásledujících jej Lític. Děje je v prvních dvou dramatech málo. Zvláště první část Agamemnona až do slavného vstupu králova je chudá dějem. Básníku také nešlo o sestavení děje pestrého a bohatého, nýbrž o to, aby v diváku vzbudil takovou duševní náladu, v níž by náhlá smrt Agamemnonova působila na něho mohutným dojmem. O tom, že Klytaimestra není choti svému věrna, dovidáme se jen z narážek hlídače a sboru. Klytaimestra sama před sborem i poslem staví na odív věrnost a lásku k svému choti, ač v srdci již je pevně odhodlána ho usmrtiti. Jen sbor ukazuje svými zpěvy na neblahé osudy, které již rod stihly (obětování Ifigeneie, únos Heleny, choti bratra Agamemnonova Menelaa), a má tajemnou předtuchu, že rodu, kletbou stíže-

nému, hrozí nová pohroma. Teprve Kasandra, zajatá dcera trojského krále Priama a věšt-kyně, odhaluje svým viděním závoj s hrůz, které se již v kletém domě Pelopově udály, věští blízkou smrt Agamemnonovu a naznačuje i jeho vrahy. Zdá se, jako by děsné chmury rozkládaly se v tom okamžiku nad domem Atreoviců; hned na to zazní z domu výkřik vražděného krále, jenž klesá rukou vlastní ženy po tolika útrapách před Trojí i na moři, jak byl vylíčil na počátku dramata jeho posel, a bezprostředně po slavném vjezdu do svého sídla, do něhož vešel po dlouhé vzdálenosti, vítán jsa i lidem i lícoměrnou manželkou. Básník mistrným způsobem přičinil se o to, aby smrt Agamemnonova na diváky působila tragicky.

Také v druhém dramatě, Choeforách, po scénách úvodních, v nichž Elektra poznává na hrobě otcově bratra svého Oresta, děj po dlouhou dobu stojí. Střed dramata vyplněn jest dlouhým střídavým zpěvem sboru, Elektry a Oresta, v němž ozývají se nářky pro nehodnou smrt Agamemnonovu, nedůstojné zacházení s jeho mrtvolou po smrti a prosby k zavražděnému, aby mstitelům svým při pomstě byl pomocen. Celá tato část dramata má dvojí účel: jednak má utvrditi Oresta v jeho rozhodnutí, pomstiti smrt otcovu krvavě, jednak diváku novým a důtklivým vyličením nedůstojné smrti královy přivést na mysl, že

pomsta, kterou brzy potom Orestes vykoná, jest oprávněna. I tu básník chce zjednatí v diváku onu duševní náladu, ve které by správně posuzoval děsnou vraždu Orestovu. Ostatní děj tohoto dramata probíhá rychle: bez překážek povede se prostá lest Orestova.

Mnohem více děje má třetí drama, Eumenidy; básník užil tu hojných prostředků, jež pozornost a zájem diváků mohou upoutati: vystupuje tu duch Klytaimestřin, jinde neobvyklý sbor Lític, bozi Apollon a Athena, jež způsobí osvobození Oresta. Ale přes živost děje a skvělý apparát scenický, kterého básník užívá, drama toto co do účinnosti daleko zůstává za předešlými. Jest to přirozeno: toto třetí drama řeší vlastně problém, jež básník chtěl rozřešiti, zda totiž Orestes ve sporu dvou svých povinností krvavé pomsty a lásky k matce, se provinil či nikoli. Řešení to děje se při soudě, v podstatě po způsobu soudního řízení athenského; uvádějí se při něm od obou sporných stran důvody pro vinu i nevinu Orestovu. Vkus diváků attických, majících, jak známo, v podobných rozepřích soudních zalíbení, scény ty snad hověly svrchovanou měrou, modernímu čtenáři i divákovi nezdají se prosty jistého doktrinářství a někdy i sofistiky. Rovněž tak konec dramata, obsahující konejšení Lític, rozvzteklených nepříznivým pro ně výsledkem soudu, a jich žehnání Athenám zdá se nám rozvleklý. A přece, uváží-li se věc bedlivěji,

jest naprosto nutný. Básník nemohl si tu, chtěl-li trilogii svou ukončiti způsobem uspokojujícím, ani jinak počínati.

Osnova celé trilogie je zkrátka dobře uvážena a řádně ucelena. V jednotlivostech lze arci básníkovi leccos vytýkati a bylo mu vytýkáno částečně i v starověku. Básník bez ostychu řadí k sobě bezprostředně události, dobou daleko odlehlé: sotva spatřil hlídač znamení ohně, jímž oznámil Agamemnon pád Troje, přichází již do Arga posel, od něho vyslaný, a brzy po něm i král sám. I scéna, ve které Elektra tuší přítomnost bratra svého Oresta, shlédši na hrobě otcově kadeř též barvy, jaké jsou její kadeře, a vidouc stopy nohou, podobné stopám jejích nohou vlastních, neušla ostré a částečně až nespravedlivé kritice již v starověku. Provedl ji tragický básník Euripides na místě pro to nejnevhodnějším, v dramatu svém též látky, Elektře. Ale velicelepá, třeba prostá a jednoduchá koncepce celku snadno převáží tyto i jiné nedostatky.

V charakteristice osob nemiloval Aischylos drobnomalby. Jako prostá bývá osnova jeho dramatu, tak kreslí i charaktery své hrubými sice, ale význačnými rysy, takřka hrubým štětcem. Vidíme to zřejmě na přední osobě trilogie, jež ve všech třech dramatech vystupuje, na Klytaimestře. Tato žena, stavící na odiv svou lásku a oddanost k muži v témž okamžiku, kdy jest již pevně odhodlána zákeřně

ho zabiti, zastírající svou nevěru a svůj čin výmluvou, že choť jí zabil dceru a podváděl jí Kasandrou, směle a bez rozpaku vraždící a po činu bez ostychu se znající k vraždě i k dřívějšímu svému pokrytectví: tato žena pevné vůle, mužské smělosti a při tom vskutku královské vznešenosti má v sobě cosi nadlidského, daemonického a ne neprávem srovnávána byla v nové době s Lady Macbethovou. I v Choeforách jeví se tyto rysy její povahy: i když vidí již, že jí nastává jistá záhuba, chápe se přece sekery a chystá se k obraně. Prudce a velitelsky mluví i její duch, vystupující v Eumenidách. Aigisthos je zbabělec, pouhý nástroj v rukou své ženy. Orestes, druhá hlavní osoba trilogie, jedná, jak to již látka sama sebou kázala, jednak pod nátlakem své mravní povinnosti, jednak z rozkazu Apollonova, jenž hrozil mu těžkými tresty, kdyby povinnosti krvavé pomsty neučinil zadost. Není divu, že vědomí povinné úcty k matce činí mu úkol jeho těžkým, že třeba mu upomínání sboru i Elektřina na neblahý a nedůstojný osud otcův, aby v úmyslu svém setrval, že před vraždou matky váhá a musí býti samým Pyladem upomenut na příkaz Apollonův, než ruku svou na matku vloží. V třetím dramatu jest Orestes, vloživ rozhodnutí svého osudu docela do rukou Apollonových a Atheniných, osobou passivní. V obou dramatech, v nichž vystupuje, leží na jeho povaze těžký stín tesk-

nosti, vzniklé vědomím, že starým zvykem i rozkazem božím hnán jest k činu, proti jehož vykonání nitro jeho se vzpírá. V pravdě královsky vystupuje Agamemnon; se vznešeností pojí se v povaze jeho vlídnost a hluboká úcta před bohy.

Ale i ostatní podružné osoby, které v trilogii té vystupují, kresleny jsou několika sice črtami, ale výrazně. Jak Aischylos stručně, ale ostře uměl charakterisovati, toho dokladem je na př. hlídač v Agamemnonu, chůva v Eumenidách a především se zvláštní láskou kreslená panenská věstkyně z královského rodu Priamova, Kasandra, která v květu svého mládí po pádu rodného svého města a vyhubení nejbližšího příbuzenstva dostala se v otroctví a pro podezření, které k ní pojala Klytimestra, podléhá její ráně zároveň se svým pánem, Agamemnonem. Bohové v Eumenidách charakterisováni jsou podle obvyklých názorů řeckých. I charakteristice sboru věnoval Aischylos náležitou péči; všechny tři sbory, zvláště sbor starců v Agamemnonu a Lític v Eumenidách, kresleny jsou ostře a případně. *)

Tragickým básníkům řeckým nešlo však pouze o zábavu obecnstva, nýbrž i o jeho poučení. Ten úkol vytýkali si všichni tragikové,

[*]) Kolik členů sbor v Orestei měl, zda 12 či již 15, jest neobyčejně těžko rozhodnouti. Pro obojí lze uváděti důvody stejné váhy.

zvýšenou měrou Aischylos. Mluvcím básníkovým, jenž pronáší jeho názory o životě lidském, dlouhou životní zkušeností nabyté, jest hlavně sbor. Filosofické úvahy sboru, podané z pravidla v nádherném rouše pravé poesie, arci dle našeho vkusu děj dramatu, beztoho dosti chudý, zdržují, a při provozování moderním nejprve podléhají škrtům upravovatelovým. Trpělivější čtenář pozná, že tvoří ethický podklad, na kterém se stavba celé trilogie zdvíhá a že s celým dějem jsou v organickém spojení.

Trilogie zakončena byla dle zvyku doby veselým dramatem satyrským Proteus, které se až na dva verše a několik slov ztratilo. Obsahu jeho přesně neznáme. Z titulu a z vypravování poslova v Agamemnonu můžeme se dohadovati, že týkalo se dobrodružství Menelaova u Protea v Aigypťě, o němž vypravuje Homerova Odysseia.

Oresteia Aischylova náležela asi k nejzdařilejším plodům Musy Aischylovy a řecké Musy tragické vůbec. Živostí děje, dobře zosnovanou zápletkou, jemnou a propracovanou charakteristikou osob vyniká nad ni zajisté Elektra Sofokleova. A přece dojem, který na čtenáře činí drama Sofokleovo (o stejnojmenném, v mnohé příčině vadném dramatu Euripidově ani nemluvic), jest daleko skrovnější mohutného dojmu, jež činí Oresteia Aischylova. Prostá velikolepost její osnovy, jejího děje

i charakteristiky osob, vznešenost a hlubokost myšlenek v ní pronesených, nádhera a smělost výrazu a ethické stanovisko básníkovy, s něhož těžký problém mravní řeší, vesměs to vlastnosti, ukazující k tomu, že básník, jenž v mládí svém bojoval proti Peršanům u Marathona, byl odchovancem veliké a vážné doby válek řeckoperských, činí ji přes to, že nevznikla za doby, kdy tragoedie řecká dostoupila vrcholu, mistrovským dílem řecké poesie tragické, jež udrží si čestné místo mezi tragoediemi všech věků a národů.

* * *

Budiž mi dovoleno pronést také několik slov o překladu. Je-li překládání básní starověkých vůbec nesnadné, nesnadnější než překlad leckteré básně moderní, jest překlad dramatu Aischylových nesnadný měrou ještě větší. Starověký způsob vyjadřování myšlenek jest často podstatně jiný než náš; tu nelze překládati slova, tu třeba napřed přesně vystihnouti myšlenku a hledati pro ni vhodný a shodný výraz moderní. U Aischyla obtíže tyto značně vzrůstají. Mluva jeho jest neobyčejně sytá a smělá, ne všude na první ráz průhledná. To je také příčinou, proč text jeho dramatu zachován jest v podobě dosti porušené. Překladatel nejen si musí napřed upravit text, ale i po úpravě textu často jest na rozpacích, jak

který smělý nebo stručný obrat napodobiti česky tak, aby byl překlad srozumitelný. Přeložiti kterékoli drama Aischylovo srozumitelně, češtinou, prostou všelikých negrammatických licencí, a prosodicky správně, není práce snadná. Poznává to, kdo to zkusil. O tom, že by mohl býti v překladu napodoben věrně i celý charakteristický způsob Aischylovy mluvy, nemůže býti u pravého překladu ani řeči. Kdo si takový nesplnitelný úkol vytýká, překládá z pravidla slova řecká slovy českými, čistě řecké obraty, slovosled i vazbu vět ponechává nezměněnu a smělost výrazu hledí vystihnouti neobyčejnými a nápadnými slovy a vazbami, kterých žádný Čech neužívá. Přistupuje-li k tomu také někdy nepochopení těžkého textu, vychází při takovém překládání překlad, jemuž nikdo neporozumí. Takový překlad Oresteie máme již i my (ale mají podobné překlady i jině); pořízen byl H. Mejsnarem r. 1883. Daleko lepší a na svou dobu dobrý jest V. Nebeského překlad Eumenid z r. 1862. V. Kočvarův novější překlad Agamemnona (značně zkrácený) z r. 1897 vydává svědectví o veliké překladatelské obratnosti. Z Eumenid přeložil již r. 1827 asi sto veršů také Šír.

K překladu svému užil jsem nejen důležitějších novějších vydání, nýbrž prohlédl jsem i všechny téměř opravné návrhy k textu Oresteie, vyšlé až do nejnovější doby. Jest jich na tisíce, ale prospěchu je z nich málo; jsou,

jak jest přirozeno, čím dále tím horší a méně pravdě podobné. Ježto text Aischylův v různých vydáních značně se liší, nemůže se překladatel držeti vydání jednoho, nýbrž musí si napřed text dle svého dobrého zdání upravit. Úprava textu, jak jsem si ji provedl, patrna ze stručných poznámek kritických, přidaných po každém dramatu, které obsahují odchylky od komentovaného vydání Weckleinova z roku 1888. Původce textových oprav nepokládal jsem za nutné jmenovati.

Vedle vydání a jiných pomůcek exegetických a kritických užíval jsem také obratného, ale neobyčejně volného německého překladu Wilamowitzova, jenž jest místo překladu vlastně někdy dost obšírným výkladem Aischylových slov a zastupuje, pokud k jednotlivým dramatům této trilogie Wilamowitz ještě svého výkladu nevydal, komentář. S českými překlady staršími jsem i tento svůj překlad, jak to i jindy činívám, srovnal a leckteré obraty, hlavně z překladu Nebeského a Kočvarova, přejal; někde překlad můj souhlasí s předešlými holou náhodou. Je to na těch nečetných místech, kde překlad nabízí se sám sebou, a kde vlastně ani jinak překládati nelze.

I v tomto tedy překladě všechny verše a obraty, které vyskytují se v překladech předešlých, ať se do mého překladu dostaly úmyslně nebo neúmyslně, náleží prvním jich původcům. Přes to každý spravedlivý posuzovatel uzná,

že je to překlad úplně nový, od starších značně odchylný.

Partie lyrické, o jichž metrickou úpravu ve většině vydání špatně je postaráno, upravil jsem často samostatně a přeložil vesměs přízvukně dle zásad, jinde vyložených. I modernímu čtenáři rozměry jich budou jasné až snad na neobvyklé nyní řady paionské (— ◡ —, — ◡ — ...) a dochmické (◡ — — ◡ —, ◡ — — ◡ —; na př.: »ba klat od bohů ten dům; mnoho vražd« a pod.). Upozorňuji na tyto řady, aby snad čtenář, staré metriky neznalý, nesoudil z nezvyklosti toho rozměru, že jsem se tu dopouštěl chyb. Přízvuku správného šetřeno jest i v tomto mém překladě přísně, jak při měnivosti užitých od básníka rozměrů jest nezbytně nutno. Kdo vystihne správně smysl slov a bude klásti přízvuk (slovní i větný) tam, kam kladen býti má, tomu, doufám, metrum na všech místech rázně vynikne.

V Praze, dne 11. ledna 1902.

Josef Král.

I.

AGAMEMNON.

(*ATAMEMNON.*)

OSOBY:

Agamemnon, král v Argu.

Klytimestra, jeho manželka.

Aigisthos, bratranec Agamemnonův.

Kassandra, věštkyň trojská, dcera trojského krále Priama.

Posel.

Hlídač.

Sbor dvanácti kmetů.

Jeviště představuje místo před palácem Agamemnonovým v Argu. Palác má tři vchody, před nimiž stojí oltáře a sochy některých bohů, mezi nimi socha Apollonova. Kolem zdí paláce jsou kamenné lavice.

Noc. Na střeše domu Agamemnonova leží

Hlídač.

O kéž mě bozi zbaví těchto svízeli,
jež snáším na té stráži celý dlouhý rok,
co na domě tom Atreovců jako pes,
jsa loktem opřen, ležím! Znáš sbor nočních
hvězd

i jasné vládce, na nebi se třpytící,
jež léto nosí smrtelným i zimní chlad.
I nyní čekám na znamení světelné,
žár ohně, jenž má z Troje zprávu podati
a zvěst, že padla; neboť srdce toužící
tak káže ženy, plné mužské odvahy.
Když bdím tak v noci na tom loži neklidném,
jež vlhne rosou, na něž nesnáší se sen —
vždyť místo spánku strach mě stále provází,
bych víček pevně nezavřel a neusnul —,
chci leckdy zpívat neb si bzučet popěvek
a tímto lékem zaplašiti dřímotu;
však pláči, vzdychám nad tím domem nešťastným,
jenž ne tak dobře, jako dřív, je spravován.

Kéž zhostil bych se nyní šťastně útrap těch,
a vzplál již temnem nočním blahověstný žár!

(Mlčí chvíli. V tom v dáli vzplane rudá záře.)

Ó vítej, světlo noční, které zvěstuješ,
že den nám vzejde, tanců ples že nastane
nám hojných v Argu pro šťastnou tu příhodu!
Ó vítej nám!

(Vstane.)

Jdu Agamemnonově choti zevrubnou
dát o tom zprávu, aby z lože vstala hned
a uvítala v domě plesem radostným
tu záři; neboť padlo město Ilion,
jak ohně toho plápol hlásá zřetelně.
A první ze všech sám se pustím do tance;
neb štěstí pánů ve svůj prospěch obrátím,
když šťastný hod jsem učinil tím znamením.
Ó kéž, až pán se domu toho navrátí,
mu mohu drahou ruku jeho stisknouti!
Však o ostatním mlčím. Velký zavírá
mi zámek ústa. Nejvíc mluvit dům ten sám
by mohl, kdyby řeči nabyl. Kdo to zná,
s tím mluvím, před tím, kdo to nezná, mlčím rád.

(Sejde vnitřkem do domu.)

(Svítá. Vchází sbor se strany. Starci mají meč po boku, v rukou
berlu.)

Náčelník sboru.

Již deset to let, co veliký sok
ten Priamův,¹⁾ král

¹⁾ Priamos byl králem v Troji (Iliu). Menelaos byl podle Aischyla spoluvladařem bratra svého Agamemnona.

co Menelaos i bratr, jenž trůn
dle Diovy²⁾ vůle s ním drží a moc,
král Agamemnon, ta dvojice ctná,
již Atreus zplodil, sbor argejských vojsk
a korábů sta
z té země vyslali k pomstě.
A z prsou ryk jim divoký zněl,
jak supům, zlý
když pro mláďata je skličuje žal;
tu, perutí vesly si řídíce let,
se kolkolem lůžka svých vznášejí hnězd,
když veškereň trud,
s nímž holátka pěstili, zmařen.
Však na výši bůh, ať Apollon kýs,
ať Pan, ať Zeus, křik ostrý a stesk
svých chráněnců slyší a později ty,
kdo spáchali zlý
ten skutek, pokutou stíhá.
Tak přemocný Zeus, štít hostinných práv,
i na Alexandra³⁾ kdys Atreův rod
byl pro ženu vyslal tu záletnou v boj.
I zápasů hojně i únavný trud,
v němž kolena k zemi se sklánějí v prach,
v němž oštěp se láme, když zahájen boj,
chtěl způsobit danajským vojům⁴⁾

²⁾ Zeus (gen. Dia), nejvyšší bůh řecký.

³⁾ Alexandros jest jiné jméno Parida, syna krále Priama. Paris unesl Helenu, choť Menelaovu, a proto povstala válka trojská. »Záletná žena« jest Helena.

⁴⁾ Danajští, Achajští = Řekové.

a Trojanům též. Buď nyní, jak buď,
 však, osud jak káže, tak skončí se vše.
 Ni vzdýmaje žár, ni oleje snad
 v něj vlévaje, hněv
 zlých obětí nezkrotí nikdo.⁵⁾
 Však my, když voj se do pole bral,
 jsme zůstali doma; jest sešlý náš věk,
 jsou dětské již
 nám síly a krok již podpírá hůl.
 Jest starci rovno i dítě; neb hrud'
 mu svěžestí sil
 sic kypí, však duch je mužnosti prost.
 A co vetchý kmet? Ten vadne jak list
 a po třech chodí; neb o berlu již
 svou opírá chůzi, jak dítě jsa sláb,
 a bloudí, přízrak jsa ve dne.

(Vystoupí Klytaimestra, provázena služkami a sluhy, nesoucími
 oběti a náčiní k nim. Mezitím, co náčelník sboru mluví a sbor
 zpívá, Klytaimestra sama obětuje u oltářů před domem a vysílá
 sluhy s oběťmi do města.)

Ty, královno, však,
 již Tyndareos byl zplodil, ty rci,
 ó Klytaimestro, oč jde tu, co jest?
 Zda jakou máš zvěst,
 že po chrámech oběti konáš?

⁵⁾ Bůh nepřijímá oběti, konaných v Troji na od-
 vrácení jeho hněvu. Oběti jsou nepříznivé, oheň při
 nich neplane, a nelze ho k vzplanutí přimět ani vzdý-
 máním ani přiléváním oleje. Hněv bohů přenáší se
 tu i na oběti, konané na ukročení hněvu božského.

Všech oltáře bohů, již nad městem bdí,
 již na nebi dlí
 i v podsvětí, trh již střehou i dům,
 se vzňaly plápolem darů.
 Hle, k nebesům až se pozvedá žár
 i tuto i tam,
 a posvátný živí jej olej, dar
 to z králova domu, jenž beze vší lsti
 a něžně k ohni se lísá.
 Nuž z toho mi ty, co možno ti jest
 a přípustno, rci
 a starost tu zhoj, jež svírá mi hrud'.
 Ta zlovolně hned mě děsí, a hned
 zas naděje milá se z obětí těch
 mi zjevuje, trud, jímž sklíčen můj duch,
 a úzkost děsivou plašíc.

Znamení, věstící zdar, jež chrabrých se výpravě
 mužů

zjevilo, troufám si opěvat—z důvěry v božstvo
 kmetský věk mi sílu ke zpěvu vnuká —,
 jak vládce dva

Achajských mocné a Hellady mužstva vévody
 svorné

vyslal se zbraní ve mstící pravici útočný orel
 do země Teukrů.⁶⁾

Ptactva králové, černý a druhý zas
 na zádech bělostný, králům se loďstva

⁶⁾ Teukři == Trojané.

blíž domu jich
zjevili na místě, každému zřejmém,
po ruce, jež oštěpem mává;⁷⁾
zžírali zajíce, matku i s mláďaty v matčině
lůně,

jimž nedopráno zrodit se.
Žalozpěv, žalozpěv zapěj, však zvítěz dobro!

Vážný věstec tu vojska, když bojovné Atreovice,
povahou nerovné, shlédli, v těch zajíců
zhoubcích

vůdce poznal vojska. Vložil takto
to znamení:

»Po čase výprava ta hrad zničí Priamův,
všecky
města nezměrné statky, jež obec chovala,
osud

rozchvátí mocí.

Dříve závist ať bohů jen nezdrčí
uzdy té mocné, jež Troji má zkrotit.⁸⁾

Neb z lítosti

nevraží na ony otcovy sluhy
okřídlené Artemis cudná,
zajíc že nebohý od nich byl zhlcen i s mláďaty
v lůně.

Jeť protiven jí orlů hod.«

Žalozpěv, žalozpěv zapěj, však zvítěz dobro!

⁷⁾ t. po pravé straně.

⁸⁾ Mocnou uzdou, která Troji má zkrotiti, jest vojsko řecké, které ji obléhá.

»Ač máš tu přízeň, sličná,⁹⁾ k něžným rozencům
zuřivých lvů i k mláďatům
útlým veškeré zvěře, jež volně
žije v přírodě, přece, prosím,
příjemná a příznivá vyplň
znamení, nešťastné zjevy však k lepšímu
obrat!

I Paian mi,¹⁰⁾

ochránce před zlem, pomoz,
vitr by protivný nesesílala, jenž zdržel by
dlouho

danajské loďstvo;

nechať si nežádá jiné snad oběti, nezvyklé,
hrozné,
jež by vzbudila krev a muže vraždící
nesvár.

Čeká a vzchopí se strašně
hospodář lstivý, hněv pamětlivý, dítěte
mstitel.«

Takové vedle úspěchů velikých osudy Kalchas
královu domu věstil, když před výpravou
zřel orly.

Ve shodě s tím ty

žalozpěv, žalozpěv zapěj, však zvítěz dobro!

⁹⁾ »Sličná« jest Artemis, bohyně lovu, ochránkyně zvěře.

¹⁰⁾ Paian = bůh Apollon, bratr Artemidin. V následujících slovech naznačuje věstec Kalchas bezvětrí v Aulidě, jež zdržovalo vojsko řecké, obětování Ifigenie a vzniklé proto zavraždění Agamemnona, způsobené jeho chotí Klytimestrou.

Sbor.

Dia, ať jest kdokolivěk, ač-li jest
příjemno mu takto slout,
oslovuji jménem tím.¹¹⁾

Jemu, uvažuje vše,
mimo Dia přirovnat
nemohu nikoho, třeba-li planého vskutku
svrhnout břímě hloubání.

Bůh, jenž dříve mocně vládl, smělství pln
bojovného, naprosto
zapomenut zůstane.¹²⁾

I kdo po něm panoval,
zničen jest, byv přemožen.

Dia však vítěze kdožkoli ochotně slaví,
cíle dojde moudrosti.

K moudrosti on ukázal
lidem cestu, zákon dav:
»Zmoudří ten, kdo škodu měl.«

Ve snu sevře srdce úzkost, vzpomínkou
na zlé činy vzbuzená, a bezděčně
dostaví se rozvaha.¹³⁾

Milost bohů to, již pevně veslo své
vlády řídí vznešené.

¹¹⁾ Vyzývám nejvyššího boha, ať již slove Zeus či jinak. Nad něho není.

¹²⁾ Před Diem vládl jako nejvyšší bůh Uranos, po něm Kronos, jenž od Dia byl přemožen.

¹³⁾ Člověk aspoň později pozná z milosti bohů, že jednal špatně, a zmoudří.

Tak i tehdy¹⁴⁾ achajských
lodí starší velitel
věštců nijak nekáral,
nýbrž poddával se vlnám osudu,
achajský když lid byl tísněn větrem zlým,
prázdnícím mu zásoby,
zdržován jsa na bouřlivých aulidských
březích proti Chalkidě.¹⁵⁾

Vál vítr, zaduv od Strymona,¹⁶⁾ bouřlivý,
jenž lidem hlad a zahálku zlou působil
i nepokoj;
ni lodí neušetřil ani kotevních
jich lan, než, dlouhý čas jim bráně vyplouti,
tím otálením mořil výkvět Argejských.
Když pak vůdcům výpravy
oznámil věstec odpomoc,
krutější než i trpká ta
vichřice, řka, sama že chce
Artemis tak, zadržet proud
nemohli slz, žezlem svým zem
tepouce, Atreovci.

Tu starší vládce ozval se a toto děl:¹⁷⁾
»Když neposlechnu, těžký osud hrozí mi,
a těžký též,

¹⁴⁾ »Tehdy«: při věštbě Kalchantově.

¹⁵⁾ Aulis, město a přístav v Boiotii, proti Chalkidě na Euboi.

¹⁶⁾ Strymon, řeka v Makedonii.

¹⁷⁾ Starší vládce jest Agamemnon; dítě, jež má obětovati, jeho dcera Ifigeneia.

když utratím své dítě, chloubu rodiny,
když prolíjí krev panenskou a poskvrním
jí u oltáře ruce svoje otcovské.

Co je z toho prosto zla?

Mohu-li prchnout od loďstva,
zraditi svoje spojence?

Panenskou krev, obětní dar
za větrů klid, vymáhá zdar
výpravy té nezbytně. Nuž
budiž to naší spásou!»

A když svou šíji poddal jármu nutnosti
a nastal v jeho mysli obrat bezbožný
a zločinný i hříšný, čin
se nezpěchoval spáchat velmi ohavný.
Neb smělost lidem vnuká přední hříchu zdroj,
zlo osnující náruživost neblahá.

I nehrozil se usmrtit
dceru svou za zdar výpravy,
konané ze msty za ženu,¹⁸⁾
na obět smírnou loďstva.

Ni proseb, nářků, jimiž otce volala,
ni panenského věku války milovní
nic nehleděli rozhodčí.

I kázal po modlitbě otec sluhům svým,
by odhodlaně nad oltář jak kozičku
ji, v roucho zahalenou, zvedli do výše

¹⁸⁾ »za ženu«, t. za Helenu.

a šíji její sklonili,
aby též potlačili hlas
spanilých jejích úst, jenž dům
kletbami stíhal, mocí

a pevným poutem nemluvného roubíku.
Šat šafránový k zemi splynout nechala
a lítostivým pohledem
všecky svoje obětníky stíhala,
jsouc krásná jako na obraze. Promluvit
k nim chtěla, ježto v otcově
jim často pěla mužské síni hostinné,
a neposkvrněnou jsouc pannou, při třetím
vína ulévání otci milému
svým zpěvem milým vyprošovala štěstí.¹⁹⁾

Co dál se stalo, nezřel jsem a neřeknu;
však věštba Kalchantova dojde splnění,
a spravedlnost způsobí,
že ti zmoudřejí, jež stihla pohroma.²⁰⁾
Zlo poznat nechtěj, než se stane. S očí pusť
je dřív a nelkej před časem!
Vždyť objeví se, planouc jako ranní svit.

¹⁹⁾ Před hostinou ulévalo se víno nejprve Diovi, Heře a ostatním bohům olympským, pak heroům, konečně Diovi Spasnému. Od něho při ulévání vína prosila Ifigeneia štěstí pro otce.

²⁰⁾ Naráží se na Agamemnona, jenž pro obětování své dcery podle názoru sboru neujde trestu. Apie, o něco níže jmenovaná, jest Peloponnesos.

Kéž to se aspoň zdaří, co chce královna
konat, apijské té země jediná
tvrz ochranná, jež k nám se tu právě blíží.

(Mezitím se úplně rozednilo. Klytaimestra, dokončivši oběti, postoupí
ke sboru.)

Náčelník sboru.

Tvé vznešenosti, Klytaimestro, vzdávám čest.
Jeť slušno ctíti vladařovu manželku,
když opuštěn jest mužem stolec knížecí.
Proč obětuješ? Slyšela jsi dobrou zvěst,
či naději máš blahověstnou? Zvěděl bych
to rád. Však nezazlím ti ani mlčení.

Klytaimestra.

Kéž blahé jitro, jakož praví přísloví,
se ze šťastné nám matky noci narodí!
Zvíš o radosti větší, než jsme doufali.
Jest město Priamovo v moci Argejských.

Náčelník sboru.

Co pravíš? Nechápu to, sluchu nevěře!

Klytaimestra.

Již Achajských je Troja. Jasná-li má řeč?

Náčelník sboru.

Mne radost jímá, slzy vábíc z očí mých.

Klytaimestra.

Tvé oko svědčí, že máš srdce upřímné.

Náčelník sboru.

Zda spolehlivý toho také důkaz máš?

Klytaimestra.

Ba mám! Jak neměla bych, bůh-li neklamal?

Náčelník sboru.

Což věříš ve snů vidění a hledíš jich?

Klytaimestra.

Ne, nevěřím snům mysli, spánkem zmožené.

Náčelník sboru.

Snad pověst jakás nejistá tě vzrušila?

Klytaimestra.

Tím káráš mě, jak mladou dívku nějakou.

Náčelník sboru.

A jak to dlouho, co jest město dobyto?

Klytaimestra.

Té noci padlo, kteráž den ten zrodila.

Náčelník sboru.

A kdo s tou zprávou by tak rychle došel sem?

Klytimestra.

Bůh ohně, kterýž s Idy vyslal jasnou zář.²¹⁾
Vzplál řetěz ohňů, k žáru zas se družil žár
až sem. Neb s Idy přešel nejdřív na Hermův
vrch na Lemnu,²²⁾ a třetí oheň veliký
s té výspy přejal Athos,²³⁾ hora Diova.
A odtud dále postupného ohně sloup
tak mocný, že jím vzplála mořská hladina,
až k hlídkám na Makistu²⁴⁾ hnal se vesele
a jako slunce zlatým stkvěl se plamenem.
I Makistos však, nerozvážně nepoddav
se spánku, ihned posluš úkol vykonal.
Zář ohně v dálku šlehla k proudům euripským²⁵⁾
a strážcům Messapia²⁶⁾ dala znamení.
Ti zapálili kupu vřesu suchého
a novým ohněm zprávu dále poslali.
Tu plápol, mocně plana, neztrácejí síl,
jak luny svit se kmitl přes pláň asopskou²⁷⁾
až k horám kithaironským²⁸⁾ a tam nový žár
zas vzbudil, jenž jej na té pouti vystřídal.

²¹⁾ Ida, hora u Troje.

²²⁾ Lemnos, ostrov v aigajském moři; Hermes jest posel bohů.

²³⁾ Athos, známá hora na poloostrově chalkidickém.

²⁴⁾ Makistos, hora na Euboi.

²⁵⁾ Euripos, úžina mezi Euboií a střední Helladou.

²⁶⁾ Messapion, hora v Boiotii.

²⁷⁾ Asopská rovina je v Boiotii.

²⁸⁾ Kithairon, pohoří mezi Attikou a Boiotii.

Tam rozžehla hned hlídka oheň, nesoucí
zvěst do dálky, a větší, než jak příkaz zněl.
I šlehla záře přes jezero gorgopské;²⁹⁾
vrch Aigioplankta³⁰⁾ stihši, strážce vybídla,
by ihned oheň rozžehli dle příkazu.
I vyšlou, roznitívše mocnou hranici,
tak vysoký sloup plamene, že převyšil
i strmý břeh, jenž shlíží v záliv saronský.³¹⁾
Tak dospěl plana k arachnajským výšinám³²⁾
a stihl hlídky, jež jsou v města souedství.
Však odtud domu Atreovců dostihla
ta záře, jejímž předkem žár byl na Idě.
Tak pochodňový závod ten jsem zřídila,
v němž jeden od druhého světlo přejímal.
I první běhoun zvítězil i poslední.³³⁾
Ten důkaz tobě podávám i svědectví,
jež manžel můj až z Troje ke mně vypravil.

Náčelník sboru.

Ó paní, k bohům později se pomodlím;
však výklad, jež jsi podala, bych obšírně
chtěl slyšet znova, znova se mu diviti.

²⁹⁾ Gorgopské jezero leželo blízko Isthmu.

³⁰⁾ Aigioplankton, hora v Megarsku.

³¹⁾ Saronský záliv je mezi Attikou a Argejskem.

³²⁾ Arachnajské pohoří bylo mezi Korinthskem a Argolidou.

³³⁾ Při pochodňových závodech přejímal běhoun od běhouna pochodeň, a zvítězila ze závodících řada běhounů ta, jejíž poslední běhoun první dospěl s pochodní cíle. Ohně však všechny vykonaly svůj úkol; proto vlastně všechny zvítězily.

Klytaimestra.

Dnes Troji mají v moci své již Achajští,
 a různý asi křik se v městě ozývá.
 Vlej olej s octem do jediné nádoby
 a shledáš, že se odloučí a nesplynou.
 A tak lze různé slyšet hlasy vítězů
 i poražených, jak je různý stihl los.
 Neb jedni na mrtvá se těla vrhají,
 tu mužů, onde bratrů, na starého tam
 zas otce děti. Šíjí tíží otrocké
 jim jho, i pláčí nad osudem miláček;
 však druzí po lopotách boje nočního
 zas lačni jsouce, z toho, co kde v městě jest,
 si bez řádu a kázně strojí snídání;
 a podle toho, náhody jak padl los,
 se usídlili v trojských domech dobytých.
 Ni chladu nejsou vysazeni pod širým
 již nebem ani dešti, nýbrž bez hlídek
 a spokojeni spáti budou celou noc.
 Však ctí-li zbožně bohy, kteří ochránci
 jsou přemožené země, i jich svatyně,
 tu věru zvítězivše sami nepadnou.
 Jen dřív ať vojsko ze zničenosti nepojme
 snad žádost plenit, co se plenit nesluší;
 vždyť nutno, aby v domov svůj se vrátilo.
 Však proti bohům nesmí vojsko hřešiti,
 a šťastně také nazpět dráhu proběhne,
 ač nezasáhne-li ho náhlou pohromou
 snad bdělé hoře oněch, kteří zhynuli.
 Ta slova ode mne jsi slyšel, od ženy.

Kéž to, co dobré, nepochybně zvítězí!
 Ten převzácný bych ráda měla požitek.

Náčelník sboru.

Ó ženo, mluvíš s rozvahou jak moudrý muž.
 Já, uslyšev tvé spolehlivé důkazy,
 se strojím bohům za to slavně díky vzdát;
 neb trudům vzácné dostalo se odměny.

(Klytaimestra s průvodem odejde do domu.)

Král Zeus měj dík i milá ta noc,
 jež vzácným štěstím nás daří,
 jež trojský hrad v tu lapavou síť
 tak sevřela pevně, že z velikých těch
 se poroby tenat ni silný muž
 ni bujarý hoch
 již nevymkl, z obecné zhouby.
 Z té příčiny Dia, jenž hostinných práv
 je ochránce, ctím. To vykonal on,
 on na Alexandra již dávno luk
 svůj napínal, šíp chtě na něho v čas,
 ne marně do oblak, vyslat.

Sbor.

Lze říci, že byl stížen ranou Diovou,³⁴⁾
 jak zřejmě možno poznati: jak jednal, tak
 se stalo také jemu. Leckdo soudí as
 že nedůstojno zdá se bohům dbáti těch,

³⁴⁾ Řeč jest o Paridovi.

kdo šlapou v prach, co svatého;
 však, kdo to dí, je bezbožník!
 Vždyť očividno, pomsty duch
 že bystrým zrakem znamená
 těch smělé činy, kteří pýchou přílišnou
 se nadýmají, ježto dům jich nemírným
 a zhoubným stkví se bohatstvím. Ať tolik jen
 chce, co stačí neškodíc,
 má-li kdo rozum zdravý.
 Neboť záštity nemá muž,
 jenž, jsa bohatstvím přesycen,
 ničí rouhavě vznešený
 oltář bohyně práva.

I zmocní se ho neblahé pak mámení,
 plod zloradného zaslepení strašlivý.
 Tu všecek lék je marný. Nezůstane zlý
 čin skryt, než plane ohněm děsně zářícím.
 Jak špatný peníz oběhem
 a dotýkáním černá, tak
 i on svůj ztrácí lesk, když soud
 je nad ním vyřčen, jako hoch
 že za ptáčetem jen se honil prchavým
 Svou obec také hanbou skvrní nesnesnou,
 a jeho proseb nikdo z bohů neslyší.
 Toho, kdo by chránil ho,
 bohyně pomsty zničí.
 Tomu podoben Paris též,
 v Atreovců když zavítal
 sídlo, poskvřnil hostinný
 stůl jich únosem ženy.

Ta³⁵⁾, zůstavivši třesk a tíseň oštěpů
 a štítů, mužstva zbrojení
 námořního občanům
 a nesouc místo věna zhoubu Iliu,
 z bran hbitě vyšla, když čin mrzký spáchala.
 I naříkali žalostně,
 kdo domu tomu věstili, a pravili:
 »Ó běda, běda domu, běda knížatům
 i snatku, v kterýž vešla s mužem milným.
 Muž opuštěný v trapném trvá mlčení
 a, zneuctěn byv, neodplácí potupou,
 než z touhy po té, která prchla za moře,
 stínu roven vládne.
 Již ho netěší líbezný
 její obraz; že nezří již
 jejích půvabů, prchla mu
 z prsou veškera láska.

Jen ve snách vábné jeví se mu vidiny,
 však marnou jen mu působí
 rozkoš; neboť marně by
 kdo ve snu sahal po líbezných preludech,
 než v okamžiku uniká mu z náručí
 a na perutech ulétá
 mu vidění, jež spánek jeho provází.
 Jest taký tedy uvnitř domu zármutek,
 však jiný ještě žalnější jest tohoto.
 Neb v domech mužů, kteří z vlasti hellenské
 se spolu vypravili, vesměs ozývá

³⁵⁾ Žena, o níž jest řeč, jest Helena.

rozrývá to srdce.
Neboť každý to dobře ví,
koho vypravil; zpět se však
popelnice a prach jen v dům
vrací na místě mužů.

Neb Ares, který s těly kupčí lidskými,
váhy drží v lomozu tom oštěpů³⁶⁾
a těžké břímě z Ilia,
prach z hranic, pláčem zkropený,
přátelům sem posílá,
lehké popelnice těl
statných plně popelem.
I lkají, toho chválíce,
že znal se v boji, druhého,
že čestně padl v zápase —
pro ženu cizí. Leckdo tak
potichu reptá. Žehravost
trpká je jímá na pomsty
původce, Atreovce.
Jiní okolo hradeb zas
v zemi pohřbeni ilijské
nеспálení, a nepřátel
země soky své kryje.

Jest velkou tíží hněvivý hlas občanů;
kdo jím stížen, kletby lidu splácí dluh.

³⁶⁾ Ares, bůh války, místo prachu zlatého váží
prach mrtvých těl.

I očekávám s úzkostí,
že chmurné zvěsti uslyším.
Dobře vidí bohové
toho, krev kdo prolévá
v proudech; černé Lítice,
když proti právu šťasten jest,
mu zvrátí štěstí života
a náhle zničí jeho lesk.
V zapomenutí, zbaven jsa
moci své, žije. Přílišná
sláva je trudná. Diův blesk
do temen horských bije.
Štěstí chválím si závisti
prosté. Bořiti nechci měst
ani dožít se, bych se sám
octl v porobě jiných.

První člen sboru.

Když vzplál ten blahověstný žár,
hned rozlétla se po městě
o něm pověst. Kdož to ví,
zda pravdiva jest či to pouze bohů klam?

Druhý člen sboru.

Zda byl by kdo tak dětinský neb zpozdlý,
by srdce svoje rozehrál
tou neobvyklou zvěstí ohně, potom však
se zklamal, když se neztvrdí?

Třetí člen sboru.

Však ženské vládě sluší se
dík vzdávat dříve, než se pravda objeví.

Čtvrtý člen sboru.

Až příliš lehkověrně, příliš rychle vzkaz
se ženin šíří; rychle však
též zanikají zprávy, ženou hlásané.

Náčelník sboru.

Však brzo zvímě, zdali pravdu hlásaly
těch zářných světél plameny a postupných
ta řada ohňů, či zda ošálil ten žár
nám jenom smysly, zjeviv se jak vábný sen.
Hle, od břehu zřím hlasatele přicházet,
jenž olivovou haluzí jest ověnčen.
Prach žízňivý a bláto, rodný jeho druh,
mi svědkem, ten že němé zprávy nepodá
nám dýmem ohně, vzníceného z horských dřev,
než buď svým slovem radost naši utvrdí —
však opak toho ostýchám se pronést.
Kéž nový zdar se k dřívějšímu přidruží!³⁷⁾
Kdo městu tomu přeje však co jiného,
ten sám ať klidí bludu svého ovoce.

Posel

(ověnčený a zaprášený vystoupí rychle s levé strany).

Ó kraje argejského půdo otcovská,
dnes po desíti letech na tě vstupuji!
Ta jediná se z mnohých marných nadějí
mi vyplnila. Nedoufal jsem, v argejské
že zemi zemra hrobu dojdou milého.

³⁷⁾ »Dřívějším zdarem« míní se znamení ohňová.

Ó vítěj, vlasti! Vítěj světlo sluneční
i Zeus, pán země! Vítěj, vládce pythický,³⁸⁾
jenž z luku svého střel již na nás nemetáš.
Dost u Skamandra³⁹⁾ projevils nám nepřízně
Teď spasitelem buď nám zas a ochráncem,
ó vládce Apollone! Družné bohy též⁴⁰⁾
a Herma pozdravuji, posla milého,
svou záštitu a boha posly ctěného,
i polobohy, již nás vedli v boj, by ty,
kdo nepodlehli meči, vlídně přijali.
Ó královské vy síně, krove předrahy,
i důstojné vy stolce, božstva před domem,⁴¹⁾
vy po čase tak dlouhém zrakem jasnějším,
než jindy, se vši slávou vládce přijměte!
Již vrací se a světlo v nočních temnotách
i vám i těmto nese Agamemnon král.
Nuž s jásotem ho, jak se sluší, vítějte!
Vždyť motykou, již mstitel Zeus mu propůjčil,
on Troji zbořil, její půdu rozvrátiv.
Ni stopy není po chrámech a oltářích,
i vyhlazeno símě země veškeré.
A na Troji to jářmo vloživ, navrací
se starší vládce z Atreovců, šťastný muž,
jenž z vrstevníků nejvyšší je hoden cti.
Neb Paris ani město, jež s ním pykalo,
se nechlubí, že vinu malý stihl trest.

³⁸⁾ Pytho jsou Delfy, sídlo boha Apollona.

³⁹⁾ Skamandros, řeka v Troji.

⁴⁰⁾ Družnými bohy míní se bozi u téhož oltáře ctění.

⁴¹⁾ Míni se kamenná sedadla, která bývala podél
zdí domu, a bozi, jichž sochy stály před domem.

Vždyť, za únos a loupež došed odplaty,
své neuchránil kořisti a otcovský
i dům i vlast svou vrhl v zkázu úplnou.
Tak vin svých Priamovci dvakrát pykali.

Náčelník sboru.

Buď zdrav a šťasten, posle z vojska Argejských!

Posel.

Ba šťasten jsem a zemru, chtí-li bozi, rád.

Náčelník sboru.

Zda touha po otčině tak tě soužila?

Posel.

Až slzy roní oči moje radostí.

Náčelník sboru.

Však sladká byla bolest, jež vás tížila.

Posel.

Co míníš? Pověz, bych tvá slova pochopil.

Náčelník sboru.

Stesk po těch, kteří po vás prahli, jímali vás.

Posel.

Vlast po vojsku, to po ní, myslíš, toužilo?

Náčelník sboru.

Ó jak jsem často vzdychal ve své tesknosti!

Posel.

A proč tak těžké hoře na vlast dolehlo?

Náčelník sboru.

Již dávno před škodou se chráním mlčením.

Posel.

Jak to? Což bál's se koho, když byl vzdálen pán?

Náčelník sboru.

Ba tak, že nyní, jako ty, bych zemřel rád.

Posel.

Vše skončilo se šťastně. Ovšem zažili
jsme za dlouhou tu dobu leccos dobrého
a leccos neblahého. Kdož pak po celý
svůj život mimo bohy prost je strádání?
Vždyť sotva den by stačil, kdybych naříkat
chtěl na vši svízel, nehostinné noclehy
a těsná, tvrdá lože v chodbách korábů.
A ještě víc nás útrap stihlo na souši;
neb leželi jsme pod hradbami nepřátel,
a deště s nebes, ze země pak luční zas
nás promácela rosa, ustavičně šat
nám ničíc, vlasy na hlavě nám cuchajíc.
A kdyby o kruté kdo, ptactvo hubící
chtěl mluvit zimě, kterou s Idy snášel sníh,
neb o vedrech, když za bezvětrí oddalo
se spánku polednímu moře prosté vln —
než k čemu naříkat? Již konec svízelům.

Aischylos; Oresteia.

Již konec jest jim. I kdo padli, netrápí
se starostí, zda opět někdy povstanou.
Však k čemu oběti bych války vyčítal
a živým rány jejich žalu rozrýval?
Pryč se vzpomínkou na nešťastné příhody!
My, již jsme zbyli z argejského vojska, víc
jsme vyzískali; oč jsme přišli, neváží.
A proto dnes se slovem, které rozlétně
se přes moře i země, chlubit můžeme:
»Když Troje zmocnilo se vojsko argejské,
tu kořist věnovalo bohům hellenským,
by starobylé jejich chrámy zdobila.«
Kdo uslyší to, nechať město velebí
i vůdce, nechť vzdá úctu přízni Diově,
jež vše to způsobila. Tím svou končí řeč.

Náčelník sboru.

Již přiznávám, že řečí tvou jsem překonán.
Dost mlád i stařec, aby dal se poučit.
Však nejvíc asi zajímá to vládčův dům
a Klytaimestru, ač to blaží také mne.

Klytaimestra

(vystoupila mezitím s průvodem z domu).

Já dávno již jsem zajásala radostí,
když první v noci přišlo ohně znamení,
že dobyto jest Ilion a zbořeno.
Však leckdo tak mě káral: »Věříš plamenům
a soudíš z nich, že Troja jest již zničena?
Tak snadno věru vzplane jenom srdce žen.«
I pomátly mě ovšem řeči takové.

Však proto přece oběti jsem strojila,
a u svatyní bohů zbožným jásosem
se po všem městě ozývaly písně žen
a konejšily vonný plamen obětní.⁴²⁾
Proč další zprávu dával bys mi nyní ty?
Vždyť od samého vládce všecko uslyším.
Co nejvřeleji ctného svého manžela,
až zpět se vrátí, uvítat si pospíším;
neb který den by příjemnější ženě byl,
než ten, kdy brány muži svému otvírá,
jenž z výpravy se vrátil, bohem zachráněn?
To ohlas choti: Rychle ať jen přijde sem,
jsa městu vítán. Ženu doma nalezne,
jak zůstavil ji, věrnou, jež mu střežila dům
jak dobrý pes a nevražila na škůdce,
a zcela touž, jak dříve, která k pokladům
se jeho nevloupala za tak dlouhý čas.
A lásku k muži jinému tak málo znám
i špatnou pověst, jako kovu barvení.
Tu chválu, plnou pravdy, sobě samé vzdát
smí jistě bez ostychu žena šlechtná.

(Odejde s průvodem do domu).

Náčelník sboru.

Ta promluvila jasně. Ty to pamatuj,
jak vzkazů tlumočnickům sluší zevrubným.
Však odpověz mi, posle, na ten dotaz: Jest
též Menelaos na cestě a zachráněn
se vrací s vámi, této země milý pán?

⁴²⁾ »Konejšily« podle víry lidu plamen obětí, hořel-li
neklidně, což pokládáno za zlé znamení.

Posel.

Však nemohl bych říci, zpráva vylhaná
že přátelům by dlouho byla k radosti.

Náčelník sboru.

Nuž dobrou zprávu podej nám i pravdivou.
Lze snadno poznat, je-li obé sdruženo.

Posel.

On z vojska argejského zmizel bez stopy
i sám i jeho koráb. Není lež, co dím.

Náčelník sboru.

Zda před vašimi zraky vyplul z Ilia
či zanesla ho z loďstva bouře, zhouba všech?

Posel.

Jak dobrý střelec cíle jsi se nechybil
a krátce vyslovil jsi velkou pohromu.

Náčelník sboru.

Což od jiných snad plavců žádná pověst k vám
se o něm nedonesla, mrtev-li či živ?

Posel.

Nic nikdo neví, aby pravdu pověděl,
leč slunce, které živí vše, co na zemi.

Náčelník sboru.

Jak zachvátila, pověz, vojsko námořské
ta bouře z hněvu bohů a jak skončila?

Posel.

Den radostný by neměl zprávou zlověstnou
být kalen. V ten buď čest jen bohům ne-
beským! ⁴³⁾

Vždyť přináší-li posel, v tváři zasmušen,
zvěst městu o pohromě, vojska porážce,
i obcí ránu ohlašuje veškeré
i mnohým zvláště, mužů z mnohých rodin smrt,
jíž zasvětil je Areův bič dvojité,
zlo dvojsmrtné, jež miluje, spřež vražedná. ⁴⁴⁾
Kdo břemenem jest tížen takových zpráv zlých,
ten zpívat musí Lític píseň vítěznou.
Však o dobrém-li pořízení přináším
zvěst blahou městu, zářícímu radostí,
proč dobré se zlým mísit mám a vyprávět,
jak z hněvu bohů bouře stihla Achajské?
Neb oheň s vodou, dříve velcí sokové,
se spikly a svůj spolek osvědčily tím,
že v noci do záhuby vrhly nešťastný
voj argejský. Zlý pozdvihl se příval vln.
Loď o loď rozbíjeli thračtí větrové, ⁴⁵⁾
i srážely se prudce spolu koráby,
jak v přívalu je deště vichru honil vír,

⁴³⁾ Zpráva o neštěstí týká se jen bohů podzemských.

⁴⁴⁾ Zlem dvojsmrtným a spřeží vražednou míní se válka a mor, onen dvojité bič, kterým Ares bičuje lidstvo.

⁴⁵⁾ Větrové, z Thrakie vanoucí, jsou těm, kdo plují od břehů maloasijských, protivné.

a zmizely nám, zlým tím hnány pastýřem.⁴⁶⁾
 Když vzplálo opět jasné světlo sluneční,
 tu vidíme, jak mrtvolami Achajských
 tůň aigajská je poseta a troskami.
 Však nás i koráb beze všeho úrazu
 buď obratně neb mocí z bouře vyvedl
 kys bůh, ne člověk, uchopiv se kormidla.
 I řídila loď naši spasná Štěstěna,
 že v přístavu se nedostala v příboj vln
 ni o skalnaté nerozbila pobřeží.
 Však my, když unikli jsme smrti na moři,
 jsme ani za dne nevěřili v štěstí své
 a o nové jsme přemítali pohromě,
 jak krutě stihla vojsko a je potřela.
 Než je-li někdo z oněch ještě na živu,
 ten jistě o nás soudí, že jsme zhynuli,
 a my zas o nich totéž máme mínění.
 Kéž všecko šťastně skončí! Menelaos as,
 v to doufej, první vrátí se a nejspíše.
 Neb vypátrá-li který slunce paprsek
 jej živého a zdráva, svítá naděje,
 že domů vrátí řízením se Diovým,
 jenž nechce dosud zahladiti jeho rod.
 I věz, že pravda všecko, co jsi vyslechl.

(Odejde na levo.)

Sbor.

Kdo as velmi pravdivým
 jménem tím ji označil?

⁴⁶⁾ Vítr přirovnává se tu k špatnému pastýři, jenž stáda svého neshání, nýbrž je naopak rozhání.

Zda kys bůh, jenž zrakům našim utajen,
 osud tuše budoucí,
 vhodně nazval pohromou
 Helenu, nevěstu, jež spor
 vzbudila války, zbraně lomož?
 Neb mužů, měst i korábů
 se stala věru záhubou,⁴⁷⁾
 když prchla z lůžka měkkého,
 jsouc hnána prudkým Zefyrem.⁴⁸⁾
 A četní ozbrojení honci, pustivše
 se po zaniklé korábů
 stopě, k zeleným dopluli
 břehům až Simoenta,⁴⁹⁾ spor
 chtíce rozřešit krví.

Iliu však bohů hněv
 pamětlivý v trpkou strast
 změnil snátku toho slast; neb po čase
 za to, že byl zneuctěn
 pohostinný stůl i Zeas,
 ochránce jeho, pokutou
 postihl svatebčany, hlučným
 již plesem ctili nevěstu,
 zpěv svatební jí pějíce.
 Hrad starobylý Priamův
 se jiným písním naučil,

⁴⁷⁾ V originále jsou tu nepřeložitelné hříčky slovní se jménem »Helena«.

⁴⁸⁾ Zefyros je silný vítr západní.

⁴⁹⁾ Simoeis jest řeka v Troji.

jež plny nářků: Klet je Paris, neblahý
ten snoubenec a Zloparis⁵⁰⁾
dávny. Pláč se teď ozývá
nad smrtí milých občanů,
krev jichž nebohá tekla.

Lvíče v domě svém choval kys
pastýř; spolu se kojilo
s útlým dorostem jeho stád.
Na prahu života krotké jsouc,
s dětmi si hrávalo, starcům též
bývalo příjemnou zábavou.
Často, když je v náručí
měl, jak útlé děťátko,
z hladu k jeho se lísalo
ruce s planoucím okem.

Když však dospělo, vrozený
mrav se projevil. Spláčeje
za své pěstění vděkem, lev
nevyzván hody si přistrojil,
ovečky trhaje bečící.
Krví byl potřísněn všecken dům,
čeled' jímál hrozný žal
z děsné vraždy hromadné.
Božím návodem záhubný
host ten v domě byl pěstěn.

Tak řekl bych, že přišla v město Ilion
i ona, moře klidného

⁵⁰⁾ Zloparis = nešťastný Paris.

usměvavá hladina
a něžný klenot bohatého pokladu,
líbezných kouzlo pohledů,
růže, omamující láskou.
Však změnila se. K trpkému
svůj sňatek konci přivedla.
Styk s ní byl kletbou: hostinných
práv ochránce ji poslal Zeus,
by stihla Priamův rod
žalem — nevěsta kletá!

Jest rozšířena mezi lidem od dávna
ta starobylá průpověď,
veliký že blahobyt
má potomstvo a bezdětek že nezmírá.
Osudu prý je šťastného
dcerou nezměrná rodu bída.
Já jiného jsem mínění:
jen bezbožný že rodí čin
zas nové, kteréž podobny
jsou svému otci. V domě však,
v němž právo vládne a ctnost,
štěstí dědí se stále.

Neb ráda zpupnost stará zas
novou zpupnost rodívá
v srdci smrtelníků zlých
buď dřív nebo pozděj, porodu když nastane
den určený,
a bezbožného zloboha,
s nímž marno válku vést a boj,

smělý a černý v domě hřích,
rodičům vlastním rovný.

Však Spravedlnost stkvěje se
v začazených chatrčích,
poctivého muže ctíc,
a zlatotkaným křeslům rukou nečistých
se vyhýbá,
zrak odvracejíc. Ke zbožným
jen spěchá, moci nehledíc
bohatství, klamně chválené:
přivádí všecko k cíli.

(Vystoupí Agamemnon v královském oděvu, jedá na voze. Vedle
něho sedí Kasandra v bílém rouše, s berlou a věncem vavřino-
vým na hlavě, opleteným vlněnými páskami, jež jí splývají až na
prsa. Za Agamemnonem jdou ozbrojenci.)

Náčelník sboru.

Nuž králi, jenž trojský jsi rozbořil hrad,
jak vítat tě mám,
ó Atreův synu, jak vzdáti ti čest,
když oslavy nechci ni překročit cíl
ni minout se s ním?
Neb přemnoho lidí jen přetvářky dbá
a nikterak nešetří pravdy.
Vždyť ochotně každý hned nařiká s tím,
kdo pohromou stižen, však bolesti hrot
mu při tom nevnika v srdce;
a radost svou jevě, je podoběn těm,
kdo k úsměvu nutí svou mračnou tvář.

Však zkušený pastýř zná dobře svůj lid
a jeho zrak se nemýlí v tom,
jenž míti se zdá sic upřímný cit,
ale lichotí z lásky jen klamně.
Však ty, když jsi s vojskem se ubíral v boj,
mstít Heleny — nesmlčím toho —,
byl's nedobře zapsán v mé mysli jak muž,
jenž rozumu veslem nic neumí vládt
a potěchu těm,
kdo na smrt šli, podával marnou.
Když vítězně však jsi ukončil boj,
měj upřímný dík můj a vřelý.
Však časem i sám se poptáš a zvíš,
kdo z občanů tak, jak kázala čest,
kdo špatně se o obec staral.

Agamemnon.

Jest slušno, abych nejprv Argos pozdravil
i bohy země, jejichž jest to zásluhou,
že, ztrestav město Priamovo, navracím
se domů; neboť nesoudili podle slov,
když na Ilia zhoubu svorně vražedné
své vrhli hlasy v krvavé jen osudí;
i neplnilo osudí se protivné,
a ruce k němu vzpřáhala jen naděje.
Teď hlásá dým, kde město stálo dobyté.
V něm zuří bouře zhouby; popel zmíraje
kouř hustý k nebi vznáší z města pokladů.
A za to bohům třeba díkem odplácet
se nehynoucím. Nesmírnou jsme pokutu
si na tom městě vymohli; neb pro ženu

je rozmetal tak v trosky dravec argejský,
plod z lůna koně, štítem kryjící se lid,⁵¹⁾
když při západu Plejad⁵²⁾ skokem vymrštil
se lev ten krvelačný, bradbu přeskočil
a do syta se vládců krve nalokal.
Tím pozdravem jsem nejprv bohy uvítal.

(Ke sboru.)

Však tvoje v pamět jsem si vštípil zásady
a sám tak soudím, zcela s tebou souhlasím.
Jeť málo lidem vrozeno, by vážili
si bez závisti přítele, když šťasten jest.
Jed nepřátelství srdce lidí proniká
a novou trýzeň k neduhy jich přidává.
Jsou svými strastmi tíženi a nad štěstím
též naříkají cizím, když je postřehnou.
Znám dobře styků lidských klamně zrcadlo
a z vlastní zkušenosti zovu přeludem
tu velkou přízeň, již mi mnozí jevíli.
Jen Odysseus, jenž nerad vyplul, ochotným
byl vždy mi druhem, jako kůň v témž spřežení,
ať živ či mrtev muž ten, o němž hovořím.
Však o těch věcech, jež se obce týkají
a bohů, sněm si položíce obecný,
se spolu uradíme. Třeba rozvážit,
jak mohlo by, co dobré, zůstat trvalým,
však čemu třeba prostředků je léčivých,

⁵¹⁾ Řekové, aby dobyli Troje, ukryli se v lůně dřevěného koně, kteréhož Trojané z neprozřetelnosti vtáhli do města.

⁵²⁾ Při západu Plejad, t. j. kolem půlnoci.

to šetrně buď řezem nebo pálením
se pokusíme zhojit a zlo zažehnat.
Již pod krov vstoupím k svému krbu rodnému
a uvnitř především se k bohům pomodlím,
již, vyslavše mě v dáli, zpět mě přivedli.
Kéž vítězství i dál mě věrně provází!

Klytaimestra

(vystoupí z domu, provázena služkami, které nesou závitky červených koberců.)

Ó výkvěte vy Arga, milí občané,
nic nebudu se ostýchatí před vámi
a řeknu, jak lnu k muži láskou. Nesmělost
se tratí lidem po čase. I vylíčím,
co zkusila jsem, jak byl trpký život můj
ten celý čas, co před Iliem byl můj muž.
Již to je samo hrozným zlem, když bez muže
dlí ve svém domě opuštěna manželka,⁵³⁾
když zprávy nosí domů posel za poslem,
a nová mnohem horší bývá předešlé!
Ba, kdyby muž můj tolik býval dostal ran,
co domů o nich docházelo pověstí,
měl ran by mnohem více nežli síto dř.
A zemřel-li tak často, jak se říkalo,
byl druhým věru Geryonem trojtěhlým⁵⁴⁾

⁵³⁾ Po tom verši je v rukopisech nepravý verš:
»a hojně nepříznivých dochází jí zpráv«.

⁵⁴⁾ Geryones byl v pověsti řecké obr s třemi těly.
Po tomto verši je v rukopisech nepravý verš: »ten
šířý, nahoře zde, ne snad v podsvětí«, jež by v překladech bylo třeba zařadit za verš následující.

a mohl by se chlubit, třikrát v země klín
že uložen, když padlo které z jeho těl.
Ty zprávy nepříznivé byly příčinou,
že často jsem si šíji smyčkou zadrhla,
z níž jiní jen mě vyprostili násilím.
A proto také nestojí tu u mne syn,
jenž mé i tvé je věrné lásky zárukou,
jak slušelo se, Orestes. I nediv se!
Jej spojenec náš vlídný, focký Strofios,⁵⁵⁾
má u sebe; on upozornil na dvojí
věc povážlivou: v nebezpečnosti že ty
jsi před Iliem, a že lidu bouřlivá
by vzpoura mohla pikle kout. Jeť vrozeno
již smrtelníkům, ustrkovat padlého.
Ty důvody jsou jistě prosty úskoku.
Však mně již vyschla pláče zřídla bohatá,
již v očích mých slz není ani krůpěje,
a dlouhým nočním bděním zkalil se můj zrak,
když marně čekala jsem ohně znamení
a naříkala pro tebe; ba ze spánku
i lehký let mě budil mušky bzučící.
A kolem tebe tolik hrůz jsem viděla,
že nemohl je pojmut krátký spánku čas.
To všechno vytrpěvši, s myslí radostnou
teď muže vítám. Jeť on strážným stáda psem
a lodí spasnou kotvou, síně vysoké
je pevným sloupem, jedináčkem otcovým,
je zemí, jež se náhle plavcům zjevila,
i dnem, jenž vzešel v plné kráse po bouři,

⁵⁵⁾ Fokis, krajina v středním Řecku.

a čerstvým zřídlem žíznivému poutníku.
Ó jaká rozkoš, útrapám všem uniknout!
Tím pozdravem mu poctu vzdátí neváhám.
Však odstup všecka závist! Mnoho dříve zla
jsem vytrpěla. S vozu, milá hlavo, již
mi sestup, avšak, vládce, země netýkej
se nohou, která rozdrtila Ilion.

(K služkám.)

Co otálíte, služby, kterým uložen
byl úkol, půdu cesty prostřít koberci?
Hned nachez zemi pokryjte! Ať do domu
je právem jinak, nežli čekal, uveden!
Vše ostatní má péče, spánku neznalá,
již zařídí, jak slušno, s boží pomocí.

(Služky prostírají koberce od vchodu k vozu.)

Agamemnon.

Ó strážce mého domu, dcero Ledina,
mé dlouhé vzdálenosti úměrna tvá řeč;
neb velmi jsi ji rozpředla. Však příslušně
mne chválit — tuto čest mi musí jiní vzdát.
Též nehýčkej mne jako ženu, nevítej
mne slovy lichotnými ani přede mnou
se nekloň k zemi po způsobu barbarském,
ni rouchy cestu neprostírej. Vzbudíš tak
jen závist bohů. Ty jen slušno takto ctít.
Však po pestrých a skvostných kráčet kobercích
já smrtelník si bez obavy netroufám.
Chci ctěn být jako člověk, a ne jako bůh.
I bez rouch těchto pestrých, o něž oírám
se noha, jest má sláva zvučná. Rozvážnost

jest největší dar božstva. Veleben buď ten,
kdo v blahém štěstí život svůj již dokonal.
Dle těchto zásad mohu jednat bez bázně.

Klytaimestra.

Ó nechtěj jenom přání mému odpírat!

Agamemnon.

Však věz, že rozhodnutí svého nezměním.

Klytaimestra.

Což z bázně jsi snad bohům slíbil jednat tak?

Agamemnon.

Vím lépe, než kdo jiný, proč chci tomu tak.

Klytaimestra.

Co, myslíš, Priamos by činil, zvítěziv?

Agamemnon.

Ten na pestrá by jistě vstoupil roucha ta.

Klytaimestra.

Nuž nestrachuj se tedy lidské pomluvy!

Agamemnon.

Má přece velikou jen váhu lidu hlas.

Klytaimestra.

Kdo závisti však ušel, jest jí nehoden.

Agamemnon.

Však nenáleží ženě vyhledávat spor.

Klytaimestra.

A vítězům zas někdy sluší poddat se.

Agamemnon.

Což tak bys ráda zvítězila v této při?

Klytaimestra.

Jen poslechni! Když povolíš mi, zvítězíš.

Agamemnon.

Nuž, chceš-li tomu, nechať rychle rozváže
mi někdo obuv, otrokyni nohou mých.

(Jedna ze služek sejme mu střevíce.)

Až na ten nach však vstoupím, nechať nestihne
mne některého boha pohled závistný;
neb ostýchám se velmi ničit roucha ta
a nohou mařit drahou tuto nádheru.

(Sestoupí s vozu.)

Nuž tolik o mně; avšak tuto cizinku
mi vlídně uveď do domu. Neb na toho,
kdo mírně vládne, milostivě shlíží bůh,
a rád jha otrockého nikdo nenese.
Ta dívka, z hojných pokladů skvost vybraný,
mě provázela jako vojska čestný dar.
Však, když jsem podvolil se, tebe poslechnout,
jdu pod krov domu, šlapaje svou nohou nach.

(Jde přes koberce pomalu do domu. Klytaimestra a služby za ním.)

Průvod jeho odejde stranou.)

Aischylos: Oresteia.

Klytimestra

(mezitím, co Agamemnon kráčí k domu).

Vždyť moře — kdo by vyčerpal kdy jeho tůň? —
 má nevysychající zdroje nachové
 té šťávy, stříbru rovné, tkanin barviva.
 A toho všeho doma s boží pomocí
 jest, vládce, hojnost. Neznát' dům ten chudoby.
 I mnoho rouch bych ráda byla pošlapat
 si dala, kdyby bývalo mi věštěno,
 že za tu cenu tobě život vykoupím.
 Když zdrav jest kořen, bujejí též haluze,
 jež před slunečním žářem stínem chrání dům,
 a teplý den nám vzejde po dnech mrazivých,
 když ty's se k domácímu krbu navrátil.
 I za veder, kdy trpkou mění kyselku
 Zeus ve víno, již v domě vane libý chlad,
 když muž v něm ve všem dokonalý prodlévá.

(Agamemnon vejde.)

Ó Die, Die, plniteli proseb, splň
 i moje přání! Pomni, co mi splnit máš!

(Odejde.)

Sbor.

Proč jen stále obléhá
 mysl mou, zlo tušící,
 tento přízrak, proč si zpěv můj ve věštách
 libuje, kteréž ni vítány nejsou ni vděčné?
 Proč jich nelze zaplašit
 jako neprůzračný sen,
 by se pevná v nitru mém

zakotvila důvěra?
 Vždyť dávno tomu, na břehu co písčitém
 rachotila kotevní
 lana, když se k Iliu
 bralo vojsko námořní.

Vlastním zrakem návrat zřím
 vojska, jsa ho svědkem sám.
 Přec však ze srdce mi plyne žalostný
 Lítice truchlozpěv, jemuž mne neučil nikdo.
 Nemám milé důvěry,
 kterou budí naděje.
 Nitro mé se neklame;
 v prsou, práva milovných,
 mi prudce buší srdce, tušíc konec zlý.
 Kéž se klamnou osvědčí
 tato moje předtucha,
 aniž dojde splnění!

Jen úzkou mezi od choroby vzdáleno
 je kvetoucí zdraví; neb choroba vždy
 s ním sousedí těsně a doléhá. Lék
 ničí však neduhu moc.

Dobře kdos života loď
 řídí a na skryté vrazí skály.
 Vyhodí-li v úzkosti

získaného zboží část
 rozvášlivým hodem v čas:
 domu v zkázu úplnou,
 jež mu hrozí, nevrhne,
 nepotopí lodi své.

Hojné Diovy dary a bohaté,
kterých mu poskytne úroda roční,
zaženou mu krutý hlad.

Však černou krev, jež tryskla z rány smrtelné
a před lidem zkropila zemi — zda tu
by kouzly kdo k životu přivedl zas? ⁵⁶⁾
Toho, jenž z podsvětí zpět
zesnulé přiváděl, Zeus
právem a k výstraze jiným ztrestal. ⁵⁷⁾
Kdyby božské příkazy
nebránily poddaným
volně s vládci hovořit:
srdce, jazyk předběhnouc,
vyslovalo by svůj stesk.
Nyní reptá v úkrytu,
plno bolesti, nemajíc naděje,
šťastná že svitne kdy myšlenka v hrudi,
vnitřním ohněm trávené.

Klytaimestra

(vystoupí rychle z domu).

I ty vstup dovnitř — tebe míním, Kasandro —,
když Zeus ti dopřál, s otroky že četnými
smíš před domácím naším státi oltářem
a o vodu se s námi sdílet svčcenou. ⁵⁸⁾

⁵⁶⁾ Sbor má na mysli obětování Ifigeneie.

⁵⁷⁾ Asklepios vzkřísil podle pověsti Hippolyta a byl
za to od Dia bleskem zasažen.

⁵⁸⁾ Svčcenou vodou míní se voda, kterou kropení
byli účastníci obětí. Voda svčcena byla tím způsobem,

Nuž, sestup s toho vozu! Pyšna nebudiž!
I rozenec prý Alkmenin, ⁵⁹⁾ byv prodán kdys,
se spokojiti musil chlebem otrockým.
Však tomu, kdo jest stížen takým osudem,
jest s výhodou mít pány rodem bohaté.
Kdo sklidili však z nenadání hojnou žeň,
ti suroví a přísní jsou k svým otrokům.
Ty všeho od nás dostaneš, co káže zvyk.

Náčelník sboru.

Ta slova jasná k tobě ona pronesla.
Když v tenatech těch uvázla jsi osudných,
přec uposlechněš. Či snad nechceš poslechnout?

Klytaimestra.

Však není-li řeč její jako zmatený
a nesrozumitelný štěbet vlaštovky,
těm důtklivým mým slovům jistě rozumí!

Náčelník sboru.

Jdi za ní! Dobře radí ti v tvých poměrech.
Vstaň se sedadla vozu a buď poslušna!

Klytaimestra.

Zde přede dveřmi nemám času prodlévat;
neb před oltářem, kterýž prostřed dvoru ční,

bem, že hořící dřevo ponořilo se do vody. Užívalo
se ho také jako kropáče.

⁵⁹⁾ Rozenec Alkmenin jest Herakles, jenž otrocké
služby konal u Omfaly.

jíž stojí ovce, připravené k oběti.
Vždyť nenadáli jsme se této radosti!
Nuž, neprodlévej, chceš-li mne v čem
poslechnout;
však nechápeš-li slov mých, řeči neznajíc,
dej barbarskou svou rukou aspoň znamení.

Náčelník sboru.

Té cizince by vhod byl řádný tlumočník,
i vede si jak šelma čerstvě lapená.

Klytaimestra.

Je šílenná a vzdoru spíš se poddává;
ač z města právě dobytého přichází,
přec dosud uzdy snášet neumí, až vzdor
jí zkrotí zkrvavená pěna jejích úst.
Já nesnížím se sama dalším hovorem.

(Odejde do domu.)

Náčelník sboru.

Však já se nerozhněvám, cítě soustrast s ní. Pojď, sestup s vozu, nebohá, a nutnosti se podrobujíc, snášej jařmo nezvyklé.

Kassandra

(která až dosud na voze seděla bez hnutí a s hlavou sklopenou, vzhledně a spatři před branou paláce sochu Apollonovu).

Ach, ach! Běda, žel!
Apollone, Apollone!

Náčelník sboru.

Proč taký nářek k Loxiovi⁶⁰⁾ pozvedáš?
On při žalosti účastenství nemívá.

Kassandra.

Ach, ach! Běda, žel!
Apollone, Apollone!

(Sestoupí s vozu, který odjede.)

Náčelník sboru.

Ta opět boha vyzývá nářkem rouhavým;
neb nesluší mu, aby v žalu pomáhal.

Kassandra.

Apollone, Apollone,
těch bran ochránce, zhoubce můj!
Neb děsnou zhoubou stihl jsi mě podruhé!

Náčelník sboru.

Jak zdá se, o svých věstích bude útrapách.
Dar věštecký i v mysli trvá otrocké.

Kassandra.

Apollone, Apollone,
těch bran ochránce, zhoubce můj!
Ach, kam jsi mne to zavedl a v jaký dům?

⁶⁰⁾ Loxias jest příjmení Apollonovo.

Náčelník sboru.

V dům Atreovců. Pravím ti to já, když ty
to neznamenáš. Neřekneš, že jest to lež.

Kassandra.

Ba klat od bohů ten dům; mnoho vražd
a rodné krve spatřily
ty lidské jatky, půda krví zbrocená!

Náčelník sboru.

Jak zdá se, bystře jako ohař cizinka
ta větrí. Slídí po vraždě a najde ji.

Kassandra.

(vidouc v duchu dětí Thyestovy).

Jak ne? Svědky mám a těm věřit smím,
těm dětem: pláčí pro svou smrt,
i že jich maso otec jedl pečené.

Náčelník sboru.

Nám dobře známa sláva tvoje věštecká,
však pro ty věci proroků nám netřeba.

Kassandra.

(vidouc, jak v domě Klytaimestra hotoví se k vraždě).

Ó hrůza! Co to, ach, zamýšlí,
ký žal způsobit
se chystá domu tomu, nový, strašlivý,
strast zlou přátelům,
jížto lék nezhojí?
Pomoc však — daleko!

Náčelník sboru.

Co nyní věstíš, nechápu. Co's děla dřív,
to znám; neb mluví o tom město veškeré.

Kassandra.

Ó bídnic! Což zlý spácháš přec
ten čin? Manžela
dřív lázni osvěživši — jak to dopovím?
Je hned po všem. Tam
ruka, hle!, za rukou
klade věc za věcí.⁶¹⁾

Náčelník sboru.

Já dosud nepochopil. Na rozpacích jsem,
co míní hádankami věštby tajemné.

Kassandra.

Ó běda, ach! Ó běda, ach!
Co to? Ký to zjev?
Zda síť to jakás Hadova?⁶²⁾
Toť léčka choti, spoluvinná vraždou tou.
Nechť krvelačný sbor⁶³⁾ nad rodem
již v ples propukne,
kletou zře obět tu!

⁶¹⁾ Kassandra v duchu vidí, jak sluzky Klytaimestře podávají jednotlivé věci, potřebné k vraždě: roucho, v němž chotě míní zaplésti, a meč.

⁶²⁾ »Síť« míní Kassandra roucho, ve které Klytaimestra Agamemnona v lázni zapletla. Hades jest bůh podsvětí.

⁶³⁾ Krvelačným sborem míní se Lítice.

Sbor. ⁶⁴⁾

Proč jásat kážeš nad tím domem Líticím?
Ta slova tvoje nečiní mi radosti,
a mráz ledový mi hruď proniká.
Tak chví raněný se muž, hasne-li
mu svit života.
Náhla smrt za krátký
ho čas udolá.

Kassandra.

Ó, ach! Ó, ach! Hle viz, hle viz!
Jen dál od krávy
drž býka toho statného! ⁶⁵⁾
Hle, v léčku roucha chytla ho a poráží;
i klesá v lázni zpět do vody.
To děj koupele
té je lstné, vražedné!

Sbor.

Ač nechlubím se, že bych věštším rozuměl
přec hádám, že se stalo něco hrozného.
Zda zvěst příznivou snad dal smrtelným
kdy hlas věštby? Vždy jen zlou hlásají
nám strast hovorní
věštcí; vždy v prsou nám
jen strach vzbuzují.

⁶⁴⁾ Části nadepsané »Sbor« zpívají až do konce celého tohoto zpěvu střídavého jednotliví členové sboru, ač těžko říci, kteří.

⁶⁵⁾ »Kravou« míní se Klytaimestra, »býkem« Agamemnon.

Kassandra.

Ach! ach! Jaký osud
mám zlý, nebohá!
I můj v kalich ten
jsi stesk přimísil. ⁶⁶⁾
Ó, v jaké místo zavedl's mne nebohou
a proč? Jen proto, abych s tebou zemřela?

Sbor.

Tvůj duch šílen jest a vzňat bohem tak,
že lkáš pro vlastní
sama strast žalostně. Hnědý tak,
ach, lká slavík též, hořké zlo vytrpěv:
co živ, stále jest mu žel Itya,
ach, žel Itya! ⁶⁷⁾

Kassandra.

Ach! ach! Zpěvný slavík
má los přebahý.
Vždyť bůh perutnou
mu dal podobu
a život sladký až na jeho kvílení.
Mne rána očekává mečem dvojbrádkým.

⁶⁶⁾ Kassandra věstila vždy jen věci zlé, a proto nikdo jí nevěřil, jako věstcům nevěří sbor.

⁶⁷⁾ Filomela, dcera attického krále Pandiona, znásilněna byla od thrackého krále Terea. Její sestra Prokne, choť Tereova, zabila syna jejího Itya a předložila jej k jídlu Tereovi. Filomela, změněna byvši podle báje v slavíka, stále oplakává svého syna Itya.

Sbor.

Kde zdroj zpozdilých je těch věšteb tvých,
jež žal plodí jen?
Hroznou zvěst hlásá nám ten tvůj zpěv.
Ký zvuk děsný má, ač tvůj hlas jasně zní?
Kde vzal zlověstný se směr písní tvých,
jež bůh vnukl ti?

Kassandra.

Ach, ach!
Ó Paridův ty sňatku, zhoubo milých mých!
Ó Skamandře,⁶⁸⁾ jenž vlast zvlažuješ,
byl čas, nebohá kdy já u břehů
jsem tvých vzrůstala.
Však nyní brzo u Kokyta, jak se zdá,
a břehů acherontských budu věstiti.⁶⁹⁾

Sbor.

Co teď praviš, dost je, dost zřetelné;
i dítě by to chápalo.
Jak jed zmije tvá mne řeč zranila,
když lkáš pro osud svůj zlý bolestně.
Z tvých slov hrůza jde!

Kassandra.

Ach, ach!
Ó strasti města, zničeného do kořen!
Ó žertvy ty, ten stád tučných řad,
jež sklál otec můj, by vlast zachránil.

⁶⁸⁾ Viz pozn. 39.

⁶⁹⁾ Acheron a Kokytos jsou řeky v podsvětí.

Však nic neprospěl
ten lék a neodvrátil zkázy od města.
I já svou krví brzo zkropím půdu tu.

Sbor.

To vše shodno s tím, co's dřív věstila.
Ký zlomyslný prudce tak
tě běs zachvátil a v hrud' vnukl ti,
svou strast žalostnou a smrt opěvat?
Ký cíl má to vše?

Kassandra.

Však moje věštba nebude již závojem
se zastírat, jak dívka nově snoubená,
než jako čerstvý vítr k slunce východu
se ponese, že na břeh světla požene
se jako příboj za pohromou pohroma
vždy větší.⁷⁰⁾ Bez hádanek vás již poučím.
Nuž buďte svědky, kterak budu sledovat
ty stopy dávných zločinů krok za krokem.
Dlí stále v tomto domě sbor sic souzvučný,
však nelahodný; příšerný jest jeho zpěv.
I zpív se lidskou krví, aby smělosti
si dodal, v domě hlučí zástup hodovnic
těch neodbytných — Lític, s rodem sdružených!
Tu sedí v domě, zpívající o hříchu,
jenž zla byl zdrojem; klnou loži bratrovu,

⁷⁰⁾ Věštba má ponese se k světlu, bude jasná, a pohromy, jež staly se v domě tom, vyjdou jí na světlo.

jež nevrátilo na toho, kdo zprznil je.⁷¹⁾
 Zda chybila jsem či jak střelec stihla cíl?
 Zda věštka lživá, kejklířka jsem žebravá?
 Chceš přísahou mi dosvědčit, že z pověsti
 jsi o starých těch hříších domu nevěděl?

Náčelník sboru.

Co pomohla by přísahy tu záruka,
 i kdyby byla upřímná? Však divím se,
 že, za mořem jsouc v cizím městě zrozena,
 vše správně líčíš jako svědek očitý.

Kassandra.

Ten úřad uložil mi věstec Apollon.

Náčelník sboru.

Zda byl snad láskou k tobě raněn, ač je bůh?

Kassandra.

Dřív ostýchala jsem se o tom mluvit.

Náčelník sboru.

Vždy bývá citlivější ten, kdo šťasten jest.

Kassandra.

Však mocně, láskou plana, o mne zápolil.

⁷¹⁾ Thyestes cizoložil s manželkou bratra svého Atea. Ateus pomstil se za to tím, že zabil mu jeho děti a předložil mu je pečené k jídlu.

Náčelník sboru.

Zda též jste ukojili sladký lásky chtíč?

Kassandra.

Ač svolila jsem, Loxia jsem zklamala.

Náčelník sboru.

A to již božským obdařena uměním?

Kassandra.

Již všechny strasti občanům jsem věstila.

Náčelník sboru.

A neztrestal tě za to z hněvu Loxias?

Kassandra.

Nic nikdo nevěřil mi po tom poklesku.

Náčelník sboru.

Však nám se hodnověrné zdají věštby tvé.

Kassandra.

Ach, běda, ach! Ó hoře, ach!
 Již zase trýzeň věšteckého nadšení
 mnou lomcuje, již chvím se věštby předtuchou.
 Hle, vidíte ty hochy, kteří u domu
 tam sedí, jsouce podobni snů přízrakům?
 Jak zdá se, od příbuzných byyše zabity
 ty děti, plno krmě z masa vlastního

v svých drží ručkách, střeva svá i útroby,
 jichž otec jejich požil, tíží žalostnou.
 A proto, tuším, pomstu chystá nějaký
 lev zbabělý, jenž doma pouze na loži
 se válí, mému — ó té bídy! — pánovi,
 když v dům se vrátil; musím nést jho otrocké!
 I neví vůdce loďstva, zhoubce Iliá,
 že prokletý ten jazyk, kterýž jako pes
 ho lízal, vítající pána radostně,
 mu na neštěstí tajnou strojí záhubu.
 Ó jaké smělství! Muže vraždí ženština!
 Ó jménem jaké obludy mám protivné
 ji správně nazvat? Zmijí, Skyllou nějakou,⁷²⁾
 jež na skalách je živa, plavců záhuba,
 či lítou kněžkou Hadovou, jež krutě smrt
 i na přátele sptí? Kterak jákala
 ta žena smělá jako v bitvě vítězné!
 Jak radost lhala, že se šťastně navrátil!
 A lhostejno mi, v čem-li mi kdo nevěří.
 Co na tom? Přijde, co má přijít. S lítostí
 mne brzo nazveš věstkou příliš pravdivou.

Náčelník sboru.

Jak požil masa vlastních dětí Thyestes,
 to pochopil jsem. Chvím se, trnu, slyším-li,
 jak líčíš vše dle pravdy a ne v obrazech.
 Však bloudím, nechápaje, co jsem slyšel dál

⁷²⁾ Skylla, obluda mořská, na skalách žijící, jež
 plavce dávala.

Kassandra.

Smrt Agamemnonovu uzříš. To ti dím.

Náčelník sboru.

Ó nešťastnice, ztiš svůj jazyk zlověstný!

Kassandra.

Však, co jsem řekla, žádný lékař nezhojí.

Náčelník sboru.

Když dojde k tomu. Kéž se však tak nestane!

Kassandra.

Tak ty si přeješ; ti však vraždu chystají.

Náčelník sboru.

A kterým mužem zločin ten jest osnován?

Kassandra.

Ba věru, špatně rozuměl jsi věštbě mé.

Náčelník sboru.

Jen to mi temuo, kdo ten úklad vykoná.

Kassandra.

A přec až příliš dobře řecky hovořím.

Náčelník sboru.

I věštby pythské řecké jsou, a temné přec.

Kassandra.

Ó běda, jaký uchvacuje mne zas žár!
 Ach, jasný Apollone,⁷³⁾ běda, běda mně!
 Hle dvounohá ta lvice, která peleší
 se s vlkem, ježto vzdálen ušlechtilý lev,
 mne nešťastnici zhubí V nápoj otravný,
 jež míchá, také pomstu za mne přimísí
 a řekne, broucíc na manžela svého meč,
 že vraždou mstí se za to, že mne přivedl.
 Proč držím tedy ještě, sobě na posměch,
 tu berlu, proč mám vínek věštkyň na hlavě?
 Vás dříve zničím, než mne stihne osud můj!

(Odhodí a zničí berlu i vínek.)

Nuž na zmar s vámi, za vámi pak půjdu já.
 Zas jinou neštěstím si dařte místo mne!
 Hle, Apollon to sám jest, kterýž vysvléká
 mi veštec ký můj oděv; on, jenž přihlíží,
 jak i v tom čestném rouchu svorně od přátel
 i nepřátel, ne právem, smích jsem tržila.
 Mne nešťastnici, potulnou jak hadačku,
 i hladem zmírající zvali žebračkou,
 a já to nesla. Nyní věstec věstkyni
 chtě zničit, v tuto záhubu mě přivedl,
 a špalek místo otcovského oltáře
 mne čeká, jenž se zbarví teplou krví mou.
 Však nezemřeme nepomštěni od bohů.
 Neb přijde jiný, by nám pomstu zjednal, syn,
 jenž otce pomstí, vlastní matku zavraždí.

⁷³⁾ »Jasný« (v orig. Lykeios) jest příjmení Apollona jakožto boha světla.

I vrátí se, jsa vyhnán, bludný uprchlík,
 by přátelům to dílo zhouby dovršil,
 a přivede ho otce zabitého pád.
 Proč kvílím tedy takým nářkem žalostným,
 když spatřila jsem Ilion, že skončilo,
 jak skončilo, a ty, kdo města dobyli,
 když taký osud stihl bohů rozsudkem?
 Nuž půjdu odhodlaně na smrt také já.
 To určili mi bozi s mocnou přísahou!

(Obrácena k domu.)

Ty brány nejprv pozdravuji Hadovy
 i prosím, by mě jistá rána zasáhla,
 bych klidně, bez zápasu, až se vyroní
 krev z mého těla, oči svoje zavřela.

Náčelník sboru.

Ó velmi moudrá, ale velmi nešťastná
 ty ženo, dlouhou řeč jsi vedla. Znáš-li však
 svůj osud v skutku, proč tak směle na smrt jdeš,
 jak jalovice, bohem hnaná k oltáři?

Kassandra.

Již není zbytlí, přátelé. Čas vypršel.

Náčelník sboru.

Však milé poslední jsou chvíle života.

Kassandra.

Můj den již přišel; málo ziskám útekem.

Náčelník sboru.

Nuž věz, že zmužiie si vedeš v neštěstí.

Kassandra.

Však slavná smrt jest smrtelníku příjemná.

Náčelník sboru.

Kdo šťasten jest, ten nedbá této zásady.

Kassandra.

Žel, otče, tebe i tvých dítek šlechtěných!

(Jde ke dveřím, zarazí se zděšena a prchá od domu.)

Náčelník sboru.

Co stalo se ti? Jaký strach tě žene zpět?

Kassandra.

Ó běda, ach!

Náčelník sboru.

Co běduješ tak? Hrůza tě as pojímá.

Kassandra.

Dům tento krví páchne, čerstvě prolitou.

Náčelník sboru.

Jak to? To na oltářích voní oběti!

Kassandra.

Puch jako z hrobu vane z domu tohoto.

Náčelník sboru.

Dle slov tvých nevoni v něm syrské kadidlo.

Kassandra

(Jde opět k domu).

Nuž jdu. I v domě nad svým losem mohu lkát
i Agamemnonovým. Dost jsem žila již!

(Opět se obrátí.)

Ó přátelé,
ne bez důvodu v dům se bojím vstoupiti,
jak ptáče do kře. Po mé smrti dosvědčte
to vy, až žena zemře za mne, za ženu,
a za muže muž ženy padne neblahé.
Jdouc na smrt, za tu prosím službu přátelskou.

Náčelník sboru.

Jest žel mi losu, nebohá, ježž dal ti bůh.

Kassandra.

Chci promluvit již naposled neb nad sebou
spíš sama zalkat. V září slunce naposled
již pohlížejc, prosím, aby odplaty
i za to došli ohavní ti vrahové,
že mne též skláli, otrokyni bezmocnou.
Ó žití lidské! Štěstí zkalí pouhý stín,
a neštěstí tak rychle padá v nepamět,
jak rychle vlhká houba malbu zhlazuje.
A toho víc mi líto než mé záhuby.

(Odejde do domu).

Náčelník sboru.

Žít v stálém štěstí, to smrtelných všech
je horoucí tužba; ni bohatý muž

mu nezavře dveří, když vstoupiti chce,
a neřekne: »Ke mně již nechod'!«
I tomuto bozi sic dopřáli, hrad
by Priamův vzal,
a vrací se v dům, jsa ctěn jako bůh;
však za krev-li těch, kdo zhynuli dřív,
má pykati teď, a pro ně jsa sklán,
zas jiným uchystat zhoubu:
kdo z lidí, to slyše, by chlubit se směl,
že k stálému štěstí je zrozen?

Agamemnon
(uvnitř.)

Ach, běda! Smrtelnou jsem ranou zasažen!

Druhý člen sboru
(vůdce druhého polosboru).

Z ticha! Kdo to volá, ranou smrtelnou že po-
raněn?

Agamemnon.

Ach, běda, běda! Podruhé jsem zasažen!

Náčelník sboru.

Dílo zdá se dokonáno podle nářku králova;
avšak uraďme se přece, co tu vhodno činiti.

Druhý člen sboru.

Já ten mám návrh: ohlásiti občanům,
by hned sem k domu přikvapili na pomoc.

Třetí člen sboru.

A mně se vidí rychle vrazit do domu
a s mečem v ruce vraha z činu usvědčit.

Čtvrtý člen sboru.

I já se přidržuji toho mínění
a radím k činu; na čase jest neváhat.

Pátý člen sboru.

Toť očividno: čin ten pouhý počátek,
jímž chtí svou samovládu obci ohlásit.

Šestý člen sboru.

My prodléváme; oni chválou rozvahy
však pohrdají: jejich ruka nelení.

Sedmý člen sboru.

Já věru nevím, jakou bych vám radu dal;
však kdo chce jednat, má si čin dřív rozvážit.

Osmý člen sboru.

Já rovněž rady nevím; neznámť prostředku,
jak slovy mohl by být vzkříšen nebožtík.

Devátý člen sboru.

Což vládě těch, kdo zhanobili tento dům,
se podrobíme ze strachu snad před smrtí?

Desátý člen sboru.

Však toho nelze snést. Lépe zemřít.
Jest samovlády příjemnější věru smrt.

Jedenáctý člen sboru.

Což máme jaký důkaz? Z pouhých budeme
snad nářků hádat, že ten muž již zahynul?

Dvanáctý člen sboru.

Až jasně všecko zvíme, třeba horliti;
neb dvojí věc jest tušení a jistota.

Náčelník sboru.

Vše pro ten návrh svědčí. Já jej schvaluji.
Jest třeba zjistit, je-li živ syn Atreův.

(Všichni hrnou se k domu. V tom otevře se brána. Jest viděti
Agamemnona, ležícího před vanou a zahaleného v obšírné roucho.

Vedle něho leží mrtvá Kasandra).

Klytaimestra

(vystoupí rychle z domu: v ruce má zkrvácený meč. Její obličej
i oděv je potřísněn krví).

Dřív leccos pravila jsem, co mi bylo vhod;
teď bez ostychu opak toho pronešu.
Jak jinak by kdo, nepřítelům stroje zlo,
již přáteli se tváří, léčku nastražil
jim zhouby, vyšší, než jim možno přeskočit?
Již nastal mi, ač pozdě, dávno chystaný
ten zápas, jímž jsem ukojila starý hněv.
Zde stojím, kde jsem vraždila Čin vykonán,
a takto jsem jej provedla Nic nezapru.
Šat veliký, jak nějaká síť rybářská,
jsem vhodila naň, zhoubné roucho řasnaté,
že bránit se ni prchnout smrti nemohl.

I udeřím ho dvakrát. Dvakrát vykřikl
a klesl; a když ležel, třetí přidala
jsem ránu, příslibený dík to Diovi,
jenž, ochráncem jsa mrtvých, vládne v pod-
světí.⁷⁴⁾

Tak k zemi sražen, ducha svého vypustil.
Z ran chrlil krve prudký proud i postříkal
mne tmavorudou prškou rosy krvavé.
Však tak jest mi to vítáno, jak osení,
když klíčí, vítána jest vláha nebeská.
Nuž, tak se stalo. Vzácní Arga občané,
když chcete, radujte se; já jsem hrda tím.
A kdyby nad mrtvolou bohům vzdávat směl
se dík, zde právem, plným právem byl by
vzdán.

Tak pohár, plný prokletých svých zločinů,
on domu zchystal, avšak přišed vypil sám.

Náčelník sboru.

Nás úžas jímá nad drzým tvým jazykem,
že nad mužem se chvástáš řečí takovou.

Klytaimestra.

Jak nerozumnou ženu vy mě strašíte.
Já s neohroženým však srdcem pravím vám,
co víte sami. Jedno mi, zda chválit chceš
či hanět čin můj. Ten zde Agamemnon jest,
můj manžel, usmrčený touto pravicí,
jež spravedlivě jednala. Tak má se věc.

⁷⁴⁾ Zeus, vládoucí v podsvětí, jest Hades.

Sbor.

Ký jed z pozemských
jsi, ženo, bylin pojedla,
ký mok z mořských snad jsi vln vypila,
že běs od lidu tě jal prokletý?
Ty z města půjdeš! Vyhнала tě, vyvrhla
žhoucí nenávist obce!

Klytaimestra.

Ty trest mi nyní přisuzuješ vyhnanství
a kletby lidu, nenávisti občanů,
však muži tomu nijak jsi dřív nehrozil,
ač s lehkým srdcem, jako by šlo o jehně,
když stáda bohata jsou bravem vlnatým,
své dítě obětoval, mého života
plod nejdražší, ⁷⁵⁾ by thracké větry zažehnal.
Zdaž jeho z té jsi země neměl vyhánět,
by pykal za svůj zločin? Slyše o činu
však mém, jsi soudcem přísným. Nuže, slyš,
co dím: ⁷⁶⁾

až přemůžeš mě mocí, pak mi poroučej;
však dá-li bůh, že opak toho nastane,
ač pozdě, přec se naučíš být rozvážný.

Sbor.

Tvůj duch hrdý jest,
a řeč tvá zpupná. V šílenství

⁷⁵⁾ Klytaimestra mluví Ifigeneii.

⁷⁶⁾ Po tomto verši jest v rukopisech verš asi nepřesný: »Jen hroz si; hotova jsem hrozbou odpáčet.«

až tam vraždy té tě zdar zavedl,
že krev na čele ti tvém lahodí.
Však bezectná a opuštěná přáteli
ranou za ránu splatíš.

Klytaimestra.

I přísahu tu poslyš! Práva bohyní,
jež dítě moje pomstila, se zaklínám
a Mstou a Zhoubou, jimž on padl za obět:
ni stín se strachu pod ten krov mi nevloudí,
co oheň bude rozněcovat Aigisthos
zde na mém krbu, jsa mi přízniv jako dřív.
Neb nemalým on štítem jest mé odvahy.
Zde leží muž ten, jenž svou ženu potupil
a Chrysovny tam před Iliem miloval, ⁷⁷⁾
i zajatá ta hadačka a věstkyně,
ta jeho souložnice, věrná milenka,
jež na lodi se o lůžko s ním sdílela.
Ne nevhodného trestu se jim dostalo.
Ten takto skončil; ta jak labuť žalozpěv
si zazpívavši před svou smrtí poslední,
zde leží, jeho láska. Osladila tím
mou rozkoš, že s ním zahynula společně

Sbor. ⁷⁸⁾

Kéž by mě rychle smrt
zastihla, zdlouhavé

⁷⁷⁾ Před Iliem Agamemnonovi dána kdysi z kořisti
válečné dcera Chrysova.

⁷⁸⁾ I tyto partie sboru zpívali asi jednotliví členové sboru.

prostá choroby, prostá
 vši bolesti, a nekonečný přinesla
 spánek mi věčný, když takto zhynul
 ochránce náš milostivý,
 kterýž mnoho strastí zkusil pro ženu;
 rukou ženy život také dokonal.⁷⁹⁾
 Ó nemoudrá, ach, ty Heleno! Ach,
 jak mnoho jsi duší, ba přemnoho v hrob
 ty jediná uvrhla v Troji.
 Hrozně však bolestno, krev že teď prolita
 nesmytelná
 pro svár krutý, kterýž kdys
 v domě zuřil, manželů jsa trýzní.⁸⁰⁾

Klytaimestra.

Jen nepřej si smrti snad proto, že můj
 tě pohoršil čin;
 ni Heleny hněv ať nestíhá tvůj,
 že mužů je zkázou a z danajských řad
 tak nesčetné sama že uvrhla v hrob
 a vznítila nezhojné hoře.

Sbor.

Zlobohu, jenž jsi dům
 napadl obou dvou

⁷⁹⁾ »Ženou« míní se nejprve Helena, pak Klytaimestra.

⁸⁰⁾ »Krutým svárem« míní se manželská rozepře Menelaova a Helenina, vlastní původ smrti Agamemnonovy.

Tantalovců⁸¹⁾ a vládneš
 v něm mocně rukou obou žen těch ničemných:
 z žalosti nad tím mi srdce puká.
 Po způsobu protivného
 krkavce se nad mrtvolou postaviv,
 právem tou se písni chlubíš vítěznou:
 »O nemoudrá, ach, ty Heleno! Ach
 jak mnoho jsi duší, ba přemnoho v hrob
 ty jediná uvrhla v Troji.
 Hrozně však bolestno, krev že teď prolita
 nesmytelná
 pro svár krutý, kterýž kdys
 v domě zuřil, manželů jsa trýzní.«

Klytaimestra.

Teď správně jsi děl, kdo vinen tím vším.
 Jest mocný to běs,
 ježž jmenuješ, běs, jenž stíhá náš rod.
 Neb v lůně svém on ten pěstuje chtíč,
 ježž po krvi lační a novou chce dřív,
 než stará se zhojila rána.

Sbor.

Mocného, mocného vzpomínáš
 zloboha domu a ukrutného,
 jenž jest záhuby stále lačen.
 Ach, ta vzpomínka neblahá!

⁸¹⁾ Oba Tantalovci jsou Agamemnon a Menelaos. Praotcem rodu jich byl Tantalos. Oběma ženami míní se opět Helena a Klytaimestra.

Ó žel! Toť dílem Diovým,
jenž řídí vše, vše působí.
Neb čeho lidu dostává se bez Dia?
I to se řízením stalo božím.
Ó žel, můj králi, můj králi, ó žel!
Jak želet tě mám,
jak vyslovit bolest své duše?
Zde zapleten ležíš v těch pavučin tkaň,
jsa bezbožnou utracen smrtí.
Ó žel, ó žel! Jak ležíš tu nehodně,
lstným úskokem a rukou vlastní své
manželky dvojsečnou zbraní zhuben!

Klytaimestra.

Jak odvážně tvrdíš, že můj je to čin.
Však nemysli již,
že Agamemnona jsem mrtvého choť.
Ne! Starý a hrozný duch pomsty, jenž mstí
se pro Atreův hod ukrutný, tvář
vzal na sebe té, již za ženu měl
ten nebožtík. Sklál
jej odplatou, za děti muže.

Sbor.

Kdož by ti vydal to svědectví,
zcela že's nevinna touto vraždou?
Jak jen, jak by to mohl? Mstitel
předků arci ti pomáhal.
Neb proudy krve příbuzné
duch černé vraždy prolévá,

a kamkolivěk kráčí, všude odplácet
se za krev zabitých bude dětí.
Ó žel, můj králi, můj králi, ó žel!
Jak želet tě mám,
jak vyslovit bolest své duše?
Zde zapleten ležíš v těch pavučin tkaň,
jsa bezbožnou utracen smrtí.
Ó žel, ó žel! Jak ležíš tu nehodně,
lstným úskokem a rukou vlastní své
manželky dvojsečnou zbraní zhuben!⁸²⁾

Klytaimestra.

Což nestrojil domu on záhubu sám
svým úskokem lstným?
Vždyť Ifigeneii mou nebohrou, květ
můj drahý, již s ním jsem zplodila já,
zle zhubil a zlou též odplatu vzal.
Ať v podsvětí tedy se nechlubí! Trest
jej za tento čin
již postihl smrtícím mečem.

Sbor.

Jsem na rozpacích, pozbyv zcela důvtipu
vynalézavých myšlenek,
kam obrátit se mám, když řítí se ten dům.
I krvavého strachuji se přívalu,
jenž domy podvracuje; krápat přestalo.

⁸²⁾ Po tomto verši následují v rukopisech dva, nejspíše nepravé, verše Klytaimestřiny: »Ne nehodná smrt ho zastihla. To jest mínění mé.«

Neb k jinému již dlu zhouby na jiných
 zas brusech meč svůj brousí pomsty bohyně.
 Ó země, kéž dřív mě pojal tvůj klín,
 než spatřil můj zrak, jak leží ten muž
 zde v lůžku stříbrné vany!
 Či pohřbí ho ruka, či oželí pláč?
 Či propuknout v nářky svým nad mužem ty
 se osmělíš snad, ač tebou byl sklán,
 a nemajíc práva, ten nemilý vděk
 mu prokážeš za činy velké?
 Píseň kdo pohřební nad mužem tímto božským
 zapěje s pláčem oslavnou,
 kdo oželí ho z upřímného srdce?

Klytaimestra.

Však o to se starat, to není tvá věc.
 Jej skláli jsme my
 a zhubili, my jej vložíme v hrob.
 Však z domácích nikdo proň nebude lkát.
 Ale Ifigeneia mu s radostí vstříc
 k té řece, jež žal
 jen na vlnách nosí,⁸³⁾ as přijde a tam,
 jak povinnost dcer,
 jej obejmouc uvítá otce.

Sbor.

Ty na výčitky odpovídáš výčitkou
 Nesnadno jest mi rozhodnout.
 Kdo zhoubu sel, ten zhoubu klidí; pyká vrah.

⁸³⁾ Řeka ta jest podsvětní řeka Acheron.

Než jisto, dokud na svém trůně sedí Zeus,
 že provinilce čeká trest. Toť zákonem
 Kdo símě kletby může z domu vyplnit?
 Jest ku pohromám pevně rod ten připoután
 Ó země, kéž dřív mě pojal tvůj klín,
 než spatřil můj zrak, jak leží ten muž
 zde v lůžku stříbrné vany!
 Či pohřbí ho ruka, či oželí pláč?
 Či propuknout v nářky svým nad mužem ty
 se osmělíš snad, ač tebou byl sklán,
 a nemajíc práva, ten nemilý vděk
 mu prokážeš za činy velké?
 Píseň kdo pohřební nad mužem tímto božským
 zapěje s pláčem oslavnou,
 kdo oželí ho z upřímného srdce?

Klytaimestra.

Ba věštba ta tvá, k níž dospěl jsi teď,
 jest pravdiva. Já
 chci uzavřít smír s tím běsem, jenž zle
 rod Pleisthenův stíhá.⁸⁴⁾ Chci strpěti to,
 co stalo se dřív, ač těžko to nést.
 Však z domu ať jde a jiný zas rod
 ať trýzní, by tekla v něm příbuzných krev.
 Nechtě skrovnou jen část
 všech pokladů mám, a stačí mi vše,
 když šílenost vražd
 těch vzájemných vypudím z domu.

⁸⁴⁾ Pleisthenes byl jeden z předků Atreových.
 Aischylos: Oresteia.

Aigisthos

(vystoupí rychle, provázen jsa ozbrojenci).

Ó dni ty milý, jenž's mi pomstu přinesl,
 již věřím nyní, boží, lidstva mstitelé,
 že s nebe patří na pozemské zločiny,
 když zřím, jak v rouše, Líticemi utkaném,
 zde leží mrtev tento muž k mé radosti
 a za hříchy že pyká ruky otcovy.
 Chci vyložit to zevrubně. Byl vladařem
 té země Atreus, jeho otec. S Thyestem,
 svým bratrem a mým otcem, měl spor o vládu
 a z domu jej i z obce proto vypudil.
 Však domů vrátil ubohý se Thyestes
 jak prosebník a tolik došel ochrany,
 že sám svou krví půdy otců nezbarvil.
 Však Atreus, otec toho muže bezbožný,
 spíš s ochotou než s láskou veselý, jak děl,
 hod vystrojil a při něm otce uctil tím,
 že k požití mu maso dítek předložil.
 Těm prsty uťal na nohou i na rukou
 a podstrčil je pod jich maso pečené,
 jež přineseno na jediný otcův stůl.⁸⁵⁾
 On, netuše nic zlého, vzal a pojedl
 hned krmě, pro rod, jakož vidíš, neblahé.
 Však brzo ohavnost tu poznal. S výkřikem
 se skácel s křesla, dávě pokrm krvavý.
 I svolával zlý osud na Pelopův kmen

⁸⁵⁾ Za doby herojské každý host jedl u zvláštního stolu. Proto bylo také možno maso dětí předložit jedinému Thyestovi.

a vyřkl kletbu, aby, jako překotil
 ten hod, tak všechen skácel se rod Pleisthenův.
 A proto padl tento, jak ti možno zřít,
 a já jsem právem tuto vraždu zosnoval.
 Jáť s ubohým svým otcem, jeho třetí syn,
 byl spolu vyhnán, ještě v plénkách, maličký.
 Však když jsem vzrostl, zpět mě pomsta při-
 vedla.

I vrhl jsem se na toho, jsa mimo dům,
 ten všechen úklad zloradný sám vymysliv.
 A byla by mi vítána i třeba smrt,
 když tohoto jsem spatřil v pomsty osidlech.

Náčelník sboru.

Mám nerad zpupnost po zlém činu, Aigisthe.
 Ty díš, že's zabil muže toho vědomě
 a žalostnou tu vraždu sám že's zosnoval.
 Tvá hlava, pravím, neunikne při soudu,
 věz dobře, kletby iidu ni ran kamení.

Aigisthos.

Tak mluvíš ty, ač prostým jsi jen veslařem,
 a lodí vládne jenom ten, kdo poroučí?
 Jsi kmet a poznáš, jak se těžko učí muž
 tak starý rozvážnosti, když se rozkáže.
 Než žalář a též trýzeň hladu výborní
 jsou lékaři a mistři, kteří napraví
 i stáří. Což to, vida toho, nevidíš?
 Jen nevzpouzej se bičí, sic tě stihne trest!

Náčelník sboru.

Ty sketo, kterýž doma čekáš na muže,
až navrátí se z boje, kterýž hanobíš
jim lože, vojevůdci připravil jsi smrt?
Proč Zbabělou svou rukou nezavraždil sám
jси toho muže? Proč jej žena zabila,
i zemi tu i bohy skvrnil domáci?
Zda světlo slunce zírá ještě Orestes,
by sem se vrátil, vlídným veden osudem,
a tyto oba mocnou rukou zavraždil?

Aigisthos.

I ta ti budou slova pláče příčinou.
Máš jazyk, jenž jest Orfeova protivou.
On všechno poutal líbezností zpěvu, ty
však budeš poután, bláhovým že štěkotem
jen k hněvu dráždíš. Zkrotneš, až tě přemohu.

Náčelník sboru.

Ba ovšem! Ty mi budeš vládcem Argejských,
jenž neodvážil jси se, když jси zosnoval
mu smrt, ten zločin vlastní rukou vykonat.

Aigisthos.

Vždyť ženě přece náleželo provést lest;
já, sok jsa dávný, podezření vzbuzoval.
Teď, maje jeho statky, vládnout občanům
se pokusím; i vložím těžké na ty jho.
kdo budou zpuční. Nebudu jich chovati
jak hřebce ovšem zbujnělé, než nemilá
tma žaláře a hlad je změkčí, její druh.

Náčelník sboru.

Brzo poznáš, zda to skutkem či jen slovy
provedeš.

Aigisthos.

Nuže, milí ozbrojenci, práce vám již nastává.
(Žoldnéři srovnají se a nastaví kopí proti sboru.)

Náčelník sboru.

Nuže, každý chop se jilce, pohotově měj svůj
meč!

(Všichni tasí.)

Aigisthos

(tase meč).

Však já též se chápu jilce. Zemřítí se nevzpírám.

Náčelník sboru.

Vítáno nám, že chceš zemřít. To i naším přá-
ním jest.

Klytimestra

(vstoupí mezi obě strany).

Nedopusťme, muži drahý, nikterak zla dalšího.
Vždyť i té je hojně krve sklizeň velmi neblahá.
Dostí jest již zhouby. Krví nechtějme se třísnit
již.

V dům svůj jděte, ty i starci, dříve než si
navzájem
ublížíte. S činem naším třeba se již spokojit.
Je-li dost již těchto útrap, bude nám to vítáno;

neboť božstva těžkou ranou hrozně jsme již
stiženi.

Takto já vám radím, žena, chce-li mne kdo
poslechnout.

Aigisthos.

Avšak že tak drzá slova tito na mne metali,
také že tu vedli řeči, chtějí štěstí zkusiti,
s rozvahou že minuli se, to vše možno vládci
nést?

Náčelník sboru.

K špatnému se muži lísat, není mravem
Argejských.

Aigisthos.

Však tě stihnu za to trestem ještě někdy později.

Náčelník sboru.

Nestihneš, ač dá-li božstvo, že se vrátí Orestes.

Aigisthos.

Vím, že vyhnanci se rádi touto kojí naději.

Náčelník sboru.

Čiň se, hyř jen, przně právo! Neboť můžeš
jednat tak.

Aigisthos.

Věz, že pokutu mi splatíš za tuto svou
zpozdilost.

Náčelník sboru.

Směle nadýmej se jako kohout vedle slepice!

Klytimestra.

Nedbej jalového toho štěkotu; neb já i ty,
jsouce vládci domu, všecko uvedeme v pořádek.

(Odejde s Aigisthem do domu; sbor i ozbrojenci odejdou stranou.)

II.

OBĚT NA HROBĚ.

(ΧΟΗΦΟΡΟΙ.)

OSOBY:

Klytaimestra.

Aigisthos,

Orestes, syn Agamemnonův a Klytaimestřin.

Pylades, jeho přítel.

Elektra, jeho sestra.

Chůva Orestova.

Sluha.

Sbor dvanácti starších žen, otrokyň v domě Agamemnonově.

Jeviště totéž jako v »Agamemnonu«. Před palácem královským, po jeho straně, stojí mohyla Agamemnonova; na ní náhrobní kámen.

Orestes

(s Pyladem stojí na mohyle Agamemnonově).

Ó, podzemský ty Herme,¹⁾ patře na zločin,
jímž otec zhuben, buď mi, prosím, podporou
a spásou; neboť navracím se z vyhnanství
a ubírám se v Pelopovců zhoubný dům,
bych otce svého pomstil, rodu vzkřísil moc.
I volám k otci na vrcholu mohyly,
by vyslyšel a seznal prosby synovy.
Tu kadeř Inachovi za své pěstění²⁾
a tu zas skládám na znamení zármutku.

(Položí na hrob dvě své kadeře.)

Jsa vzdálen, nemohl jsem smrt tvou oplakat,
ni s tebou, otče, při pohřbu se rozloučit.³⁾

(Sestupuje s mohyly i spatří sbor, vycházející s Elektrou z paláce.)

¹⁾ Hermes svádí duše zemřelých do podsvětí.

²⁾ Inachos jest bůh řeky Inacha v Argu, vlasti Orestově.

³⁾ Prolog Orestův až k tomuto verši není v rukopisech zachován; částečně doplněno, co schází, z citátů jiných spisovatelů. Přes to však jsou tu hojně (a, jak se zdá, veliké) mezery, které částečně vyplněny verši, sestrojenými z domyslu.

Však co to vidím? Jaký jest to zástup žen,
jež sem se berou, v černá roucha oděny?
Co znamená to? Zdali jaké neštěstí?
Což stihla dům ten nová zase pohroma?
Či dobře hádám, otci mému oběti
že přinášejí, které tiší mrtvých hněv?
Ba, tak jest tomu. Zdá se mi, že Elektra,
má sestra, s nimi kráčí, hořem žalostným
jsouc sklíčena. Ó Die, dej smrt otcovu
mi pomstít, buď mi pomocníkem ochotným!
Sem pojďme stranou, Pylade! Chci zvěděti,
co prosebný žen oněch průvod znamená.

(Oba ustoupí. Z paláce vystoupí sbor s Elektrou v čele. Všecky
ženy oděny jsou černě a mají krátce střižené vlasy na znamení
smutku. Některé nesou džbány s oběťmi, jiné bijí se v prsa. Sbor
postaví se před mohylou.)

Sbor.

Jdu z domu, byvši vyslána
sem s obětí, a prudce tepu prsa svá.
Lze na mé tváři krvavé zřít pruhy,
nehtem čerstvě vyryté;
však moje srdce dávno již
má jen v nárcích útěchu.
Jest v bídné cáry roztrhán
můj lněný oděv na prsou,
jak ze žalosti pro hrozné
ty příhody jsem tepala jej rukama.

Sen děsný tak, že hrůzou vlas
se ježil, domu věště zlo a ve spaní

hněv soptě, v temnu nočním v tiché síni
výkřik vzbudil úzkostný
a těžkou ranou dopadl
na komnaty ženské. Ti,
kdo vykládali tento sen
a za jichž výrok ručí bůh,
se vyslovili, výtky zlé
že mají mrtví, na vrahy že nevraží.⁴⁾

By zhoubu odvrátila, nemilý chce vděk
— ó matko země! — prokázat,
i posílá mne bezbožná
ta žena. S bázní vyslovuji slovo to.
Což lze snad smýti krev, jež zemi zkropila?
Ach, ach! Ó krbe neblahý,
ach, ach, ó domu záhubo!
Tma chmurná, lidem hrozná, dům
ten zahaluje, co byl pán
jeho podlehl smrti.

Dřív vlada silná, nepřemožná, vítězná
i lásku lidu budila
i poslušnost. Té není již.
Však nyní každý tone v strachu. Štěstí jen
jest smrtelníkům bohem, ba i víc než bůh.⁵⁾
Trest spravedlivý v bílý den
a rychle stíhá vinníky,

⁴⁾ Mínil se výkřik Klytimestřin; slovem »mrtví«
mínil se Agamemnon.

⁵⁾ Každý poddává se tomu, kdo jest šťasten a na-
byl moci.

neb pozděj v přítmi večerním
je čeká hoře. Jiné noc
kryje, pomstě že ujdou.

Když krev již vssála půda země mateřská,
lpí skvrna na ní pevně, aniž lze ji smýt
Jest mukou vinníkovi, odložen-li trest,
až plně vzkvete jeho hřích.

Nic nespomůže, uzavře-li v panenskou
se třeba síň; ba kdyby všecky najednou
ho proudy zaplavily, marně smývaly
by s rukou skvrny krvavé.

Však já — neb v pouta nevolnická uvrhli
mě bohové, a z otcovského domova
mě vypudivše, sevřeli jhem otrockým —
co správně musím chválit i co nesprávně,
jak káže pán, ač nerada,
a trpkou nechut přemáhat.

Pláči, slzy skrývají
svým rouchem, pro zlý vládčův los
a tajným hořem srdce mého stydne krev.

Elektra.

O služebné vy ženy, kteréž řádně dům
náš spravujete, jsouce na té prosebné
mi cestě průvodčími, v tom mi poradte:
Co říci mám, tu obět lijíc pohřební?
Jak vyjádřit se moudře, kterak vzývat

mám otce? Řeknu, milému že posílá
to muži milá žena — když to od matky?
Však k tomu nemám odvahy i nevím, jak
mám mluvit, lijíc na hrob otcův obět tu.
Či mám snad žádat, jak to káže lidský mrav
by stejně odplatil se těm, kdo poslali
tu obět — darem, zločinu jich důstojným?
Či mám to vylit mlčky, potupně, jak můj
též otec zhynul, by to země vypila,
a s okem odvráceným hodit nádobu
jak při očištění za záda a odejít?⁶⁾
Nuž, přítelkyně, v té mi věci poradte;
neb společná nás děna víze nenávisť.
Nic neskrývejte v srdci z bázně před někým.
Vždyť osud čeká svobodného zrovna tak,
jak toho, kdo je cizí rukou ovládán.
Nuž pověz, víš-li nad to něco lepšího.

Náčelnice sboru.

Hrob tvého otce jako oltář v účtě mám,
a jak si přeješ, poradím ti upřímně.

Elektra.

Mluv, jak ti káže úcta k hrobu otcovu.

Náčelnice sboru.

Pros za ty při oběti, kdo mu věrni jsou.

⁶⁾ Při očišťování (na př. domu) nádoba, obsahující látky očišťující, bývala po vykonání obřadu házena na křížovatkách za záda. Kdo to činil, nesměl se při tom ohlédnouti.

Elektra.

Kdo z přátel může mnou být takto nazýván?

Náčelnice sboru.

Ty sama zvlášť a kdo má v zášti Aigistha.

Elektra.

Mám prosit tedy za sebe i za tebe?

Náčelnice sboru.

Ty sama o tom přemýšlej a rozhodni.

Elektra.

A koho ještě k našim řadám přičíst mám?

Náčelnice sboru.

I na Oresta vzpomeň, ač jest mimo vlast.

Elektra.

Toť správně. Pokyn dala jsi mi výborný.

Náčelnice sboru.

I oněch vzpomeň, kteří vraždu spáchali.

Elektra.

Co řeknu? Pouč nezkušenou slovem svým.

Náčelnice sboru.

By přišel na ně bůh neb člověk nějaký —

Elektra.

Jak soudce či jak mstitel? Jak ho zvátí mám?

Náčelnice sboru.

Rci bez obalu: kdo je smrti potrestá.

Elektra.

A dovolují mi tak jednat bohové?

Náčelnice sboru.

Jak ne? Vždyť volno nepříteli splácet zlem.

Elektra.

Ó mocný prostředníku mezi podsvětím
a zemí, rač mi přispět, Herme podzemský,
a vyzvat bohy podsvětní, již otcovy
jsou svědky vraždy, by mou prosbu slyšeli,
a také samu zemi, která rodí vše
a pěstí a zas símě všeho přijímá.
Já, obět tuto vylévajíc zesnulým,
tak vzývám otce: Nade mnou i Orestem
se milým slituj, světlo v domě rozžehni!
Jsmeť od své matky prodáni a bloudíme
teď takřka světem; za nás chotě Aigistha
si vzala, jenž je spoluvinen vraždou tvou.
Já otrokyni rovna jsem, a z dědictví
je svého vyhnán Orestes. Ti zpupně však
a prostopášně hýří z práce rukou tvých.
I prosím tě, by šťastně domů Orestes
se vrátil, ty pak, otče, vyslyš prosbu mou!

Mně samé dopřej, by má mysl skromnější
a ruka čistší byla nežli matčina.
To prosby za nás; nepřítelům přejí však
by tobě, otče, již se mstitel objevil,
a vrazi aby trestem smrti pykali.
A svolávajíc na ně tuto kletbu zlou,
ji do modliteb za věc dobrou zavírám.
Kéž ty však s bohy, zemí, právem vítězným
nám zdar a štěstí na svět pošleš z podsvětí!
Nuž vylévám již obět po té modlitbě;
však vy dle obyčeje provázejte ji
svým nářkem, zesnulého písní oslavte!

(Vylévá na hrob ze džbánů, které jí sbor podal, obět a hrob věnčí
květinami.)

Sbor.

Ó roňte proudy žalných slz
nad záhubou vládcovou
zde u hrobu, jenž hradbou jest
nám v neštěstí i štěstí. Nechť
náš pláč oběti té zdar odvrátí! ⁷⁾
Ó slyš, pane ctný, ó slyš trpký stesk!
Ó ach, běda, ach!
Zdaž, ach, přijde přec kys muž statečný,
by dům spasil ten a mstil, skythský ⁸⁾ jenž
by chtěl zkřivený svůj luk namířit
neb meč nastavit a jít z blízka v boj?

⁷⁾ Sboru jde o to, aby obět, poslaná Klytaimestrou, neměla účinku. Proto připomíná, čím se Klytaimestra proti mrtvému provinila.

⁸⁾ Skythové byli bojovný národ na severu Černého moře.

Elektra

(sestoupí s mohyly)

Již vssála země obět, otci podanou;
však o nové té věci se mnou uvažte.

Náčelnice sboru.

Jen vyslov se! Mé srdce chví se úzkostí.

Elektra

(zvedajíc s hrobu kadeř).

Zde vidím kadeř ustřiženou na hrobě.

Náčelnice sboru.

Jest od muže či dívky ladně oděné?

Elektra.

To velmi snadno každý může uhodnout.

Náčelnice sboru.

Mne, ženu starou, pouč ty, ač mladší jsi.

Elektra.

Což nikdo nemohl ji ustříhnout než já?

Náčelnice sboru.

Jsouť plni záští, kdo tak mají jevit žal. ⁹⁾

⁹⁾ Míní Klytaimestru a Aigistha.

Elektra.

Ba věru; úplně je stejná na pohled

Náčelnice sboru.

S čím vlasem? To bych věru ráda zvěděla.

Elektra.

S mým vlastním vlasem velice se shoduje.

Náčelnice sboru.

Zdaž tajný tedy není to dar Orestův?

Elektra.

Ba nejvíc podobna jest jeho kadeřím.

Náčelnice sboru.

A jak jen mohl odvážit se přijít sem?

Elektra.

Tu kadeř asi poslal, otci čině vděk.

Náčelnice sboru.

Však to, co pravíš, neméně jest hodno slz,
když nikdy nohou země té se nedotkne.

Elektra.

I v mých se žilách všecka pobouřila krev
a jako dýkou bodlo mne to u srdce.
Z mých očí prudký přívál horkých krůpějí

se řine, aniž možno mi jej zadržet
když shlédla jsem tu kadeř. Smím-li věřit snad,
že kadeř ta jest od jiného z občanů?
Ni ta jí neustříhla, jež ho zabila,
má matka, která nijak k dětem nechová
se shodně se svým jménem, žena bezbožná!
Ač netroufám si rozhodně sic tvrditi,
že nejdražšího ze všech lidí, Oresta,
jest tento dar, přec tou se těším nadějí.
Ach!

Kéž umí tato kadeř mluvit rozumně
jak posel, bych se nezmítala v pochybách,
a bylo jisto, zda ji s hlavy ustříhl
si nepřítel a mám-li ji snad odvrhnout,
či příbuzný a smí-li se mnou nést můj žal,
jsouc hrobu toho ozdobou a otci ctí.
I volám bohy za svědky; jim bouře ta,
jíž zmítání jsme jako plavci na moři,
je dobře známa. Spás-li nám souzena,
strom velký vzroste ze semene malého.

(Klade kadeř opět na hrob; v tom spatří na hrobě stopy nohou.)

Však hle, zde stopy nohou, druhé svědectví,
jež mým jsou rovné, mým jsou zcela podobné.
Jsouť dvou tu nohou viditelný šlepěje,¹⁰⁾
a paty-li a obrys měřím chodidel,
jsou s mými šlepějemi shodné docela.
Mne smysly přecházejí, trne srdce mé.

¹⁰⁾ Po tomto verši následuje v rukopisech nepravý verš: »i jeho sama, jakéhos i průvodce«.

Orestes

(vystoupí s Pyladem ze svého úkrytu)

Nuž děkuj bohům, že tvé prosby splnili,
a pros jich, by i příště se ti dařilo.

Elektra.

A čeho se mi dostalo již od bohů?

Orestes.

Zde vidíš toho, po němž's dávno toužila.

Elektra.

Což víš, kdo jest ten, jehož čekám žádoucně?

Orestes.

Vím, často že jsi velebila Oresta.

Elektra.

A jak se tedy prosby moje splnily?

Orestes.

Ten já jsem. Milejšího sobě nehledej!

Elektra.

Což úskok jaký na mne chystáš, cizinče?

Orestes.

Sám proti sobě strojím tedy úklady.

Elektra.

Jen vysmívati chceš se mému neštěstí.

Orestes.

I svému tedy, tvému-li se vysmívám.

Elektra.

Což Orestes jsi vskutku? Smím tě zvatí tak?

Orestes.

Mne sama poznat nemůžeš, ač vidíš mě,
však když jsi shlédla kadeř tu, dar smuteční,
a stopy moje hledala v mých šlepečkách,
tu radostí jsi vzplála myslíc, že mě zříš.
Nuž přesvědč se jen! Bratrovu tu kadeř sem,
kde ustřížena, přilož, shodnou s vlasem tvým,
a pohleď na ten oděv, dílo rukou svých,
jež tkala, vyšila jsi zvířat obrazy.
Jen vzpamatuj se, nepodléhej radosti!
Vím, trpce na nás naši milí žehrají.

Elektra

(kteráž byla již Orestovi klesla do náruči.)

Ó poklade ty drahý domu otcova,
ty v slzách vytoužená naděje, jenž rod
náš před vymřením zachráníš, věř síle své
a získáš zas dům otcův. Milý pohlede,
ty čtvero úkolů mi dáváš: pozdravit
tě musím jako otce, tobě věnuji
svou lásku k matce, jež mi právem protivna,

i lásku k sestře, nelítostně zabitě;
těž bratrem jsi mi věrným byl a ctihodným.
Kéž Síla mi a Právo jenom přispěje,
a také ze všech bohů nejmocnější, Zeus!

Orestes.

Ó Die, Die, pohleď na ten věci stav
a viz tu orla osiřelé potomstvo,
jenž v tenatech byl zhuben zmije strašlivé.
Jsouť mláďata teď otce svého zbavena
a hlad je trýzní krutý; neboť slába jsou,
by do hnízda si vnesla kořist otcovu.
A tak i mne i tuto — míním Elektru —
ti možno zřítí, děti otce zbavené,
jež obě stejně vyhnány jsou z domova.
A zahubíš-li děti otce, kterýž čest
a oběti ti vzdával hojně, kdo tě pak
tak štědrou rukou dařit bude žertvami?
Vždyť nemohl bys, kdybys zhubil orlí rod,
již lidem dávat spolehlivá znamení;¹¹⁾
a kdyby uschl celý kmen ten vladařský,
tyých oltářů by o slavnostech nehleděl.
Ó pomoz domu, z ponížení k výši zas
jej povznes, ač, jak zdá se, zkáže propadl.

Náčelnice sboru.

Ó mlčte, dítky, spásy krbu otcova,
by nikdo, drazí, o té věci nezvěděl
a z hovornosti o všem vládčů nezpravitl.

¹¹⁾ Básník míní znamení věštecká, která bozi dávali lidem letem ptáků.

Ó kéž mi dopřáno jest jednou spatřiti
jich mrtvá těla v smolném dýmu hranice!

Orestes.

Však nezradí mne mocný věstec Loxias,¹²⁾
jenž velí nebezpečný čin ten podniknout.
On důtklivě mě vybízí a hrozí mi,
že zmučí moje srdce krutým trápením,
když nepotrestám vražedníků otcových
a jim, jak káže, krví za krev nesplatím.
I pravil, jinak sám že milým životem
bych pykal, hojně lýtých strastí snášeje
a bloudě, statků zbaven, jako divý býk.
Těž hrozil, uražených nebožtíků hněv
že na příbuzné jejich sešle chorobu,¹³⁾
jež na tělo se vrhne, vyrážku, jež plet
jim svěží rozežere zubem zuřivým,
že v bílé cáry nemoc tělo rozsápe.
A dále oznamoval, pro krev otcovu
že stíhati mě budou Lític útoky,
že v noci trýzními mě budou přízraky,
jež jasně budu zřítí, hledě v temnotu.
Neb kdo má příbuzného, jenž byl zavražděn
a žádá pomsty, tajnou střelou podzemských
a šílenstvím a v noci planou úzkostí
je štván a děšen. Z města byl bych vyhnán též
a ztrýzněno mé tělo bičem bodavým.

¹²⁾ Loxias jest Apollon.

¹³⁾ Mínil se malomocenství. Ostatně verš předešlý, verš tento a následujících osmnáct sotva pochází od Aischyla.

A s takým mužem nikdo se ni o pohár
ni o radostnou obět nesmí sdíleti.
Jej od oltářů žene tajný otcův hněv,
a nikdo nesmí hostit ho ni bydlet s ním.
Jsa zbaven cti a přátel, bídně uvadne
a po čase ho zachvátí smrt hanebná.
V ty věštby tedy musím mítí důvěru,
a kdybych jí i neměl, čin ten vykonat.
Neb mnoho k tomu pobízí mne pohnutek,
žal velký nad mým otcem, božské příkazy
a nedostatek, kterýž na mne doléhá.
Těž chci, by nejslavnější ze všech občané,
již Troji vyvrátivše slávy dobyli,
těm dvěma ženám nebyli tak poddáni.
Neb on ¹⁴⁾ jest ženou; brzo zví, zda pravdu mám.

Náčelnice sboru.

Ó Sudičky mocné, nechť skončí ta věc,
jak přeje si Zeus,
a jak též právo si žádá.
Ať za slovo zlé zas slovem zlým
se odplácí každý. Tak Právo, když dluh
svůj vymáhá, zřetelně hlásá.
Kdo do krve řal, ať do krve řat
je rovněž, a trest ať stihne zlý čin.
Tak káže prastarý zákon.

Orestes.

Otče můj, otče můj neblahý,
jaké slovo, jaký čin

¹⁴⁾ Aigisthos

k tobě z dálky by pronikl
do hrobu, v němžto ležíš?
Je protivna světlu tma;
proto v ni vděčný nevníkne
žal, jímž slavíme bývalá
knížata, Atreovce.

Sbor.

Ó dítě, nezničí
se zhoubným žárem plamene
duch toho, jenž zemřel. On
jeví později hněv svůj.
Když nad mrtvým kdo pláče,
tím mstitele mu vzbudí;
však právem-li kdo hoře
lká pro rodiče, otce,
tím spíš ponouká pláč ten k pomstě.

Elektra.

Moje též, otče můj, vyslechni
vzlykání a trpký pláč.
Na tvém hrobě se ozývá
obou tvých dětí nárek.
Nám prosícím, vyhnaným
tento je hrob tvůj útulkem.
Nikde radosti, všude žal!
Není-li zlem to hrozným?

Náčelnice sboru.

Však dá nám přec, když uráčí, bůh,
že libější zpěv nám poplyne z úst;

ne náhrobní žal, než vítězný ples
že zazní a mok že budeme lít
zas čerstvý v královské síni.¹⁵⁾

Orestes.

Kéž by byl, otče můj,
sklál tě pod hradbou Ilia
kýs vojín lycký ranou svého oštěpu!¹⁶⁾
Tu byl bys slávu domu svému zůstavil
a na tvé děti obracel
by po ulicích lid svůj zrak.
Sám vysokou mohylu v zámořských
bys končinách měl a děti tvé
snášely by to klidně.

Sbor.

Jsa milý milým těm,
kdo čestnou smrtí padli tam,
i v podsvětí nad nimi
pán jich vznešený, trůní;
i sedí v radě knížat,
jež nad podsvětím vládnu.
Bylť králem, dokud živ byl,
a mocně řídil žezlem
svým lid, jak mu byl určil osud.

Elektra.

Neměl jsi zahynout
ani pode zdmi trojskými,

¹⁵⁾ Dá bůh, že budeme ukrápěti (obětovati) víno,
až slaviti budeme své osvobození ode jha Aigisthova.

¹⁶⁾ Lykie byla země v Malé Asii.

můj otče, ani s jiným lidem, oštěpu
jenž podlehl, být pohřben u vln Skamandra.¹⁷⁾
Tak spíše měli zhynout ti,
kdo jeho sama zabili,
a na jejich záhubu v dalekých
se končinách měli lidé ptát,
neznalí těchto pohrom.

Náčelnice sboru.

Co, dítě, tu děláš, to nad zlato jest
a nad velké štěstí i nad rajsou slast,
i můžeš přání to chovat.
Však bičů dvou švih mi proniká sluch;¹⁸⁾
kdo s námi je spojen, již v podsvětí dlí,
a na rukou těch, kdo vládnu, lpí krev,
a mrtvého stíhá jich zášť. Tím spíš
však nevraží na jeho děti.

Orestes.

Slovo to ostře mi v sluch
vniklo jak nějaký šíp.
Die, Die, třeba že pozdě
z podsvětí pomstu posíláš

¹⁷⁾ Skamandros jest řeka u Troje.

¹⁸⁾ Dvojím bičem, dvojí pohromou, rozumí náčel-
nice sboru jednak to, že spojenec jich Agamemnon
jest v podsvětí a nemůže jim pomoci, jednak zášť,
které mají Klytaimestra a Aigisthos k Agamemnonu
a jeho dětem.

Aischylos: Oresteia.

trestat zločinná smělství lidská:
rodiče zajisté dojdou pomsty.¹⁹⁾

Sbor.

Kéž zajásat bych mohla plesem hlasitým
vidouc, jak klesá onen muž,
vidouc, jak hyne žena ta!²⁰⁾
K čemu mám skrývat to, co z mé
hrudi se dere s úsilím?
Jak nepříznivý vítr, proti korábu
vanoucí, v mém srdci se hněv
bouří, záští nezkratné.

Elektra.

Kdy je již všemocný Zeus
rukou svou zasáhne? Ach,
kdy, ach, kdy jím rozpoltí hlavu?
Kéž by si lid tím zavázal!
Práva po křivdách těchto žádám.
Země a podzemské moci, slyšte!

Náčelnice sboru.

Však zákon je ten, že prolitá krev,
jež ztropila zemi, vždy po nové zas
je dychtíva krvi. Zve Lítici smrt;
ta k podnětu těch, kdo zhynuli dřív,
zas pohromu k pohromě pojí.

¹⁹⁾ Když ne jiní, rodiče (otec) aspoň jistě budou pomstěni.

²⁰⁾ Aigisthos a Klytaimestra.

Orestes.

Ach, ach, ó běda! Podzemské vy mocnosti,
ó mocné kletby zmírajících, pohledte,
ó hleďte na nás, z Atreovců poslední,
jak bez pomoci vyhnáni
jsme z domu. Kam se obrátíme, Die?

Sbor.

Jak prudce buší v prsou milé srdce mé,
slyším-li tento nářek tvůj!
Prchá mi všechna naděje,
pochmurná úzkost prsa mi
svírá, když slyším slova tvá.
Však když tě vidím před sebou tak statného,
důvěra zas v konečný zdar
zaplašuje bolest mou.

Elektra.

Jak vyslovila bych se správně? Říci mám,
že strasti, jež jsme vytrpěli od matky,
lze uchlácholit, jiných smír že nesmyje?²¹⁾
Neb jako krvelačný vlk
jest hněv můj: nemůže být matkou zkrocen.

Sbor.

Já arijským jsem nářkem lkala, truchlící
jak žena jakás z Kissie;²²⁾

²¹⁾ »Jinými strastmi« míní Elektra zavraždění Agamemnona.

²²⁾ Arijský = perský. Kissie nebo Susiana jest krajina kolem města perského Sus. Označují se slovy těmi prudké projevy smutku, jaké byly v oblibě u barbarů (rvaní vlasů, bití se do krve atd.).

rvouc vlasy sobě, bila jsem se do krve,
a na hlavu i ňadra ránu za ranou
mé pěsti dopadaly. Hrozně duněla
má hlava přeubohá ran těch prudkostí.

Elektra.

Ó běda, běda, ohavná
a smělá matko! Směle pohřbem ohavným,
i bez průvodu občanů
i bez smutečních obřadů
a slz, jsi vládce pohřbila a muže.

Orestes.

Ach, kterak líčíš, jak byl hrozně zneuctěn!
Však pykat bude zneuctění otcova!
Neb tak chtí tomu bohové,
a tak chtí tomu ruce mé.
Nuž, zavraždím ji, třeba bych i zhynul!

Sbor.

I toto poslyš! Zohavila mrtvolu²³⁾
a nectně, jak s ní jednala, ji pohřbila,
chtíc touto hanbou otcovou
i tobě život ztrpčiti.
Tu slyšíš, jak byl mrzce otec zneuctěn!

²³⁾ Zavražděným bývaly usekávány paže, aby prý mrtvému pomsta se stala nemožnou. To učinila Klytimestra Agamemnonovi.

Elektra.

Ty o otcově mluvíš osudu; však já
jsem stranou dlela zneuctěna
a povržená, v koutě jak pes kousavý
jsouc zavřena. Spíš do pláče než do smíchu
mi bylo, hořce potají jsem kvílila!
To slyš a dobře zapiš si to do srdce!

Sbor.

Tu slyšíš! Nechť se skrze sluch
ti věc ta vryje v klidnou duše hlubinu!
Tak má se věc ta. Jiné však
tvůj otec čeká toužebně,
i třeba v boj jít s neoblomným duchem.

Orestes.

Nuž tebe vzývám, otče, pomoz milým svým!

Elektra.

Já v slzách tonouc s tebou volám zároveň!

Sbor.

A celý sbor náš s vámi hlas svůj povznáší!

Všichni.

Ó slyš nás, vystup na světlo,
přispěj nám proti vrahům!

Orestes.

Již právo s právem srazí se a s mocí moc.

Elektra.

O splňte spravedlivé prosby, bohové!

Sbor.

Ach, trnu hrůzou, slyšíc tyto modlitby.

Vsichni.

Již dávno čeká osud. Však
splní se našim prosbám.

Sbor.

Běda! Ó útrapy
rodu a neblahá ta
krvavá rána zhoubná!
Běda, hrozné vy strasti trpké,
běda, hoře, jež nemáš konce!

Nezhojí zjitřené
rány té domu nikdo
cizí, než člen jen rodu
krutým, krvavým bojem. Touto
písní podzemské bohy vzývám.

Náčelnice sboru.

Ó blažené duše vy v podsvětí, hlas
těch vyslyšte proseb a pomoc i zdar
svým dětem pošlete vlídně!

Orestes.

Můj otče, jenž jsi smrtí krále nehodnou
byl zhuben, slyš mě, dej mi nabýt vlády své!

Elektra.

já mám, otče, k tobě žádost podobnou,
bych za muže se vdala, zhubíc Aigistha.

Orestes.

Tak podle zvyku lid by hody obětní
ti strojil; jinak vonných žertev bohatých,
jež země koná, nestaneš se účastným.

Elektra.

Já z dědictví, jež dům mi skytne otcovský,
ti v den své svatby rovněž obět přinesu
a především ten hrob tvůj skvěle ozdobím.

Orestes.

O země, vydej otce, by můj zápas zřel!

Elektra.

Ó Persefasso, dej mu sílu kvetoucí! ²⁴⁾

Orestes.

Té lázně pomni, v níž jsi, otče, zahynul!

Elektra.

A pomni, jakou síť ti novou smyslili!

Orestes.

Byl's v nekovová pouta, otče, polapen.

²⁴⁾ Persefassa (= Persefona) jest bohyně podsvětí.

Elektra.

A v mrzce nastrojené roucho zahalen.

Orestes.

Což neprobudíš tou se hanbou, otče můj?

Elektra.

Což nepozvedneš z hrobu drahé hlavy své?

Orestes.

Buď samu Pomstu pošli milým na pomoc,
neb dej, by stejným přepadli je úskokem,
ač chceš-li pomstit porážky své vítězstvím.

Elektra.

I tuto, otče, vyslyš prosbu poslední:
své děti vida na svém hrobě prodlévat,
měj lítost s dcerou i svým mužským
potomstvem.²⁵⁾

Orestes.

A nezahlazuj Pelopova semene;
neb tak jen, ač jsi zemřel, budeš dále žít.

Elektra.

Jen dětmi muže zemřelého památka
se udržuje. Tak i korky drží síť
a klesnout brání konopnému pletivu.

²⁵⁾ Měj lítost s Orestem i jeho budoucími potomky.

Orestes.

O slyš nás! Pro tebe jen takto kvílíme.
Sám sebe spasiš, splníš-li nám přání to.

Náčelnice sboru.

Těch dlouhých vašich nářků nekárám; neb hrob
tím ctíte, dosud nezkropený slzami.
Však, ježto v mysli odhodlán jsi jednati,
již k činu vzchop se konečně a štěstí zkus!

Orestes.

Tak stane se. Však není nevhod otázka,
proč poslala tu obět. Jaký důvod má,
že pozdní poctou smýt chce hroznou vraždu
svou?

Vždyť nebožtíku, jenž jí není přízniv, vděk
tím činí špatný. Neumím si vyložit
těch darů, menší jsou však nežli její hřích.
Dej za jediný život v obět vše, co máš,
a marno všechno úsilí. Tak má se věc.
Nuž pověz, víš-li o tom. Prokážeš mi vděk.

Náčelnice sboru.

Ba vím, mé dítě; vždyť jsem byla při tom.
Snem

a nočními jsouc postrašena přízraky,
tu obět žena bohaprázdna posílá.

Orestes.

A znáte sen ten? Bude přesná vaše zvěst?

Náčelnice sboru.

Jak sama praví, hada ve snu zrodila.

Orestes.

Kam zpráva tvoje cílí a v čem vrcholí?

Náčelnice sboru.

Prý do plének ho jako dítě zavila.

Orestes.

A jakou potravu si hádě hledalo?

Náčelnice sboru.

Jak zdálo se jí, sama prs mu podala.

Orestes.

A nezranil jí ňader ohavný ten tvor?

Náčelnice sboru.

I kaluž krve s mlékem vyssál zároveň.

Orestes.

Ba není bez významu toto vidění.

Náčelnice sboru.

Tím ze spaní jsouc vyděšena vykřikla,
a mnoho bylo světél, dříve uhaslých,
zas rozníceno v domě k vůli vládkyni.

A proto poslala tu obět pohřební,
tak pohromu tu rázem zhojit doufajíc.

Orestes.

Nuž prosím zemi, prosím hrob ten otcovský,
by přinesl mi sen ten tužeb splnění.
Vše shoduje se, jak si sen ten vykládám.
Neb vyšel-li had z téhož lůna jako já
a byl-li do mých vlastních plének zavinut
a týž vzal prs, jímž také já byl odkojen,
a kaluž krve vyssál s mlékem mateřským,
ta ze strachu pak nad tou hrůzou vykřikla:
jest nezbytno, když zjev ten děsný kojila,
by padla vraždou. Já se stanu hadem tím
a zavraždím ji. Ten má význam tento sen,
a ty máš zřítí děsné toto zjevení.²⁶⁾

Náčelnice sboru.

Tak staniž se! Však pověz také přátelům,
co kdo má konat nebo čeho zanechat.

Orestes.

Jest prostá řeč má. Tato nechť jde do domu;
však radím tajit tyto moje úmluvy,
by oni, muže ctného zavraždivše lstí,
lstí sami byli lapeni a zemřeli
v těchž osidlech, jak také kázal Loxias,
jenž vždy dřív pravdu věstil, vládce Apollon.

²⁶⁾ »Zjevením« naráží Orestes na svá slova předešlá:
»já se stanu hadem tím.«

Jsa úplně tak vystrojen, jak pocestný,
sem k bráně přijdu s tímto mužem, Pyladem.
Jeť domu toho přítelem a spojencem.
A oba řečí ozveme se parnesskou,
zvuk napodobující mluvy fokidské.²⁷⁾
I možno, že snad nikdo z vrátných nepřijme
nás vlídně, když je zděšen dům zlou příhodou.²⁸⁾
Tu počkáme, až někdo, jda snad mimo dům,
si toho všimne a v ta slova promluví:
»Proč prosebníků nepřijímá do domu,
ač ví-li o nich, Aigisthos? Vždyť v zemi jest.«
A překročím-li tedy těchto dveří práh
a jeho na otcovském stolci zastanu,
neb octne-li se, až se vrátí, přede mnou
a na oči mi přijde: dříve, pravím ti,
než otáže se: »Odkud jsou ti cizinci?«,
jest mrtvolou, jsa proklán rychlým mečem mým.
I bude míti dosti vraždy Lítice
a po třetí se pouhé krve naloká.²⁹⁾
Ty na vše tedy v domě dobrý pozor měj,
by ten náš záměr přesně se nám podařil;
a vám zas radím, jazyk držte za zuby,
kde třeba, mlčte, mluvte jenom, kde to vhod.

(Obrácej se k soše Apollonově.)

²⁷⁾ Míní se nářečí, obvyklé pod Parnesem ve Fokidě, odkud byl Pylades.

²⁸⁾ »Zlou příhodou«, t. snem, který měla Klytimestra.

²⁹⁾ Po první pila Lítice krev dětí Thyestových, po druhé krev Agamemnonovu.

Však nad ostatním, prosím, aby tento bděl,
jenž nařídil mi tento zápas krvavý.

(Odejde s Pyladem stranou. Elektra odejde do domu.)

Sbor.

Mnoho země divokých
šelem živí strašlivých,
ve vlnách se mořských plno oblud hemží
nebezpečných člověku.
V oblacích se nebeských
blesků kříží plameny.
Cožkoli létá a po zemi chodí, to zkouší
bouřných vichrů zuřivost.

Kdo však může vylíčit
smělost mužů nesmírnou,
zločinné kdo chtíče odvážného srdce
ženského, jež s neštěstím
smrtných jsou sloučeny?
Nad čisté je spojení
mocnější smilná a nezkrotná ženina láska
u zvířat i u lidí.

Nechť ten, kdo myslí není těkavé,
úskokem se poučí,
kterýž ohněm spáchala
Thestiovna, vražednice synova:
v žáru žhoucím spálila
dřevo, k němuž připoután byl život synův;
od té doby, co zakvílil,
vyšed z matčina lůna,

byl s ním po celý život svůj
spíat až k hodině smrti.³⁰⁾

Nenávisti hodna jest dle pověsti
také Skylla vražedná,
kteráž muže drahého
z přízně k nepřátelům zahubila. Ta
kretským byla náramkem
zlatým svedena, jež daroval jí Minos.

Nisa o nesmrtelný vlas
oloupila ta drzá,
když nic netuše klidně spal;
smrtí stihl ho Hermes.³¹⁾

A když jsem hrozných zločinů těch vzpomněla,
mám o neblahém pomlčeti sňatku tom,
jenž jest tímto domem klet,
mám o úkladech mlčet srdce ženského,
jímž podlehl muž bojovný,
muž, jenž svou mocí budil hrůzu nepřátel?
Mám v účtě míti nehřející domu krb
a meč, jímž žena zbabělá tu vládne?

³⁰⁾ Althaia, dcera aitolského krále Thestia, usmrtila syna svého Meleagra ze zármutku nad tím, že bratry její zabil, a to tím způsobem, že uvrhla do ohně poleno, které jí daly při porodu Meleagrově Sudičky a k němuž život synův byl vázán.

³¹⁾ Nisos, král megarský, měl ve vlasech jeden vlas zlatý, na němž závisel jeho život. Když Minos, král kretský, obléhal Nisa v Nisai, svedl skvostným náramkem dceru jeho Skyllu k tomu, aby otci ve spánku zlatý vlas vytrhla. — Hermes, posel bohů, odváděl také duše zemřelých do podsvětí.

Všech hrozných činů nejhorší jest lemský.³²⁾
Jest v povržení u lidu a v pověsti
želen. S tímto zločinem
lze lemským i tuto srovnat pohromu.
A pro ten bohaprázdny hřích
je zničen rod ten, v neúčtě jsa u lidí.
Co bohům není milé, nectí nikdo rád.
Co z toho nepřipomínám tu právem?

A trpká, ostrá rána ta
se přehluboko do mých prsou zaryla.
Smím jistě volat po právu.
Diovu kdo velebnost
svou nohou šlape v prach, zda ten
za hřích bude pykat?

Jsou pevné práva základy.
Meč pomsty dávno ková osud na vrahy.
V dům vraždu časem uvádí,
dceru starších zločinů,
chtíc vinu ztrestat, Lítice
mocná, pamětlivá!

Orestes

(vyjde s Pyladem — oba v oděvu počestných — a klepe na vrata.
Smráká se).

Hej, hochu, hochu! Slyš, jak tluku na vrata!
Jest někdo doma? Hochu, volám po druhé!

(Klepe po třetí.)

³²⁾ Za krále Thoanta všechny ženy na Lemnu povraždily prý své muže.

Již po třetí ti káži, vyjdi z domu ven,
ač vštípil-li vám pohostinnost Aigisthos.

Sluha

(otevře a mluví ve dveřích).

Vždyť slyším. Jaký krajan, odkud, cizince?

Orestes.

Těm ohlas mě, kdo pány v tomto domě jsou;
neb k nim jsem přišel, přináším jim novinu.
Však pospěš! Kvapem na svém tmavém

spřežení

se noc již blíží. Čas, by poutník v přístavu
již zakotvil se hostinného přístřeší.
Nechť vyjde někdo, kdo v tom domě poroučí,
a třeba žena; lépe však, když vyjde muž.

(Sluha odejde dovnitř.)

Neb ostýchavost při hovoru nejasně
se vyjadřuje; když však mluví s mužem muž,
co míní, zřejmě, bez obalu vysloví.

Klytaimestra

(vystoupí z domu v průvodu služek a sluhů).

Nuž rcete, čeho přejete si, cizinci?
Jest vše tu, čeho od nás může žádat host:
i teplá lázeň, odpočinek na loži
i svědomitých hostitelů pozornost.
Však máte-li snad jaký úkol vážnější,
jest věc to mužů, kteréž o tom zpravíme.

Orestes.

Jsem rodem z kraje Foků, občan z Daulidy,³³⁾
a do Arga, své věci nesa sobě sám,
jsem cestoval. Když krok můj sem se obrátil,
muž neznámý se se mnou setkal neznámým.
Kam jdu, se vyptal, a kam sám jde, pověděl —
byl Strofios to focký, jak vím z hovoru —
a pravil: »Když již do Arga jdeš, cizince,
že Orestes je mrtev, oznam rodičům
a nezapomeň, měj to dobře v paměti.
Ať příbuzní se rozhodnou ho převézt,
ať v cizí zemi pochovat a vyhostit
ho na vždy z vlasti: jejich vzkaz mi přines zpět.
Teď jeho popel, když byl řádně oplakán,
je schován v nitru popelnice kovové.«
Co slyšel jsem, to pravím. Zdali zprávu tu
však těm, jimž sluší, podávám a příbuzným,
to nevím; jistě vědí to však rodiče.

Klytaimestra.

Ach, běda! Věru naprosto jsme zničeni!
Ó kletbo domu, s tebou těžko zápolit!
I to, co dobře skryto, leckdy vyslídíš
a z dále ničíš šípem dobře mířeným!
Těch, kdož mi drazí, zbavuješ mě ubohou.
A tak je také s Orestem. On rozvážně
svou nohu bahna záhubného vzdaloval;
však nyní veta po hojivé naději,
že domu čistá zase radost nastane.

³³⁾ Daulis bylo místo ve Fokidě.

Aischylos: Oresteia.

Orestes.

Ba byl bych přál si pro radostnou příhodu
s tak zámožnými seznámit se přáteli
a dojít jejich pohostinství. Neboť kdo
jest ochotnější k cizinci než hostitel?
Však nijak nechtěl na svědomí jsem si vzít,
bych toho přání nevyplnil příteli,
když dal jsem mu své slovo, s ním se zpřáteliv

Klytaimestra.

Však nebudeš přec proto hůře pohoštěn
a méně domu vítán, než se přísluší.
Vždyť také jiný byl by zvěst tu přinesl.
Však čas již, aby odpočinku po denní
tak dlouhé pouti cizincům se dostalo.

(K jednomu ze sluhů.)

Veď do naší jej mužské síně hostinné
a s ním i jeho průvodce a nohsledu.
Tam dostaň se jim, čeho jest jim potřebí.
Ty sám mi ručíš, že ten rozkaz vykonáš.
My zprávu o tom pánu domu podáme
a s přáteli, jichž věru máme dostatek,
se o té smutné poradíme příhodě.

(Klytaimestra s průvodem odejde do postranních dveří; Orestes
s Pyladem a sluhou do hlavních.)

Náčelnice sboru.

Nuže, služby, jimž dům ten drahý, již z úst
vám modlitba plyň,
by Orestes úspěchu došel.

Celý sbor.

Nechť posvátná země a posvátný rov,
v němž práchniví král, jenž korábů voj
kdys do boje vedl, teď slyší náš hlas!
Nechť příspěň nám teď skytne a zdar!
Jeť nyní již čas, by Přemluva lstná
se pustila v boj, by Hermes, jenž tmou
a podsvětím vládne, svou pomocí nám
v tom zápase vražedném přispěl.

(Ze síně ženské vystoupí chůva Orestova.)

Náčelnice sboru.

Ten host, jak zdá se, zlého jen jest původcem.
Zřím Orestovu chůvu, v slzách tonoucí.
Kam z bran se domu, Kiličanko,³⁴⁾ ubíráš?
Proč bolest jest ti nevítaným průvodčím?

Chůva.

Jest dán mi rozkaz od paní, bych k hostům těm
co nejrychleji zavolala Aigistha,
by zevrubněji na tu novou zprávu muž
se muže vyptal. Před čeledí smutně sic
se tvářila, než z očí radost tajemná
jí zářila, že štěstí to ji potkalo.
Však pro dům tento největším jest neštěstím,
co oznámili hosté ti tak určitě.
Jak on se teprv v duchu bude radovat,
až o té zvěsti uslyší! Já nešťastná!

³⁴⁾ Chůva byla otrokyní z Kilikie.

Již dříve těžkých jsem se strastí dočkala,
 jež v tom mě domě Atreovců zasáhly
 a pro něž srdce v prsou se mi rmoutilo;
 než taká nestihla mne ještě pohroma.
 Vše jiné zlo jsem trpělivě snášela;
 však Orestes můj drahý, rozkoš duše mé,
 jež od matky jsem přijala a pěstila
 a pro něhož jsem měla mnoho svízeli,
 když v noci kvíлил — marná všecka práce ta!
 Neb nerozumné dítě jako hovádko
 jest třeba chovat, hovět jeho rozmarům.
 Jak ne? Vždyť dítě v plénkách říci nemůže,
 zda hlad či žízeň nebo nutná potřeba
 je souží; samo pomůže si tělíčko.
 A na to vše jsem pozor měla, ač mi to
 as často ušlo. Také plénky dítěte
 jsem právala, jsouc chůvou mu i pradlenou.
 Tu dvojí tedy práci jsem kdys mívala,
 když Oresta jsem otci jeho pěstila.
 A nyní slyším nebohá, že mrtev jest.
 Než musím jít pro muže, jenž zhanobil
 ten dům; on jistě rád tu zprávu uslyší.

Náčelnice sboru.

Co vzkazuje mu? Jak má přijít opatření?

Chůva.

Jak to? Mluv znova, ať to jasně pochopím.

Náčelnice sboru.

Má s ozbrojenci přijít sem či samotný?

Chůva.

Má zbrojný průvod s sebou vzít. Tak vzkazuje.

Náčelnice sboru.

Nuž toho nehlas, z nenávisti k pánovi,
 než s veselou ho myslí vybídní, by sám
 sem rychle přišel. Jinak postraší ho vzkaz.
 Jen na poslu jest, zda se zdaří tajná věc.

Chůva.

Máš rozum? Po té zprávě, již jsme slyšely?

Náčelnice sboru.

Což způsobí-li v naší bídě obrat Zeus?

Chůva.

Jak? S Orestem jest veta po vši naději!

Náčelnice sboru.

Ba není. Špatně hádá, kdo by soudil tak.

Chůva.

Co diš? Což máš snad jiné zprávy nějaké?

Náčelnice sboru.

Jdi, vyříd' vzkaz a jednej, jak ti řečeno.
 Neb oč se božstvo stará, o to stará se.

Chůva.

Nuž jdu a tvým se řídit budu pokynem.
Kéž dobře se věc zdaří s boží pomocí!

(Odejde.)

Sbor.

Nyní, Die, otče bohů olympských,
vyslyš moje prosby! Dej
rozhodnutí se nám dočkat šťastného!
Vždyť práva jenom řádně hledáme.
Všecka moje prosba jest
spravedlivá. Kéž ji, Die, splníš!
Ach, tomu, kterýž vkročil pod krov, přemoci
dej nepřátele! Když ho, Die, povýšíš,
dvojnásob i trojnásob
rád ti to splatí vděkem.

Pohleď na sirotka muže drahého!
K prvnímu se hříbátko
běhu stroj; práci jeho ulev mu
a dej, by neumdlelo v závodech!³⁵⁾
Nechať zřím, jak po dráze
k cíli spěje neúnavným krokem.
Ach, tomu, kterýž vkročil pod krov, přemoci
dej nepřátele! Když ho, Die, povýšíš,
dvojnásob i trojnásob
rád ti to splatí vděkem.

³⁵⁾ Orestes srovnává se tu s hřebcem, kterýž po
prvé účastní se závodů se čterospréžením.

Vy pak, družní bohové,³⁶⁾
kteří dlíte v nitru domu bohatstvím
zářícího, slyšte mě!
Při podniku tomto buďte
pomocní a čerstvou touto pokutou
krev již starých hříchů smyjte!
Stará vražda v domě tom
vražd ať nových neplodí!
Ty, jenž sídlo nádherné
máš nad propastí hlubokou,³⁷⁾
dej, by vznesl se ten dům!
Černé ty chmury, jež halí jej,
nechať se rozplynou! Kéž
spatří zas svobody jasné světlo!

Po právu nechť přispěje
nám syn Maiin.³⁸⁾ Jemu neodolá nic,
zdárně-li chce provést čin.
Z úkrytu rád leccos vznáší
na světlo, však jiné chová v tajnosti.
V noci ve tmě zahalena
jeho tvář, však ve dne též
kráčí nikým neviděn.
Ty, jenž sídlo nádherné
máš nad propastí hlubokou,
dej, by vznesl se ten dům!

³⁶⁾ Družnými bohy míní sbor nejspíše bohy do-
mácí, příznivé Orestovi.

³⁷⁾ Mínen jest Apollon, jenž v Delfech nad pro-
pastí, nad kterou stála věstecká jeho trojnož, měl
nádherný chrám.

³⁸⁾ Syn Maiin jest Hermes.

Černé ty chmury, jež halí jej,
nechat se rozplynou! Kéž
spatří zas svobody jasné světlo!

Tehdáž nárkem hlasitým
nebudeme kvílit již,
nýbrž slavný, vítězný
zazní v městě chvalozpěv
žen, jenž hlásat bude hrůz těch skončení:
»Svitl zdar! Můj zisk to, můj, a přátelům
nehrozí již pohroma.«
Až chvíle činu nadejde,
buď zmužilý, a nazve-li
tě synem, otce navzájem jí připomeň
a vykonej tu pomstu, prostou hany!

Perseovu srdnatost
vštěp si v srdce!³⁹⁾ Hněvu svých
milých, kteří v hrobě již
tlejí i kdo živi jsou,
smutný tento prokaž vděk a krvavou
v domě ustroj pohromu! Buď zhlazen,
kdo se vraždou provinil!
Až chvíle činu nadejde,
buď zmužilý, a nazve-li
tě synem, otce navzájem jí připomeň
a vykonej tu pomstu, prostou hany!

³⁹⁾ Perseus zabil jednu z hrozných oblud Gorgon, Medusu.

Aigisthos

(vystoupí sám s té strany, kam byla odešla chůva).

Ne z vlastní vůle přicházím, než poslem zván.
Jak doslýchám se, přišli jací cizinci
a novou, nevítanou zprávu přinesli,
že Orestes je mrtev. Tuto krvavou
by ránu těžce nesl dům, jenž churaví
a zakrvácen jest již vraždou dřívější.
Zda za živoucí pravdu mám to pokládat?
Či jsou to ženské řeči, strachem vzbuzené,
jež rozplynou se jako mlhy ve vzduchu?
Co z toho mohla bys mi ztvrdit určitě?

Náčelnice sboru.

My slyšeli sic o tom, ale dovnitř jdi
a cizinců se vyptej! Pranic neváží
řeč poslů, může-li se vyptat muže muž.

Aigisthos.

Chci posla spatřit a jej znova vyslechnout,
zda sám byl mu snad na blízku, když umíral,
či z pověsti to jenom zvěděl nejasné.
Však nedá se jím ošálit můj bystrozrak.

(Odejde do hlavních dveří paláce.)

Náčelnice sboru.

O Die, co říci, čím počítí mám
svou modlitbu, jak mám od bohů zdar
si vyprosít, jak
svůj soucit vyjádřit jasně?

Neb meče teď hrot již vražedný v hrud'
 on mužovu stopí, až zbarví jej krev,
 a Agamemnonův buď uvrhne dům
 tou ranou v naprostou zkázu,
 buď volnosti dojde a oslaví den
 ten plápozem ohňů a královskou moc
 i bohatství předků si zjedná.
 To závod, v nějž božský teď Orestes jde,
 chtě s vítězem dvojím⁴⁰⁾ se utkati sám.
 Kéž v zápase vítězství dojde!

Aigisthos

(v domě).

Ach, ach! Běda, ach!

Náčelnice sboru.

O slyšte, slyšte přec!
 Jak se má věc ta? Jak v domě jest?
 Co dílo to se koná, stranou odstupme,
 by podezření z toho na nás nepadlo.
 Jest zajisté již skončen boj a rozhodnut.

(Mezitím nastala noc.)

Sluha

(vyrazí z hlavních dveří paláce a tluče na dvěře do síní ženských).

Ach, běda! Ach, ó běda! Ubit jest náš pán!
 Ach, běda, běda! Znova volám po třetí.
 Jest mrtev pán náš Aigisthos! Než otevřte
 co nejrychleji, síní ženských závory

⁴⁰⁾ Dvojí onen vítěz jest Aigisthos a Klytaimestra.

hned odemkněte! Svěžíh paží třeba jest!
 Však k čemu? Ubitému nelze pomoci.

(Klepe znova.)

Hej, hola, hej!
 Jsou hluši snad či spí již? Volám nadarmo!
 Co dělá Klytaimestra a kde prodlévá?
 Ba zdá se, spadne již ten meč, jenž nad hlavou
 jí visí, ji pak podle práva zasáhne.

Klytaimestra

(vystoupí ze dveří do síně ženské).

Co děje se to? Proč tak křičíš po domě?

Sluha.

Nuž věz, že mrtví zabíjejí živého.

Klytaimestra.

Ó běda! Chápu řeči této hádanku.
 Lstí zahyneme, jako lstí jsme vraždili.
 Dej rychle někdo vražednou mi sekýru,
 ať zvím, zda zvítězíme či-li padneme.
 Tak daleko již dospěla jsem v bídě své!

(Sluha odkvapí do síně ženské. Orestes vystoupí z hlavních dveří,
 jež zůstanou otevřeny. S ním jde Pylades. Uvnitř jest viděti mrtvolu

Aigisthovu.)

Orestes.

Ba věru, tebe hledám! Ten již má svůj díl.

Klytaimestra.

Ach, žel! Jsi mrtev, drahý, čacký Aigisthe?

Orestes.

Aj, miluješ ho? Budeš tedy ležet s ním
i v jednom hrobě! Nezradíš ho mrtvého!

(Vytasí meč.)

Klytaimestra.

Ó zadrž, synu! Prsou těch se ostýchej!
K nim, dítě, často jsi se tulil dřímaje,
z nich rty tvé pily živné mléko mateřské.

Orestes.

Co, Pylade, mám činit? Matky ušetřit?

Pylades.

Kam další pythské Loxiovy příkazy
se podějí, kam pevná naše úmluva?
Než bohy — raděj zneprátele si celý svět!

Orestes.

Máš pravdu, myslím. Dobrá jest ta rada tvá.

(Ke Klytaimestře.)

Pojď za mnou! Chci tě zabít jemu po boku.
Vždyť, dokud živ byl, kladla jsi ho nad otce.
I po smrti s ním spočiň! On ti drahý jest
a ten, jenž měl ti drahý býti, protivěn.

Klytaimestra.

Já pěstila tě; s tebou chci teď sestárnout ⁴¹⁾

⁴¹⁾ Klytaimestra upomíná Oresta na povinnost dětí,
živiti rodiče ve stáří.

Orestes.

Ty, jež jsi otce sklála, se mnou budeš žít?

Klytaimestra.

Bylť osud, dítě, toho činu původcem.

Orestes.

I tobě tedy osud zhoubu astrožil.

Klytaimestra.

Což nehrozíš se, dítě, kleteb matčiných?

Orestes.

Vždyť tebou, matkou, v bídu jsem byl vyvržen.

Klytaimestra.

Jak vyvržen, když v dům jsi dán byl přátelský? ⁴²⁾

Orestes.

Ba mrzce prodán, svobodného otce syn.

Klytaimestra.

A kde je cena, již jsem za to dostala? ⁴³⁾

Orestes.

Tu cenu se ti zřejmě vyčíst ostýchám.

⁴²⁾ Míni se dům Strophíuv.

⁴³⁾ Cenou za odstranění Oresta byla vskutku láska
Aigisthova.

Klytaimestra.

Nuž vyčti ji, však spolu hříchy otcovy!

Orestes.

Jen netup ho! On válčil, doma sedíš ty!

Klytaimestra.

Jest trudno, dítě, ženám, je-li vzdálen muž.

Orestes.

Ty doma dlejí, práci však je živí muž.

Klytaimestra.

Chceš opravdu svou matku, dítě, zavraždit?

Orestes.

Ty sama sebe zavraždíš, ne tebe já.⁴⁴⁾

Klytaimestra.

Měj pozor, střež se hněvu Lític matčiných!

Orestes.

Jak otcovým však prchnu, tebe ušetře?

Klytaimestra.

Ach, marně úpím! Srdce tvé je z kamenel

⁴⁴⁾ Klytaimestra bude sama původcem své smrti tím, že zabila Agamemnona.

Orestes.

Smrt otcova ti osud tento zjednává.

Klytaimestra.

Ach, toho hada zrodívši jsem pěstila!

Orestes.

Ba věru, dobře věstil strašlivý ten sen.
Tvá vražda byla hříchem, hříchem buď tvá smrt!

(Žene ji s mečem v ruce do domu, Pylades jde za ním. Dvěře paláce se zavrou.)

Náčelnice sboru.

Jest líto mi sic obou těchto pohromy;
když Orestes však čacký hojně dovršil
to krve prolévání, přec si přejeme,
by sám, jsa rodu zřítelnicí, nezhylnul.

Sbor.

I rod Priamův již trest zastihl
a msta ukrutná,
i dům Atreův již dva napadli
ti lvové, dva ti mstitelé.
Svůj boj dokonal
již vyhnanec, jenž vyslán byl
sem z Delf. Bůh mu sám ten čin uložil.
Nuž v ples dejte se, když zlých vladařský
se dům zhostil béd, když zmar nehrozí

již statkům, hříšně od ohav
těch dvou pleněným!⁴⁵⁾

I bůh stihl je, jenž mstu útokem
vždy lstným provádí,⁴⁶⁾
a zbraň řídila, když vzplál tento boj,
mu pravá dcera Diova,
již lid příhodně
zve spravedlivou mstitelkou.⁴⁷⁾
Ta hněv na vrahy a zmar soptila.
Nuž v ples dejte se, když zlých vladařsky
se dům zhostil běd, když zmar nehrozí
již statkům, hříšně od ohav
těch dvou pleněným!

A tak neklamný též hlas věštby zněl,
již bůh, v lůně skal
jenž dlí parnasských, mu dal, Loxias,
jenž sám úskokem ten hřích starý mstí.
A zdaž pomocí by svou přispíval
kdy bůh špatnému?
Však moc třeba jest vždy ctít nebeskou.
Hle, svit ukázal se zas sluneční!
Je prost těžkých pout
ten dům. Hlavu svou zas vztyč, dome!
V prach
jsi povalen byl dlouho.

⁴⁵⁾ Oběma ohavami míní sbor arcí Aigistha a Klytaimestru.

⁴⁶⁾ Míněn jest bůh Hermes.

⁴⁷⁾ Mínil se bohyně pomsty Dike.

I smír plný zas ten práh za krátký
již čas překročí,
až krb očistou, jež vše smývá zlo,
se skvrn zbaví těch, jež lpí na něm teď.
Kéž mír lahodný lze zřít všude, kéž
i hlas všude zní:
»Již v prach skácí se ten host domu zlý.⁴⁸⁾
Hle, svit ukázal se zas sluneční!
Jest prost těžkých pout
ten dům. Hlavu svou zas vztyč, dome!
V prach

jsi povalen byl dlouho.

(Dvěře do paláce se otevírají. Uvnitř domu jest viděti mrtvolu Aigisthovu a Klytaimestřinu. Vedle mrtvé stojí Orestes s Pyladem. Orestes drží v ruce olivovou ratolest, ovinutou vlněnými páskami. Sluha jeden drží roucho, ve které zahálila Klytaimestra Agamemnona, když ho vraždila.)

Orestes.

Hle, vizte vládců této země dvojici,
již zabivše mi otce dům ten zničili.
I dříve hrdě na témž trůně seděli,
i teď je pojí láska. Lze to z osudu
jich poznat. Nezrušili smlouvy přísežné.
Vždyť smluvili se otce nebohého sklát
a spolu zemřít: přísaze té dostáli.

⁴⁸⁾ Zlým hostem domu míněny jsou Lítice, které se v domě zahostily již po zločinu Atreově. Tyto Lítice činem Orestovým podle domněnky sboru nyní z domu ustoupí, poněvadž Orestes staré viny svým činem pomstil.

Vy, svědci těchto hrozných činů, vizte též ten přístroj, otce nebohého osidlo, jež semklo jeho ruce, nohy spoutalo. Nuž rozviňte je, kolem jdouce ukažte ta tenata, v něž lapen, aby otec zřel — ne můj, než ten, jenž všecko vidí, Helios —,⁴⁹⁾ jak bezbožný má matka skutek spáchala, by dosvědčil mi jednou před soudem, že já jsem v právu byl, když tou jsem smrtí potrestal svou matku. Aigisthovy smrti nehledím; jak cizoložník podle zvyku ztrestán byl. Však ta, jež muži zosnovala hroznou smrt, ač jeho děti pod svým srdcem nosila, dřív sobě milé, teď, jak vidno, protivné, co o té soudíš? Zda jak zmije nebo štír i bez uštknutí nezabíjí dotknutím, když takou smělost, takovou má zlovolnost?

(Sluhové vrátí se s rouchem. Orestes roucho pozoruje.)

I mírním-li se v řeči, jak to nazvat mám? Zda léčkou na zvěř či snad dlouhým přikrovem, v nějž mrtvola se v rakvi halí? Osidlo a síť to spíše, roucho k nohou poutání. Síť taková by zákeřníku byla vhod, jenž okrádáním pocestných a loupeží se živí. Mnoho lidí touto nástrahou by mohl lapit k nemalé své radosti.

(Dívá se na mrtvolu Klytimestřinu.)

Kéž s takovou se ženou o dům nesdílím! Nechť zhynu raděj z vůle boží bez dětí.

⁴⁹⁾ Helios jest bůh slunce.

Náčelnice sboru.

Ó žel, ó žel, jak bídný to čin!
Byl hroznou utracen smrtí!
Ach, ach!
I po čase odplata vzkvétá.

Orestes.

Je vinna tím či nevinna? Jest svědkem mi to roucho, o něž Aigisthův se otřel meč.⁵⁰⁾ Ty skvrny krve a též čas jsou příčinou, že leckde nach je setřen roucha skvostného. Ted' schvaloval jsem čin svůj; nyní nad ním lkám,

a mluvě k rouchu, kteréž otce zhubilo, svých béd i činů želím, rodu celého. Tím vítězstvím jsem smutným sebe poskvrnil.

Náčelnice sboru.

Však naprosto šťastně a docela prost jsa útrap, nežije nikdo.
Ach, ach!
Strast nastane dříve neb pozděj.

Orestes.

Nuž slyšte! Neboť nevím, jak to skončí vše. Jsem závodníku roven, který pohání své koně z dráhy.⁵¹⁾ Přemáhá a unáší

⁵⁰⁾ Aigisthos otřel svůj meč o roucho, když mrtvole Agamemnonově usekával ruce.

⁵¹⁾ Mínil se závodník v závodech se čtyřspřežením.

mne mysl moje odbojná a v prsou strach
chce pěti píseň, srdce tančit podle ní.
Však dokud při smyslech jsem, pravím přátelům,
že plné právo měl jsem matku zavraždit,
tu mrzkou vražednici, bohům protivnou.
A zvláště sobě vážím, věštec Loxias
že smělství to mi vnukl; neboť věstil mi,
že, vykonám-li čin ten, budu hříchu prost,
však ne-li — nechci ani trest svůj naznačit.
Ni šípem nikdo výše muk těch nestihne.
I vizte mě teď, Prosebnou tou haluzí
a vínky vystrojen jsa,⁵²⁾ půjdu do chrámu,
jenž pne se v středu země, v stánek Loxiův,
kde plane oheň, jenž prý nikdy nehasne.
Krev vyháňí mě rodná. Kázal Loxias,
bych v jiném chrámu útočiště nehledal.
Až přijde chvíle, všichni, myslím, Argejští
mi dosvědčí, jak zběhl se ten hrozný čin.
Já bloudit budu, z této země vyhoštěn,
že matku svou jsem vlastní rukou zavraždil.
I živ i mrtev takou budu pověst mít.

Náčelnice sboru.

Ty's dobře jednal. Nevypouštěj neblahých
těch řečí z úst a sebe neproklínej sám.
Vždyť osvobodil's celé město argejské,
těm dvěma saním hlavy srazil najednou.

⁵²⁾ Vínky míněny jsou vlněné stužky, kterými prosebníková ratolest bývala oplétána.

Orestes.

Ha! Ha!
Ach, jaké jsou to ženy? Jako Gorgony⁵³⁾
jsou v černém rouchu, hustě vlas jich zmijemi
jest propleten. Již déle zůstat nemohu.

Náčelnice sboru.

Ký přízrak, synu, otci ze všech nejdražší,
tě děsí? Zadrž! Hleď ten strach svůj přemoci!

Orestes.

Ba nejsou to jen pouhé hrůz snad přízraky;
jsou zřejmě matčiny to hněvné Lítice.

Náčelnice sboru.

Jest čerstvá krev ta, která lpí ti na rukou,
a proto na tvou mysl padá zmatenost.

Orestes.

Ó vládce Apollone, jest jich plno již,
a jejich zraky zlobou planou krvavou.

Náčelnice sboru.

Vždyť očistit se možno. Ruky dotknutím
tě z útrap těchto vysvobodí Loxias.

⁵³⁾ Gorgony byly tři ženské obludy, na západě bydlící. Jejich pohled měnil lidi v kámen.

Orestes.

Vy nezříte jich ovšem, avšak já je zřím.
Jsem puzen odtud; déle zůstat nemohu.

(Odkvapí.)

Náčelnice sboru.

Nuž provázej tě štěstí! Milostivý bůh
tě chraň a dej ti pořízení příznivé!

To třetí již bouře, jež na králův dům
se přihnala, své
pak vysoptila naň hrůzy.
Z těch strastí první je Thyestův hod,
kdy nebožák dětí svých požil;
a druhou z těch strastí je osud, jež vojsk
měl achajských vůdce a země té král,
byv v koupeli sklán.
Teď po třetí mstitel se zjevil. Či mám
spíš zhoubou ho zvát?
Již ochábla zas té pohromy moc;
kdy ustane, kdy se již skončí?

(Všichni odejdou.)

POZNÁMKY KRITICKÉ.

23 γοῶν. 24 παρῆς φονίαις ἀνυγμοῖς. 32 τορὸς γὰρ ὁρῶμεθα φόβος. 57 δέ τις· τὸ δ' ἐντυχεῖν, τόδ'... 64 δι' αἵματ' ἐκποθένθ'. 66 ἅτα διαλήγῃς. 71 n. těžce porušeno. Přeloženo dle domnělého smyslu. 76 ἐσάγον porušeno. 77 n. δίκαια καὶ μὴ δίκαι' ἄρχας πρέπον. 86 τί φῶ; χέουσα. 90 n. ponechány na svém místě. 131 φῶς τ' ἀναψον. 145 Konec verše jistě porušen. 152 n. ruk. 154 n. πρὸς ἔργμα τόδε κεδνῶν κακῶν τ' ἐπὶ τροπον. 155 ἀπεύχετον (dle ruk.). 159 ἰὼ τίς δορυσθενῆς <εἶς> ἀνήρ. 190 δύσθεος. 200—203, 206 ponechány na svém místě. 205 ποδῶν ὅμοιοι. 207 vymýtn. 223 τάδε σ' ἐγὼ προσεννέπω. 233 ruk. 234 až 236 ponechány na svém místě. 235 ruk. 244 ruk. 267 ruk. 274 položen za verš 276. Ostatně v. 274 až 295 jsou velmi podezřelé. 283 ruk. Po tomto verši doplňuji dle jiných verš: ἐξιστάμαι με· πολλὰ νυκτίφανετ' ἄχῃ. 285 n. Slova τὸ γὰρ σκοτεινὸν... κινεῖ ταράσσει pokládám za parenthesi. 288 ruk. 289 ruk. 314 ruk. 316 ἀνέκαθεν jest porušeno. Třeba tu slova míry —. 328 ruk. 330 ruk. 343 νεοκῶτα φίλον κομίσσει. 355 ἐμπρέπει. 368 n. καὶ τῶν θανατηφόρον αἶσαν πρόσσω τινα. 377 δσσαι, στυγερῶν τούτω, παῖσι δὲ μᾶλλον γηγένηται. 384 τοκεῦσιν ὁμοῦς. 405 ἀραὶ φθινομένων. 424 ἀπικτόπληκτα πολυπάλαγκτα. 428 ἰὼ ἰὼ. 443 ruk. 447 ruk. 448 γράφον τορῶς. 449 κλύεις· δι' ὧτων.

III.

USMÍŘENÉ LÍTICE.

(ΕΥΜΕΝΙΑΕΣ.)

OSOBY:

Orestes.

Bůh Foibos Apollon.

Bohyně Pallas Athena.

Duch Klytaimestřin.

Věštkyň delfská.

Sbor dvanácti Lític.

Ženy a kněžky v průvodu.

Soudcové. Hlasatel. Trubač. Lid.

Děj odehrává se nějakou dobu po ději »Oběti na hrobě« nejprve v Delfech před chrámem Apollonovým, později v Athenách na hradě před chrámem Atheniným.

(Místo před chrámem Apollonovým v Delfech.)

Věštkyně

(v oděvu věštkyně, s berlou v ruce, ověněna vavřínovou ratolestí, předstoupí před chrám, zastaví se před vchodem a modlí se).

Tou modlitbou svou ze všech bohů nejprve
ctím Zemi, první věštkyni, pak Themidu,
jež po ní druhá na matčině zasedla
tom stolci věštném, jak dí pověst. Pořadem
pak třetí s její vůlí, ne snad násilím,
se jiná dcera Země, Foiba Titanka
v něj uvázala. Ta jej dala Foibovi,
jenž po ní slove, darem, když se narodil.¹⁾
On jezero a skály delské opustiv
a přípluv k Palladiným břehům přístavným,
sem v tuto zemi přišel, v sídla parnesská,²⁾
a Hefaistovi synové³⁾ ho s velikou
sem provázeli poctou, cestu klestíce

¹⁾ Země (Gaia) a choť její Uranos (Nebe) jsou z rodu starých bohů Titanů. Dcerou Urana a Gaie je Themis i Foiba, matka Letina, z níž zrodil se Foibos Apollon na ostrově Delu.

²⁾ Parnessos jest pohoří blíže Delf.

³⁾ Hefaistovi synové jsou Atheňané. Slovou tak podle starého krále Erichthonia neb Erechthea, jenž byl prý synem Hefaistovým.

a schůdným činice mu kraj ten divoký.
Však když sem přišel, s velkou úctou přivítal
ho lid i kníže Delfos, země této pán.
Zeus umění mu vdechl božské, za věštce
pak čtvrtého jej na tom stolci usadil.
Co Zeus mu otec vnukne, hlásá Loxias.
Ty bohy vzývám především v svých modlitbách;
i Palladu ctím vzpomínkou, jež před chrámem
tím sídlí, ctím i nymfy sluje korycké,⁴⁾
v níž ptactvo hnízdí, bozi rádi meškají.
Jest vládcem míst těch, dobře vím, bůh Bromios⁵⁾
z těch dob, kdy v čelo postavil se Bakchantek
a k smrti uštvál Penthea jak zajíce.⁶⁾
I zřídla Pleista, Poseidona mocného⁷⁾
a Dia vzývám, svrchovaný všeho zdroj,
a na stolec již sedám, abych věstila.
Ó dejte, aby tento vstup můj nad jiné
byl požehnán! Nechť vstoupí, kdo tu z Hellenů
jsou přítomni, jak určil podle zvyku los;⁸⁾
neb věstím v takém pořádku, jak káže bůh.

(Vejde do chrámu. Přestávka. Pak vyrazí, zděšena a rukama chytajíc se zdi, z chrámu.)

⁴⁾ Korycká jeskyně byla na Parnasse.

⁵⁾ Bromios jest příjímí Bakchovo, Dionysovo.

⁶⁾ Pentheus, král thebský, jenž bohoslužbou Bakchovou pohrdal, byl za trest uštván Bakchantkami, které ho pokládaly za zvěř.

⁷⁾ Pleistos jest říčka, pramenící se blízko jeskyně korycké. — Poseidon, bůh moře, měl v chrámu Apolonově v Delfech oltář.

⁸⁾ Kdo žádali si věštby, byli připouštěni do věštiny v Delfech v pořádku, stanoveném losem.

Ó hrozno říci, hrozno na to pohledět,
co zpět mě z domu Loxiova hnalo tak,
že chvějí se mi kolena a omdlívám.
Ne hbitost nohou, ruka podpírá můj spěch.
Strach v pouhé nic, ba v dítě mění stařenu.
Když v síň jsem vešla, hojně vínky zdobenou,
tu vidím tam, kde střed ční země kamenný,
že sedí hříšník jakýs jako prosebník.
Krev krápe s jeho rukou; vytasený meč
a štíhlou olivovou drží ratolest,
již z pokory byl ovil vínky dlouhými,
bych zevrubně to řekla, vlnou bělostnou.
A před tím mužem na křeslech se usadil
a spí tam zástup ženštin, hodných podivu.
Co dím? To nejsou ženy, nýbrž Gorgony,
ba ani Gorgon podoby v nich nevidím.
Již ženy jsem kdys na obraze spatřila,
jež loupily hod Fineův;⁹⁾ však bez křídel
jsou tyto, černé, naskrz hnusné obludy.
I chrápou hrozným dechu svého supotem
a šeredné jim z očí kanou krůpěje.
Jich šat je taký, v jakém nikdo nevchází
ni v chrámy bohů ani v lidské obydlí.
Ni kmene neznám, z něhož je ta družina,
ni země, jež se honosí, že bez trestu
to plémě živí, neželejíc péče té.
Co dál se stát má, o to domu toho pán
nechť sám se stará, velemocný Loxias.

⁹⁾ Fineovi, králi thrackému, za trest pro spáchané zločiny uchvacovaly jídlo okřídlené obludy Harpyje.

Jest lékařem a věštcem, znalcem znamení,
a jiným umí očišťovat domy jich.

(Odejde.)

(Jest viděti vnitřek chrámu, U omfalu, kamenného to středu země
v svatyni, stojí Orestes, v rukou drže nahý meč a olivovou ratolest.
Kolem něho spí na křeslech Lítice. Za Orestem objeví se Apollon
s lukem a šípy).

Apollon.

Já nezahládím tě. Stále budu strážcem tvým,
ať po boku ti stojím, ať dlím daleko,
a nebudu tvým nepřítelům shovívát.
I nyní zříš, jak lapil jsem ty vzteklice.
Jsou přemoženy spánkem, děvy ohavné,
ty staré dcery Země, s nimiž nestýká
se bůh ni člověk žádný, ba ni divá zvěř.
Jen pro zlo zrodily se; proto temnoty
jsou zlé jich sídlem pod zemí a Tartaros.¹⁰⁾
Jich lidé se i bozi štítí olympští.¹¹⁾
Však přece prchej, neklesaje na mysl.
I po širé tě honit budou pevnině,
až bloudit budeš v různých země končinách,
i po moři a výspách, vodou oblitých.
Jsa štván tou trýzní, neumdlévej před časem;
až v Palladino však se město dostaneš,¹²⁾
tam staň a starý její obraz obejmí.

¹⁰⁾ Tartaros, místo v podsvětí, kde trestáni byli
po smrti hříšníci.

¹¹⁾ Hora Olympos byla sídlem bohů.

¹²⁾ Město Pallady Atheny jsou Atheny.

Tam soudců tvého činu se nám dostane,
a přímlovou svou nalezneme prostředek,
jímž docela tě těchto útrap zbavíme.
Vždyť já jsem přemluvil tě k vraždě matky tvé.

Orestes.

Ó vládce Apollone, víš, co káže ti
tvá povinnost; však hled' též, bys to vyplnil.
Že přispět můžeš, za to ručí tvoje moc.

Apollon.

Jen důvěřuj v to, nepodléhej obavám!
Ty, synu téhož otce, krvi bratrská,
ó Herme, střež ho! Buď dle svého úřadu
mu průvodčím a veď mi mého svěřence!
Zeus těch, jichž zákon nechrání, ctí posvátnost,¹³⁾
když mezi lid se berou v dobrém průvodu.

(Orestes zastrčí meč, odloží prosebnickou ratolest v chrámě a odejde.

Apollon zmizí.)

Duch Klytimestřin

(vystoupí ze země).

Aj, spěte si jen! Co je do vás, spíte-li?
Já před jinými stíny vaší vinou tak
jsem zneuctěna; neboť mezi mrtvými
mne stále stíhá hana, že jsem vraždila,
a s hanbou od nich prchám. Ohlašuji vám,
že těžce na mne žaloba jich doléhá.

¹³⁾ Slovy těmi míněni jsou prosebníci.

Tak strašně od svých pokrevných jsem trpěla,
a přec se nikdo z bohů pro mne nehorší,
ač vražednou jsem rukou padla synovou.
Nuž pohleď na mé rány zrakem duše své;
neb ve spaní duch jasně vidí, ve dne však
mu není dáno dohlédnouti daleko.
Vždyť hojných jste se nahltaly darů mých
a neopojných, vína prostých obětí;
i slavné žertvy na krbu svém v nočních tmách,
v čas, jiným bohům nezvyklý, jsem páčila.
To vše, jak vidím, pošlapáno vámi v prach.
On jako srnec unikl a zmizel vám
a k tomu zprostřed tenat lehkým vymrštil
se skokem, z vás pak smích si strhl pošklebný.
Ó slyšte — neboť mluvím pro klid duše své —
a rozvažte to, bohyně vy podzemské!
Já, Klytaimestra, ve snu vás tak vyzývám.

(Sbor stená.)

Jen stenejte! Však muž ten prchl daleko;
neb přátele má mnohem lepší nežli já.

(Sbor stená opět.)

Spíš tvrdě! Nemáš soucitu s mým trápením.
Můj vrah však prchl, vrah své matky, Orestes.

(Sbor stená opět.)

Aj, spíš a úpíš! Což se rychle nevzchopíš?
Což jinou jakou práci máš než konat zlo?

(Sbor opět úpí.)

Dva mocní spiklencové, spánek s únavou,
té děsné saní všecku sílu odňali.

(Sbor úpí dvakrát.)

První Lítice

(ze spaní).

Chyť ho!

Druhá Lítice.

Chyť ho!

Třetí Lítice.

Chyť ho!

Čtvrtá Lítice.

Chyť ho!

Náčelnice sboru.

Pozor!

Duch Klytaimestřin.

Zvěř stíháš ve snách, štěkáš jako lovčí pes,
jenž ani ve snu nenechává honění.
Co činíš? Vstávej, nepodléhej únavě,
viz, co ti ušlo, když tě spánek přemohl!
Nechť zamrzí tě spravedlivá výčitka,
jež jako osten bodá srdce rozvážných.
Jen krvavým svým dechem na něj doléhej,
i žárem trav ho, kterýž sálá z útrob tvých,
a druhou honbou stíhej ho a udolej.

(Zmizí.)

Náčelnice sboru

(budi Lítici, spící vedle ní).

Vzbuď, vzbuď ty tuto, jako tebe budím já.
Spíš? Vstávej, protřni se ze sna! Vizme již,
zda jest snad klamem tohoto snu předtucha.

První Lítice.

(Náčelnice druhého polosboru.)

Je zle, družky, zle! Ach, strast stihla nás!

Náčelnice sboru.

Ba hojnou strast jsem snášela a nadarmo!

První Lítice.

Ach, ach! Hořká strast, ach, ach, nesmírné
nás zlo zastihlo!
Zvěř z tenat našich vyvázla a uprchla.

Náčelnice sboru.

Sen zmohl mě, a můj lov ztracen jest!

První Lítice.

Náš lov vyrval jsi nám ty, Diův syn! ¹⁴⁾

Náčelnice sboru.

A mlád jsa, zneuctil jsi staré bohyně.

První Lítice.

Ten muž, prosebník, jenž zle k rodičům
se měl, matčin vrah,
ten hříšník, ctěn a vzat nám tebou, ač jsi bůh.

Náčelnice sboru.

Zda řekne kdo, ten že čin spravedliv?

¹⁴⁾ Míněn jest Apollon.

První Lítice.

Ta výtka, jež mne ve snu stihla, do srdce
a v hruď bodla mě tak bolestně,
jak hrot, kterým spřež
svou vozka pohání.

Náčelnice sboru.

Tak krutý mráz, ledový
pojal mě, jak by kat
mne nelítostný bičoval.

První Lítice.

Tak počínají si ti bozi novější.
V jich moc dostal se i Práva trůn,
a ten všude jest
již krví potřísněn.

Náčelnice sboru.

Ba zřítí lze, jak i ten
země střed pokálen
je děsné vraždy poskvrnou. ¹⁵⁾

Sbor.

On z vlastní vůle, z vlastního i popudu
si krb poskvrnil
svatyně, ač je věštcem,

¹⁵⁾ Středem země míněn jest omfalos v chrámě
delfském.

že kryl smrtelných a tím porušil
řád božský, maře moc starých Moir.¹⁶⁾

Mně ublížil, a toho přece nespasí.
Neb ten ztracen jest,
prchne-li třeba pod zem.
Je klat pro vraždu a mstou někdo zas
ho jiný za ten hřích postihne!

Apollon

(objeví se v chrámě).

Ven, poroučím vám, z chrámu toho jděte hned
a odkliďte se ze svatyně věštecké!
Sic okřídlená zmije tato stříbrná
tě uštkne, vymrštěna zlatou tětivou,
že černou pěnu chrlit budeš z bolesti
a vrhnout nalokané krve chuchvalce.
Vám nesluší se v tomto domě prodlévat,
než tam, kde vraždy dějí se hlav stínáním,
kde za trest oči loupí, tam, kde plodivou
i sílu ničí kleštěním, kde mrzačí
a kamenují, tam, kde hrozně bědují,
kdo vráženi jsou na kůl. Zdali chápete,
jak děsné hody jsou vám pochoutkou a proč
se bohové vás štítí? Všecka podoba
to vaše jeví. V sluji krve lačného
by lva spíš měly bydlit také ohavy,
ne hnusem kálet skvoštnou tuto věštírnu.
Již jděte, bez pastýře dál se berouce;
neb toho stáda nikdo z bohů nemá rád.

¹⁶⁾ Moiry jsou Sudičky.

Náčelnice sboru.

Ó vládce Apollone, poslyš také nás!
Tím činem nejsi pouze spoluvinen, ty
jsi sám vše spáchal, vším jsi vinen samotný.
(Sbor vyjde z chrámu.)

Apollon.

A kterak? Tolik volno jest ti povědět.

Náčelnice sboru.

Sklát matku rozkázal jsi tomu cizinci.

Apollon.

Lstí otce pomstit jsem mu rozkázal. Nu což?

Náčelnice sboru.

Pak ochranu jsi čerstvé vraždy na se vzal.

Apollon.

Ba kázal jsem mu, by se v dům můj utekl.

Náčelnice sboru.

A tu nás, jeho průvodkyně, hanobíš?

Apollon.

Však v tento dům vám vstupovati nesluší.

Náčelnice sboru.

Vždyť uložena jest nám tato povinnost.

Apollon.

Ký jest to úřad? Chlub se touto krásnou ctí!

Náčelnice sboru.

Ty, kdo svou matku skláli, štveme z domova.

Apollon.

A což pak ženy, které muže zabily?

Náčelnice sboru.

To není vlastní, rodné krve prolítí.

Apollon.

Což bez ceny jest, pranic svazek nevází,
 ježž Zeus a Hera,¹⁷⁾ strážci sňatků, žehnali?
 I Kypridu¹⁸⁾ tím slovem nectně hanobíš,
 jež smrtelníkům skýtá slasti největší.
 Neb sňatek, ženě souzený i mužovi,
 jsa právem chráněn, přísahy je světější.
 Kdo navzájem se vraždí, oněm shovíváš
 a netresceš jich, s hněvem na ně nehledíš,
 i nemáš, tvrdím, práva stíhat Oresta.
 Neb zřím, že jedna věc tě hněte přespříliš,
 však k druhé že se zřejmě chováš mírněji.
 Co právem, bohyně tu Pallas rozhodne.

¹⁷⁾ Hera byla choť nejvyššího boha Dia.

¹⁸⁾ Kypris jest bohyně lásky Afrodite.

Náčelnice sboru.

Však nespustím se nikdy muže tohoto.

Apollon.

Nuž stíhej ho jen, lopot se proň ještě víc!

Náčelnice sboru.

Jen neozlehčuj svým slovem mého úřadu!

Apollon.

Ba ani bych si nepřál mít ten úřad tvůj.

Náčelnice sboru.

Vždyť velkou mocí slyneš v radě Diově.
 Však já, jsouc poháněna krví matčinou,
 štvu dále toho muže, až jej potrestám.

Apollon.

Já pomoc skytnu svěřenci i ochranu.
 Hněv prosebníkův hrozně stíhá člověka
 i boha, jestliže ho zradil vědomě.

(Apollon zmizí. Sbor odkvapí).

Proměna.

(Místo na hradě athenském. Uprostřed chrám Athenin,
 před ním její socha a oltář.)

Orestes

(přikvapí, klesne před sochou Atheninou na kolena a obejmě ji).

Ó Atheno, má kněžno, rozkaz Loxiův
 mne vede k tobě. Přijmi vlídně vinníka!

Mámť ruce čisté, netřeba mi smývat krev.
 Již oslabil a setřel moji poskvrnu
 styk s lidmi jinde, v obydlích i na cestách,
 když po souši i po moři jsem putoval.
 Dle Loxiova věšteckého příkazu
 v dům tvůj jsem přišel. U tvé sochy, bohyně,
 zde prodlévaje, vyčkám soudu skončení!

Sbor

(kvapem přichází, člen po členu).

Náčelnice sboru.

Hle, tu je stopa muže toho patrná,
 i jdi, kam nemá vedou tě ta znamení.
 Tak, jako po raněném srnci slídí pes,
 i my dle stop ho sledujeme krvavých.
 Již těžce dýše úmornou tou lopotou
 má hrud'; neb prošla jsem již každý země kout.
 I přes moře jsem bezperutným přenesla
 se letem, stíhající ho, rychle jako loď.
 A nyní zde se kdesi schoulén zdržuje.
 Puch lidské krve vane ke mně lahodný.

První Litice.

Hleď, hleď kolem! Vše, co zříš, prohledej!
 Ať mstě neprchne ten vrah matky své!

Druhá Litice.

Zde sám jest! K soše nesmrtelné bohyně
 se té přivínil a jí chráněn jest,
 i chce pro viny tu své k soudu stát.

Třetí Litice.

To není možno! Prolitou krev mateřskou,
 jež z kropila — ~~čel~~, ó žel! —
 již zem, kterou prach již vssál, nelze smýt.

Čtvrtá Litice.

Však tím mi za to budeš pykat, za živa
 že z žil budu tvých ti ssát rudý mok.
 Kéž ty děsný nám tento kvas vystrojíš!

Pátá Litice.

A zmořím, odveku tě pod zem živého.
 Trpkou tam matky své si smrt odpykej!

Šestá Litice.

I spatříš, kdokoli se z lidí provinil,
 že trest vyměřen
 mu tam případný, ať bůh nebo host
 ten, jemuž křivdil, nebo drazí rodiče.

Sedmá Litice.

Jest velkým soudcem lidí Hades v podsvětí.
 Vše zří, do knihy
 pak vše paměti si své vepisuje.

Orestes.

Jsem mnoha strastmi vyučen a proto vím,
 kdy k čemu chvíle, kdy se sluší promluvit,
 a rovněž tak, kdy mlčet. V této věci však

mi ozvati se kázal moudrý učitel.
 Krev na mých rukou vybledla a usýchá,
 a smyta jest již skvrna vraždy matčiny.
 Neb u ohniska boha Foiba shlazena
 jest ještě čerstvá krví selat očistnou,¹⁹⁾
 a dlouho trvalo by, kdybych vyčítal,
 co lidí se mnou obcovalo bez škody.²⁰⁾
 I vzývám nyní zbožně ústy čistými
 té země paní, Athenu, by na pomoc
 mi přispěla. Neb takto získá bez boje
 mne sama i mou zemi i lid argejský,
 jenž v pravdě věrným vždy jí bude spojencem.
 Však ať již mešká v krajích země libyjské
 kdes u tritonských proudů, rodné řeky své,²¹⁾
 buď v klidu sobě hovějíc neb krácejíc
 a pomáhajíc přátelům, ať flegerskou²²⁾
 pláň přehlíží jak chrabrý šiků velitel:
 kéž přijde — slyšít, bohyní jsouc, z dále též
 můj hlas —, by zbavila mě toho trápení.

Náčelnice sboru.

Ni Apollon ni velká Athenina moc
 tě neuchrání, nýbrž zhyneš opuštěn
 a nezakuse žádných v srdci radostí.

¹⁹⁾ Krví selat očišťování byli vrahové.

²⁰⁾ Po tomto verši je v rukopisech verš nepravý:
 »Čas všecko oslabuje, stárna spolu sám.«

²¹⁾ U jezera nebo řeky Tritona v Libyi (v Africe)
 prý se Athena narodila.

²²⁾ Na pláni flegerské bojovala prý Athena s Gi-
 ganty.

Ty stíne, pastvo pro zlobohy bezkrevná,
 ty ani neodpovíš, ale pohrdáš
 mým slovem, ač jsi za žertvu mi odchován?
 Ne u oltáře zabít, živ mne pohostíš!
 A nyní píseň, jež tě spoutá, uslyšíš.

Nuže dejme si ruce a zavedme rej,
 když děsný ten zpěv
 se líbí nám zpívat a hlásat,
 jak plní svůj úřad, jenž nad lidmi byl
 jí svěřen, družina naše.
 Jest naší to chloubou, že vždycky náš soud
 je spravedliv. Kdo
 je čist a čisté má ruce,
 ten jist je, že náš ho nestihne hněv
 a bez pohrom životem kráčí.
 Však jestliže hřích kdo spáchal, jak ten,
 a krvavé ruce své skrývá,
 tu svědkyně těm, jež zastihla smrt,
 jsme hodnověrné, a pokutu vrah
 nám přísně splácí svou krví.

(Sbor se mezitím seřadil v kolo. Při následující písni tančí kolem
 Oresta.)

Sbor.

Matko, jež's mě zrodila,
 abych pomstou stíhala
 zesnulé i živé, matko Noci, slyš!
 Neboť Letin rozenec²³⁾
 zbavuje mě práv mých čestných

²³⁾ Letin zrozenec jest Apollon.

tím, že toho vyrval mi
uprchlíka, kterýž kát
má se za krev matčinu
Komu smrt souzena,
slyš ten zpěv, plodící
hrůzu, šílenost děsnou,
píseň Lític slavnostní,
nelahodnou, vížící
duši, muka smrtelných.

Neúprosná bohyně
osudu tu povinnost
na věčné mi časy dala údělem,
abych ze smrtelných ty
stíhala, kdo páší vraždy
zlovolně, až v podsvětí
sejdou; však jim ani smrt
nezjednává svobody.
Komu smrt souzena,
slyš ten zpěv, plodící
hrůzu, šílenost děsnou,
píseň Lític slavnostní
nelahodnou, vížící
duši, muka smrtelných.

Jak jsme se zrodily, vložena povinnost tato
na naše bedra; však k bohům se nesmíme
blížit.

Nikdo neslaví s námi
hodů; v bílé se odívat roucho mi dopřáno není
ani při slavnostech dlít.

Štěstí rodin ničit, jest
úkol můj. Domácí
sklál-li vrah přítele,
za ním hon konáme;
ať je sebe silnější,
přec čerstvou ho ranou hubíme.

Bohy se snažíme sprostít té péče a volnost
zjednat jim, plnice prosby, jež k pomstě nás
zovou.

Soud jim netřeba konat.
Vrahů krvavé plémě a ohavné za hodno nemá
Zeus, by s ním se stýkalo.

Štěstí rodin ničit, jest
úkol můj. Domácí
sklál-li vrah přítele,
za ním hon konáme;
ať je sebe silnější,
přec čerstvou ho ranou hubíme.

Lidská sláva, k nebesům hrdě se pnoucí,
do prachu zemského klesá a s potupou mizí,
napadne-li ji a děsným ji obklíčí rejem
tento černorouchý sbor.

Mocný skok učiním;
těžký krok nohy mé
vraha v týl zasáhne.
Klesne tíhou béd,
vrátkým prchaje krokem.

Zhoubným bludem není si vědom, že padá.
V takovou mrákotu halí ho poskvřna hříchu.

Aischylos: Oresteia.

Dům jeho obestřen černými stíny, jež vrhá
na něj lidu hojný stesk.
Mocný skok učiním;
těžký krok nohy mé
vraha v týl zasáhne.
Klesne tíhou bříd,
vrátkým prchaje krokem.

Toť jisto: pomsty obratné
jsme plnitelky, činů zlých
jsme pamětlivé, přísné
a neúprosné k smrtelným.
Je v neváznosti, v neúctě
náš úřad; bohů daleky
jej ve tmách ztuchlých konáme, kam pro živé
i mrtvé cesta příkrá jest a neschůdná.

Kdo ze smrtelných nechvěje
se hrůzou, kdo se nebojí,
když o úkolu slyší,
jenž Sudičkami přisouzen
jest nám a bohy potvrzen?
Mám dosud čestný, pradávný
svůj úřad. Nejsem v neúctě, ač sídlo mé
jest v zemských hlubinách a temnu bezslunném.

Athena

(vystoupí kvapně se strany.)

Hlas, na pomoc mě zvoucí, zdáli slyšela
jsem u Skamandra,²¹⁾ když jsem půdu v držení

²¹⁾ Skamandros jest řeka v Troji.

své brala, kterou vévodové achajští
a knížata, díl značný země dobyté,
mi přidělili navždy v plné vlastnictví;
byl dar to, synům Theseovým vybraný.²⁵⁾
A odtamtud jsem přišla bystrou nohou sem;
ne křídla, aigis má mě nesla vlající.²⁶⁾
Však zvláštní hosty v zemi zřím, a pohled ten
ne hrůzu, ale úžas ve mně vzbuzuje.
Kdo jste? Vás všech se takto táži společně;
i cizince, jenž k soše mé se utekl,
i vás, jež žádným tvorům nejste podobny.
Ni mezi bohyněmi bozi nezří vás,
ni lidské není rovna vaše podoba.
Však křivé jest a daleko vši slušnosti,
když pro nesličnost jiného kdo hanobí.

Náčelnice sboru.

To vše ti krátce povím, dcero Diova.
Jsme hrozné dcery Noci; dole pod zemí,
kde byt náš, kletby bohyněmi sloveme.

Athena.

Již znám váš rod i jméno, jímž se zavete.

Náčelnice sboru.

A zviš též brzo, jaký čestný úřad mám.

²⁵⁾ Theseovi synové, Akamas a Demofon, vévodové athenští, účastnili se také války trojské.

²⁶⁾ Aigis jest zvláštní šupinaté a volné roucho s hlavou Gorgoninou uprostřed, které pokrývalo prsa Athenina. Po tomto verši je v rukopisech podvržený verš: »a bujní hřebci, zapřažení v tento vůz«.

Athena.

Nuž pověz mi to jasně, bych to zvěděla.

Náčelnice sboru.

Ty, kdo jsou vrahy lidí, štveme z domova.

Athena.

A kde ten útek vrahův konce dochází?

Náčelnice sboru.

Až tam, kde žádné radosti mu nesvítá.

Athena.

Zda tomu také hrozíš honbou takovou?

Náčelnice sboru.

Vždyť odvážil se matku svoji zavraždit.

Athena.

Snad bál se hněvu někoho, kdo nutil ho?

Náčelnice sboru.

Co mocně tak by k vraždě matky dráždilo?

Athena.

Jsou dvě tu strany; jednu jen jsem slyšela.

Náčelnice sboru.

Však nepřijme ni neuloží přísahy.²⁷⁾

Athena.

Chceš slout spíš spravedlivou nežli vskutku být.

Náčelnice sboru.

Jak to? Jen pověz! Neboť slyneš moudrostí.

Athena.

Co křivdou, nesmí zvítěziti přísahou.

Náčelnice sboru.

Nuž vyšetřuj a přímo rozřeš tuto při.

Athena.

Což svěříte mi rozřešení žaloby?

Náčelnice sboru.

Proč ne? Mám úctu k tobě a jsi hodna jí.

Athena.

Jak na to odpovědět hodláš, cizince?

Svou vlast mi nejprv jmenuj, rod a osudy

²⁷⁾ Ani nebude chtít přísahati, až mu to uložím, že matky nezabil, ani nebude od nás žádati přísahy, že ho žalujeme právem; neboť činu nelze popřít. Naráží se tu na athenské zvyky soudní.

a potom braň se proti této žalobě,
ač utekl-li jsi se k soše mé a dlíš
tu při mém krbu, že v své právo spoléháš,
jsa prosebníkem ctihodným, jak Ixion.²⁸⁾
Nuž na to na vše jasnou dej mi odpověď!

Orestes.

Ó Atheno, má paní, těžké starosti
tě nejprv zbavím, již jsi vyřkla naposled.
Já nežádám si očisty a nemeškám
zde u tvé sochy s rukou krví zbrocenou.
A toho důkaz podám tobě bezpečný.
Jest zákon, že má mlčet ten, kdo poskvřen
je vraždou, dotud, dokud rukou nez kropí
mu někdo krví útlých selat očistnou.
Již dávno v jiném domě krví zvířecí
i proudnou vodou byl jsem takto očištěn.
Tím slovem sprostuji tě této starosti,
a brzo se též dovíš o mém původu.
Jsem Argejský. Znáš dobře mého otce. Jest
to Agamemnon, vůdce lodní výpravy,
s nímž v záhubu jsi vrhla město Ilion.
Byl stížen smrtí neslavnou, když navrátil
se domů. Žena černé duše, matka má,
ho sklála, lstným ho zahalivši osidlem.
Jež svědkem bylo vraždy, v lázni spáchané.
I vrátil jsem se — byl jsem před tím vyhnancem —

²⁸⁾ Ixion, zavraždil svého tchána, utekl se jako první prosebník k Diovi a byl od něho očištěn.

a zabil jsem svou matku — toho nezapru —,
bych vraždou ztrestal vraždu otce drahého.
A tím je spolu se mnou vinen Loxias;
neb muky, jimiž hrozil, kdybych nepomstil
se nad vinníky, ostnem byly duši mé.
Ty rozsud', zda jsem jednal po právu či ne.
Bud' soud tvůj jakýkoliv, já se spokojím.

Athena.

Však míní-li kdo, že je těžko člověku
v té věci soudit, ani mně se nesluší
v tom prudkém sporu o vraždu být rozhodčím
a zvláště když v dům můj, očistě se podrobiv,
jak prosebník jsi přišel čist a neškodný,
a nevaďe ni městu, budíš soucit můj.
A ty zas pro jich úřad těžko odmítnout;
neb nedojdou-li v této věci vítězství,
tu z hněvu na tu půdu jed svůj vychrlí,
jenž zplodí v zemi této hrozný, zhoubný mor.
Tak má se věc ta. Obé těžkost působí:
ať zůstanou, ať odmítnu je, vzbudím hněv.
Však na nás vznesena jest tato rozepře,
a proto soudce zjednám, dbalé přísahy
a řádu, kterýž pro čas všechno stanovím.
Vy svědectví si opatřte a důkazy,
jež podporou by sporu byly přísežnou.
Já z občanů svých nejlepší si vyvolím
a přivedu je, aby o tom rozhodli
dle pravdy, svědomitě přísah šetříce.

(Odejde.)

Sbor.

Převrat nyní způsobí
 nové řády, dojde-li
 věc a zločin matčina
 toho vraha vítězství.
 Tento čin
 všecky lidi pobídne
 k lehkovážným podnikům.
 Z rukou vlastních dětí mnoho
 hořkých, opravdových ran
 hrozí příště rodičům.

Nebude již Vzteklic hněv,
 smrtelníky střehoucích,
 stíhat těchto zločinů.
 Každou vraždu připustím.

Leckdo pak,
 bližních žele pohromy,
 sezná, že jsme ustaly,
 upustily od svých lopot.
 K neúčinným nebožák
 lékům marně poradí.

Nikdo také nežaluj,
 až ho potká neštěstí,
 nenaříkej v slova ta:
 »Ó kde jest
 pomsta, kde je Lític soud?«

Takto otec leckterý
 brzo bude lkát i máť,
 čerstvou ranou stížená.
 Vždyť je v troskách pomsty chrám.

Bývá leckdy prospěšna
 bázeň; v duši bytovat,
 její být má strážkyní.
 Dobře jest,
 rozvahu-li budí strach.
 Nechová-li v srdci kdo
 bázně, celé občanstvo
 nebo jednotlivec, jak
 úctu měl by před právem?

Nepřej si ni v nekázni
 ani v jařmu otrockém
 býti živ.

V pravé co míře, to vždycky bůh schválí, ač jinak
 soudívá různě.

Shodný s tím je výrok můj,
 myslí že bezbožné pravým je dítětem pych.
 Z rozvahy vzniká
 však štěstí, které každému
 žádoucí jest a milé.

Tou ti vůbec radou jsem:
 v úctě oltář práva měj,
 ze zisku

bezbožnou nohou ho šlapati nechtěj, sic za to
 neujdeš trestu;
 nemine tě odplata.

Proto ať každý svých rodičů posvátnost ctí
 s velikou úctou,
 a hosta, kterýž zavítal
 do domu, nechť si váží.

Kdo z dobré vůle, nenucen, je spravedliv,
se štěstím se nemine
a nikdy do úplné zkázy nepadne.
Však kdo se směle vzpírá těmto příkazům,
ten jednou jako plavec, kterýž hojný lup
si veze, bude nucen plachty lodi své
spustit, až bouře udeří
do praskajících ráhén.

I vzývá bohy, v strašlivý jsa stržen vír;
nikdo však ho neslyší,
ba bůh se jeho odvážnosti vysmívá.
Když zří, jak malomocen v těžké pohromě,
jíž netušil, z vln nemůže se vynořit.
Když na úskalí práva jeho dřívější
narazí štěstí, zahyne
neželen, zapomenut.

(Vyjde Athena, provázena zástupem starších občanů; s ní jde hlasatel a trubač. Občané usednou po obou stranách oltáře před sochou Atheninou. Athena postaví se doprostřed, Orestes a sbor každý na jinou stranu. Kolem nastaví se athenský lid.)

Athena.

Svůj úřad konej, hlasateli, zdržuj lid!
Nechť lidským dechem oživena, zazvučí
až k nebi pronikavá trouba tyrrhenská²⁹⁾
a znamení dá lidu mocným hlaholem!
Jest shromážděn již plně tento soud i buď
již ticho! Nechat sezná moje zřízení

²⁹⁾ Tyrrhenové prý první sestrojili troubu.

i celé město pro všechny čas budoucí
i tento sbor, by správně při tu rozřešil.

(Hlasatel zatlačuje lid od místa soudu. Trubač zatroubí. Vedle Oresta objeví se Apollon.)

Náčelnice sboru.

Ó vládce Apollone, svých si věcí hled
a pověz nám, co tobě do té věci jest?

Apollon.

I jako svědek přišel jsem — neb tento muž
i prosebníkem po právu i chráněncem
jest mého krbu, já ho z vraždy očistil —
i jako spolu žalovaný. Zavinilť
jsem vraždu jeho matky. Ty však zahaj při
a podle svého rozumu ji rozhodni.

Athena.

Vy máte slovo! Takto zahajuji při;
neb řádně může objasnit věc žalobník,
když od počátku první o ní vyloží.

Náčelnice sboru.

Jest mnoho nás, však stručná bude naše řeč!
A ty nám odpovídej, slovo za slovo.
Nuž pověz nejprv, zda jsi zabil matku svou?

Orestes.

Ba zabil! Toho nezapírám nikterak.

Náčelnice sboru.

Již v jednom ze tří zápasů jsem vítězem.³⁰⁾

Orestes.

Již honosíš se, ač jsem dosud nepadl?

Náčelnice sboru.

Však třeba ti též říci, jak's ji zavraždil.

Orestes.

I to ti řeknu. V hrdlo vrazil jsem jí meč.

Náčelnice sboru.

Kdo přemluvil tě k tomu, kdo ti poradil?

Orestes

(ukazuje na Apollona).

On věštbou svou, a též mi toho svědkem jest.

Náčelnice sboru.

Jak? Věštec ten tě k vraždě matky navedl?

Orestes.

A dosud nelituji této příhody.

Náčelnice sboru.

Však jinak budeš mluvit, stihne-li tě soud.

³⁰⁾ V zápase podléhal ten, kdo byl třikrát povalen

Orestes.

Můj otec, doufám, z hrobu pošle přispění.

Náčelnice sboru.

Jen doufej v mrtvé, když jsi matku zavraždil.

Orestes.

Vždyť dvojí byla poskvrněna úhonou.

Náčelnice sboru.

Co míníš? Pouč o tom tyto soudce své!

Orestes.

Že zabila mi otce, vraždíc manžela.

Náčelnice sboru.

Však ty jsi živ, ta smrtí hříchu sprostěna.

Orestes.

Proč jí jsi tedy nestíhala za živa?

Náčelnice sboru.

Muž, jehož skiála, nebyl krevně spřízněn s ní.

Orestes.

Já jsem však krví mateři své příbuzen?

Náčelnice sboru.

Což, ohavníku, nechovala pod srdcem
tě svým? Což drahou krev své matky zapíráš?

Orestes.

Již ty mi, Apollone, vydej svědectví
a vylož, zdali právem jsem ji zavraždil.
Že spáchal jsem to, nezapírám. Pravda to.
Však rozhodni, zda právem prolil jsem tu krev
či ne dle tvého soudu, bych to řekl těm.

Apollon.

Vám, velebnému soudu Atheninu, vše
dle pravdy povím, věstcem jsa lhát nebudu.
Nic na věštném jsem stolci nikdy nehlásal
ni o muži ni ženě ani o městu,
co nepřikázal otec Olympanů Zeus;
i radím, byste uznali, jak závažná
to omluva, a dbali vůle otcovy.
Neb nad přísahu vaši mocnější jest Zeus.

Náčelnice sboru.

Jak pravíš, Zeus ti vnukl, abys takovou
dal věštbu Orestovi, že má otcovu
smrt pomstít, matky nikterak si nevážit?

Apollon.

Vždyť více váží, zahyne-li vzácný muž,
jenž od Dia byl poctěn žezlem královským,
a k tomu rukou ženy, ne byv zdaleka
snad prudkým šípem Amazonky zastižen,
než tak, jak řeknu, Pallado i soudcové,
již věc tu máte hlasy svými rozhodnout.
Když s výpravy se totiž vrátil, pořídív
dost šťastně celkem, vlídnou řečí vítala

ho choť a koupel poskytla mu ve vaně
a konečně naň roucho vhodila, když z té
již lázně vystupoval; v skvostný, obšírný
pak šat ten muže zapletla a zabila.
Tou smrtí tedy, jak jsem vám ji vyprávěl,
muž zhynul velevzácný, loďstva vévoda.
A tak jsem ženu tuto vylíčil, by lid,
jenž o při této soudit má, se popudil.

Náčelnice sboru.

Smrt otcovu Zeus cení výš dle řeči tvé,
a sám přec spoutal otce, Krona starého.³¹⁾
Zda srovnává se s tímto to, co tvrdíš ty?
Vás za svědky si beru, že to slyšíte.

Apollon.

Ó ohavné vy stvůry, bohům protivné,
vždyť pouta možno sejmout; to lze odčinit,
a přemnoho je k vyproštění prostředků.
Však člověka, když zemřel a když jeho krev
vssál prach, již nijak není možno vzkřísiti.
Můj otec pro to nenalezl říkadel;
vše jiné řídí, pořádá dle vůle své
a jeho síla nijak nezná únavy.

Náčelnice sboru.

Jak můžeš tedy hájit ho, by vyvázl?
Když prolil krev své matky, s níž je soukrevný,

³¹⁾ Krona, otce svého, jenž děti své pojídal, Zeus
spoutal, svrhl s trůnu a s ostatními Titany uvrhl
v podsvětí.

jak v Argu bude bydlit v domě otcově?
Zda přístupny mu budou lidu oltáře,
zda z družstva podá mu kdo vody svěcené?³²⁾

Apollon.

I to ti přesně vyložím a poslyš, jak.
Ne matka plodí bytost, zvanou dítětem,
než pěstí pouze čerstvě vsetý zárodek.
Jen otec plodí. Ta jak družka druhu plod
mu přechovává, bůh-li jí ho nezmaří.
I podám ti též důkaz toho tvrzení.
Lze otcem se stát bez matky.³³⁾ Zde na blízku
máš pro to svědka, olympského Dia dceř,
jež z hlavy kdys se narodila otcovy
a není vypěstěna v lůna temnotách,
jsouc plodem, jehož žádný bůh by nezplodil.
Však já i jinak, Pallado, seč síly mé,
tvé město mocným učiním i národ tvůj,
i tohoto jsem poslal k tvému ohnisku,
by tobě věrným stal se na veškeren čas,
bys za spojení získala si, bohyně,
i jej i jeho dorost, ve spolku pak tom
by věčně pozdní trvalo též potomstvo.

Athena.

Již káži těmto, aby podle svědomí
a pravdy hlasovali. Dost je řečí již.

³²⁾ Družstvo míní se družstva rodová, fratricie, jež konaly jisté společné oběti. Vrah byl od úkonů náboženských vyloučen.

³³⁾ Athena zrodila se podle pověsti z hlavy Diovy bez matky.

Náčelnice sboru.

Jsou vystříleny od nás šípy veškeré,
i čekám, kterak rozhodnuta bude pře.

Athena.

Co učiním, bych vaší hany nedošla?

Apollon.

Již víte, co jste zvědět měli. Hlasujte,
však v srdci dbejte, přátelé, své přísahy.

Athena.

Mé zřízení již poslyš, lide attický,
jenž o prolité krvi první konáš soud.
I v příštích časech stále bude trvati
ta rada soudců v Aigeově národě.³⁴⁾
Tam chlumeck zříte, kde byl tábor Amazon
a sídlo; záštím k Theseovi planouce,
sem přitrhly a nový hrad ten vysoký
si proti mému hradu tehdy vztyčily.³⁵⁾
Že Areovi konaly své oběti,
jest skála ta i chlumeck Areovým zván.
Tam ve dne v noci křivdám bude brániti
i úcta lidu posvátná i sourodý

³⁴⁾ Aigeus byl starý král attický.

³⁵⁾ Amazonky přitrhly do Athen proti králi Theseovi snad proto, že jednu z nich, Antiopu, zajal a s sebou odvedl. Mluví se tu o zřízení tak zvaného Areopagu, hrdelního to soudu, jenž zasedal na pahorku boha Area.

s ní strach, když řádu sama obec nezmění.
Kdo čistou vodu hnusným kalem znečistí
a bahnem, ten ji nikdy pitnou neshledá.
Svým občanům pak radím ctíti vládu tu,
jež není ani bezvládním ni otroctvím,
a nevymítat z města vše, co budí strach.
Neb kdo je z lidí v kázni živ, jsa bázně prost?
Buď právem úctu ve vás vznešený ten soud,
a bude země vaší spasnou záštitou
i města, jaké žádný nemá smrtelník
ni v skythských ani v Pelopových krajinách.³⁶⁾
Tak zřizuji ten zisku nepřístupný soud,
i ctihodný i přísný; v klidném může snu
si hovět země, bdí-li nad ní strážce ten.
Tou dlouhou řečí nabádala občany
jsem svoje pro budoucnost. Nyní povstaňte
a hlasy odevzdejte, rozsudte tu při,
své pamětlivi přísahy! Již dosti slov!

(Soudecové přistupují k oltáři; každý běže po kaménku a vazuje je
do jednoho z osudí, stojících na oltáři.)

Náčelnice sboru.

Však jsem vám radou, přikoří nám nečinit;
sic hořce stihne zemi naše družina.

Apollon.

A já vám káži v úctě chovat Diovy
i moje věštby, nemařit jich ovoce.

³⁶⁾ Pelopovy krajiny jsou Peloponnes; Skythie byla
severně od Černého moře.

Náčelnice sboru.

Pře krvavé se neoprávněně ujímáš,
a věštecký tvůj stolec bude znesvěcen.

Apollon.

Můj otec též svým rozhodnutím pochybil,
když Ixion ho prosil, první vražedník?³⁷⁾

Náčelnice sboru.

Ba ovšem. Jestliže však svého nedojdu
tu práva, hořkým budu hostem zemi té.

Apollon.

Však ty jsi v neváznosti nejen u nových,
než u starších též bohů. Zvítězím tu já!

Náčelnice sboru.

I v domě Feretově již jsi jednal tak,
když's Moiry přiměl smrti lidí nestíhat.³⁸⁾

³⁷⁾ O Ixionovi viz výš p. 28.

³⁸⁾ Když měl zemřít Admetos, syn Feretův, král
ve Ferách v Thessalii, přemluvil Apollon Sudičky
(Moiry), aby Admetovi život prodloužily, jestliže někdo
jiný uvolí se zemřít za něho. Učinila to jeho choť
Alkestis, kterou však od smrti osvobodil Herakles.
Apollon, zabiv kdysi v zlosti Kyklopy, odsouzen byl od
Dia konati otrocké práce u Admeta. Ježto Admetos
choval se k němu uctivě, odměnil se mu později za
to naznačeným způsobem.

Apollon.

Což není správně dobře činit ctiteli,
zvláště tehdy, je-li pomoci mu potřebí?

Náčelnice sboru.

Ty's dávné meze pravomoci podvrátil
a vínem ošálil jsi staré bohyně.

Apollon.

Však brzo ve sporu tom podleheš a jed
svůj budeš soptit, protivníkům neškodný.

Náčelnice sboru.

Když v prach mne šlapeš, stařenu, tak mlád
jsa sám,
chci posečkat a slyšet rozhodnutí pře;
neb váhám ještě město stihnout hněvem svým.

Athena.

Jest na mně pře té rozhodnutí konečné.
Já na Orestův prospěch přiložím svůj hlas;
neb nemám matky. z níž bych byla zrozena,
a ve všem k mužům kloním se vší duší svou,
jen sňatku nechci; docela jsem otcova.
A proto budu méně cenit ženy smrt,
jež muže zavraždila, domu ochránce.
I rovnost hlasů osvobodí Oresta.
Nuž z osudí již rychle hlasy vysypte,
vy ze soudců, jímž dána tato úloha!

(Dva soudcové vysypou z obou osudí hlasy na oltář a třídí je.)

Orestes.

Ó Foibe Apollone, jak se skončí pře?

Náčelnice sboru.

Zda patříš na to, černá Noci, matko má?

Orestes.

Ted' život nebo smrt mne čeká v oprátce.

Náčelnice sboru.

A nás zas další úcta nebo pohroma.

Apollon.

Jen řádně hlasy vysypané sčítejte
a spravedlivě roztrďte, přátelé!
Neb nepozornost působí tu velké zlo,
a spásou domu může být hlas jediný.

Athena

(přidávaje svůj hlas).

Jest osvobozen muž ten viny krvavé;
neb jest si roven počet hlasů obojích.

Orestes.

Ó Pallado, jež můj jsi zachránila dům,
ty's v otcovskou mě zemi, z níž jsem vypuzen,
zas uvedla; i řekne leckdo z Hellenů:
»Zas na otcovských statcích bydlí argejský
ten muž, jež Pallas spasila a Loxias
a třetí onen všemohoucí ochránce.«

Ten nad smrtí se otce mého slítoval,
když viděl, kdo se ujmají matky mé.
Já nyní půjdu v domov svůj, však zemi té
a tvému lidu na všechn čas budoucí
a na věky se zavazuji přísahou,
že nikdo, kao mé země řídit bude loď,
sem nepřítáhne s vojskem, k boji hotovým.
My sami, ač již v hrobě ležet budeme,³⁹⁾
je neodvratným odstrašíme nezdarem;
neb kdo by tuto přísahu mou rušili,
těm v cestu položíme hrozná znamení
a nechut, že je taký podnik omrzí.
Však přísahy-li budou dbát a stále ctít
to město Palladino věrným spojenstvím,
tu s větší se jim nakloníme milostí.
Žij blaze, ty i lid tvůj, v městě sídlící!
Kéž v zápasech vám neuniká nepřítel
a spása vás vždy provází a vítězství!

(Odejde. Apollon zmizí.)

Sbor.

Ach, ach!

Ó bohové vy mladší, v prach zašlápli
a z rukou jste mi staré řády vyrvali.
Já nebohá jsem zneuctěna. Prudký jal
mě hněv. Odplatou
však jed z prsou svých v ten kraj vychrlím,
až vše otravný ten dešť zahubí.

³⁹⁾ Verš tento a následujících sedm jsou asi pozdější přídavek.

On plísni půdu zasáhne, a každý list
i plod zničí, mor
pak zemi stihne vražedný. To msta má, msta!
Ach, žel! Co si počnu?
Mám zlou vsutku metlou
se stát občanům?
Ach, ach! S hanbou žal stihl nás,
nešťastné dcery Noci!

Athena.

Mně uvěřte a těžce toho neneste!
Vždyť nejste přemoženy! Hlasů rovností
dle pravdy, ne k tvé hanbě, soud jest vynesén.
Však Diova tu skvělá byla svědectví,
a kdo dal věštbou radu, sám též svědkem byl,
že nemá škody za ten čin mít Orestes.
Vy⁴⁰⁾ nezlujte se, neúrody neplodte
a nechrlíte zhoubných jedu krůpějí,
jež zžírají a ničí všechn zárodek.
Já slibuji vám slavně, že, jak slušno jest,
v té zemi sídla dojdete i útulku,
a u skvoucích že krbů trůnit budete
i úcty těchto občanů mých požívat.

Sbor.

Ach, ach!

Ó bohové vy mladší, v prach zašlápli
a z rukou jste mi staré řády vyrvali.
Já nebohá jsem zneuctěna. Prudký jal

⁴⁰⁾ Po »Vy« jsou v rukopisech slova asi nepravá:
»těžkým hněvem nestíhejte země té a«.

mě hněv. Odplatou
 však jed z prsou svých v ten kraj vychrlím,
 až vše otravný ten dešť zahubí.
 On plísni půdu zasáhne a každý list
 i plod zničí, mor
 pak zemi stihne vražedný. To msta má, msta!
 Ach, žel! Co si počnu?
 Mám zlou vskutku metlou
 se stát občanům?
 Ach, ach! S hanbou žal stihl nás,
 nešťastné dcery Noci.

Athena.

Vždyť nejste zneuctěny! Jsouce bohyně,
 těch sídel lidských v prudkém hněvu neničte!
 Já důvěru mám v Dia, a nač třeba slov?
 I o klíčních vím k síni, z bohů jediná,
 v níž pod pečetí uzamčen jest jeho blesk.
 Však toho není třeba. Ty mne poslechni,
 a jazykem svým smělym nepronášej slov,
 z nichž ten je prospěch zemi, že v ní zhyne vše.
 Ztiš chmurné vlny hněvu hořkého a věz,
 že ctěna budeš, jsouc mi družkou v sídle mém.
 Až budeš příště dostávatí prvotín
 té širé země, obětí to za sňatku
 a dítek požeňnání, schválíš radu mou.

Sbor.

To já strpět mám?
 Mám já, pravěká ta moc, v podsvětí
 se krýt, vyvrhel

vší cti zbavený? Ó hněv soptím, hněv
 a vztek! Běda, ach!
 Ach, ach! Jaký žal mi hrud' proniká!
 Slyš, o matko má, Noci,
 můj hněv! Odvěkých mých práv zbavila
 mne lest bohů zlá. Jsem nic, holé nic.

Athena.

Ty's starší, proto hněvy tvé ti odpustím.
 Jsi v mnohých věcech jistě moudřejší než já,
 však také mně Zeus bystrý rozum uštědřil.
 Až v cizí kraje zavítáte, po zemi
 té zatoužíte. Tu vám dávám předpověď.
 Neb větší slávu přinese mým občanům
 čas budoucí. Ty v čestném sídle bytujíc
 v těch místech, kde má svatyni svou Erech-
 theus,⁴¹⁾

tak ctěna budeš žen i mužů průvody,
 jak nikdy by tě neuctíval jiný lid.
 V mém kraji nerozsévej vášní krvavých,⁴²⁾
 jež rozpalují mladých mužů útroby,
 že jako vínem zpiti šílí zuřivě,
 ni občanů mých k boji jako kohouty
 mi nedráždí a v srdce svárů domácích
 jim nevštěpuj, v nichž směle vraždí druh druh.
 Buď za hranicí válka. Snadno nastane,
 a v ní ať vzplane mocná touha po slávě.

⁴¹⁾ Erechtheus byl attický heros, jehož svatyně stála na hradě blízko chrámu Athenina.

⁴²⁾ Verš ten a následujících osm jsou jistě pozdější vložkou.

Však doma boje kohoutů si nepřeji.
A toho se ti dostat může ode mne.
Čiň dobro, dobra dojdí, jménu dobrému
se těš a v zemi bohumilé úděl měj!

Sbor.

To já strpět mám?
Mám já, pravěká ta moc, v podsvětí
se krýt, vyvrhel
vší cti zbavený? Ó hněv soptím, hněv
a vztek! Běda, ach!
Ach, ach! Jaký žal mi hrud' proniká!
Slyš, ó matko má, Noci,
můj hněv! Odvěkých mých práv zbavila
mne lest bohů zlá. Jsem nic, holé nic.

Athena.

Však neustanu k dobrému ti raditi,
bys neřekla snad, já že, mladší bohyně,
jsem tebe, starší, spolu s města občany
z té země nectně, nehostinně vyhnala.
Však je-li svatá Přemluvy ti velebnost,⁴³⁾
mých slov tě dojme sladká, konejšivá moc.
Nuž zůstaň tedy! Nechceš-li však zůstatí,
ne právem stíhala bys město hněvem svým
neb záštím, nebo škodou jeho občanstvo.
Vždyť plným právem můžeš míti úděl svůj
v té zemi, úcty požívajíc na věky.

⁴³⁾ Po tomto verši je v rukopisech mezera dvou veršů v překladu nenaznačená.

Náčelnice sboru.

A jaké sídlo dáš mi kněžno Atheno?

Athena.

Je prosto všeho neklidu. Jen přijmi je!

Náčelnice sboru.

A přijmu-li je, jaká čeká mne tam čest?

Athena.

Že bez tebe dům žádný vzkvétat nebude.

Náčelnice sboru.

A k té tak velké moci ty mne povzneseš?

Athena.

Kdo ctít tě bude, tomu přineseme zdar.

Náčelnice sboru.

A to mi zaručíš též na veškeren čas?

Athena.

Co nechci splnit, slibovati nemusím.

Náčelnice sboru.

Jak zdá se, okouzliš mě; ustává můj hněv.

Athena.

V té zemi sídlíc, získáš si tak přátele.

Náčelnice sboru.

Čím, myslíš, tedy zemi této žehnat mám?

Athena.

Čím šlechetné si sama zjednáš vítězství.
Nuž přej jí, co klín země, mořské rosy tůň
i nebe skýtá. Nechať libý větrů dech
tím krajem vane v jasné záři sluneční;
ať plodností i země oplývá i skot
a blahobytem stále daří občany,
a nevyhyne ani sémě smrtelných.
Však bezbožníky raděj země vyháněj!
Neb jako zahradníku jest mi vítáno,
když spravedlivých taký plevel nedusí.
To tvůj jest úkol. Já zas toho budu dbát,
by v slavných bojích krvavých si vítězné
mé město úctu zjednávalo u lidí.

Sbor.

Ochotna jsem bydlit spolu s Palladou,
nepohrdnu městem tím,
kteréž sám i všemohoucí Zeus i Ares⁴⁴⁾
za hrad bohů pokládá,
jež je strážcem oltářů
božských, skvostem hellenským.
Blahosklonnou předpověď
činíc městu, přeji mu,
by vše, co prospívá mu k blahu, v hojnosti

⁴⁴⁾ Ares byl bůh války.

mu z lůna země vábila
jasná záře sluneční.

Athena.

Ten ráda činím svým občanům vděk,
že bohyň jsem sbor těch mocných, jichž hněv
lze nesnadno smířit, v ten přijala kraj.
Jest svěřen jim úřad, by řídily los,
jenž lidem jest dán.
Kdo nezkusil sám, jak těžký jich hněv,
ten neví, kde zdroj je života ran;
neb hříchové předků ho ženou v jich moc,
a třeba i hluchně jim odpíral, přec
jich zuřivý hněv
ho tichou záhubou drtí.

Sbor.

Nikde nevaň vítr, stromům škodící,
— tu vám milost slibuji —,
vedra žár, jenž rostlin puky ničí, hranic
nepřekračuj země té.
Nešíř se v ní hrozná sněť,
zkázonosná úrodě.
Země živiž bujný brav,
ten pak po dvou jehňátkách
měj v dobu určenou. Nechť stále poklady
jsou země šťastně nabytým
darem bohů vítaným.⁴⁵⁾

⁴⁵⁾ Naráží se na bohaté stříbrné doly attické.

Athena.

Zda slyšíte vy, jimž svěřena stráž
jest města, ten slib? Věru velikou moc
má Lítice ctná i u bohů těch,
již v podsvětí dlí, i u lidí. Těm
zde na světě los jich určuje tak,
že některým ples a jiným zas pláč
jen slzavý v životě dává.

Sbor.

Kéž vám ani předčasná
zhouba mužů nemaří!
Dejte dívkám půvabným
docházet sňatků, vy bohové, v jichž je to moci,
i vy, ó Sudičky,
zrozené matkou mou
bohyně, po právu vše
rozdělující, vy domu
každého družky a v každé
době jevíci svou moc
spravedlivě, z bohů ctěné nad jiné!

Athena.

Věru velmi se těším, že přízní svou
tak daříš můj kraj.
I Přemluvy moc si chválím; neb ta
tak sílila mocně mých výmluvnost úst,
že zuřivý jejich jsem zlomila vzdor.
Však zvítězil Zeus, jenž řečnictví dar
nám dává. Tak náš
se závod šlechtitný skončil.

Sbor.

Přeji vám, by nevřela
nikdy v městě občanská
vzpouora, nenasytná zlá.
Krve svých občanů černé ať nepije země,
a pomstou puzena
nežádej odplatou
od obce nových zas vražd!
Za lásku láskou ať opět
splácejí ve shodě družné,
nechť i v záští svorní jsou.
Odvrátit lze takto lidem mnohou strast.

Athena.

Kdo rozvahu má, ten nalezne slov
též smířlivých dost.
Ty hroživé tváře, jak na nich lze zřít,
mým občanům velký teď slibují zisk.
Jsouť laskavy k vám; vy laskavě vždy
je chovejte v úctě, a dojdete cti,
že řídíte vlast
i město dle pravdy a práva.

Sbor.

Blaženě, blaženě v bohatství žijte hojném,
blaženě, o měšťané,
sfdly s Diem sdružení,⁴⁶⁾
milí milé⁴⁶⁾ panně té,
rozvážíliví v pravý čas.

⁴⁶⁾ Zeus ctěn byl i na hradě i jinde v Athenách.

V Palladině ochraně
váží si vás otec váš.

(Z chrámu Athenina vystoupí její kněžky s různými oběťmi a s pochodněmi.)

Athena.

Buď blaze i vám; však třeba mi jít
a ukázat dřív, kde bude váš stan.
Těch průvodkyň světlo nás posvátné ved'!
Nuž sejděte, obět až velebná vzplá,
v svůj podzemní byt⁴⁷⁾ a zdržujte tam,
co zemi je zhoubou, a daťte ji tím,
co prospěšno ke zdaru obce.
Ty, Kranaův lide,⁴⁸⁾ jenž v moci své máš
to město, jdi v čele a hosty své ved'!
Jich šlechtetný čin
nechť občanstvo šlechtetně splatí!

Sbor.

Blaženě, blaženě — dvakrát takto volám —
každý žij, kdo v městě tom
Palladině obývá,
ať to bůh či smrtelník.
V úctě zbožné mějte nás,
hosty své, a života
dočkáte se šťastného.

⁴⁷⁾ Lítice pod jménem Eumenid měly v Athénách svatyni mezi hradem a Areopagem, v níž byla jakás skalní propast, domnělé jich sídlo.

⁴⁸⁾ Kranaos, heros, pokládán byl za starého krále attického.

Athena

(postaví se v čelo zástupu).

Měj díky za ta žehnající slova svá!
Již provodím tě v záři jasných pochodní
v ty skryše v hloubi země spolu s družinou
svých služek, které střehou mého obrazu.
A učiním tak právem; neb váš slavný sbor
je celé země Theseovy ozdobou.⁴⁹⁾

— — — — —
i žen a dětí: také stařen zástupy,
jež nachovými rouchy budou oděny.
Nuž s úctou provodte je v záři pochodní,
by, hosty jsouce země, přízeň měly k ní
a vzkvétat daly příště jejím občanům.

(Průvod se hne. Napřed kráčí Athena, za ní její kněžky s oběťmi,
soudcové a sbor Lític. V předu i po stranách nesou pochodně.)

Průvod.

Vstupte již v sídlo své, stařícké dcery
Noci, velebné, mocné, v tom průvodu slavném.
Tich buď nábožně všecken lid!

V pravěké sestupte sluje a mějte
sídlo, úctou a oběťmi obzvláště ctěné.
Tich buď nábožně všecken lid!

K zemi majíce přízeň a milost,
za námi spějte, bohyně mocné.

⁴⁹⁾ Po těch slovech je v textu delší mezera, kterou i souvislost tohoto verše stává se nejasnou.

Na cestě planiž vám pochodní žár.
Již v jásání dejte se plesné!

Za ty pocty lid Palladin přízně
veškeré od vás požívej. Osud
takto a vševědný stanovil Zeus.
Již v jásání dejte se plesné!

(Všichni odejdou).

POZNÁMKY KRITICKÉ.

8 ruk. 31 ruk. 53 οὐ πλατοῖσι. 65 πρόσω γ' ἀπο-
στατών. 69 Γαίης παλαιαί. 75 ruk. 76 περὶ τὴν δ' ἡγήτην
τὴν πλανοστιβῆ. 92 ruk. 96 ruk. 104 ruk. 137 σὺ δ'
αἰματηρόν. 163 Verš dosud neopravený. 169 δὲ μάντις
ὦν. 219 κτείνουσιν ἀλλήλους (dle ruk.). 221 ruk. 226
ruk. 257 αὐτός ἐστι· τῇδε γοῦν ἀλκὴν. 260 γενέσθαι
χερῶν. 294 jest asi porušen a dosud neopraven. 302
ruk. 312 εὐθυδικαίαι δ' εὐχόμεθ'. 323 Νύξ, ἀμαν-
ροῖσι. 350 ruk. 352 πέπλων πανάμοιρος ἀκλήρος. Po
tomto verši jest v rukopisech mezera jednoho verše,
kterou doplňuji podle domnělého smyslu. 388 ἀτίετα
διόμεναι (toto slovo dle ruk.). 398 καίπερ třeba z me-
trických příčin pokládati za porušené. 408 jest pod-
vržen. 438 ἐπαξίως. 452 ruk. 460 σὺ πρόω. 468
ruk. 481 ruk. 486 n. Na tom místě jest mezera ně-
kolika veršů. 500 ruk. 502 n. βροτοσκοπων μαινάδων
(dle ruk.). 529 ruk. 541 τὸ πᾶν σοί. 556 δὲ φάμι παρ-
βάταν. 595 je porušen a dosud nezhojen. 616 ruk.
(ač verš snad porušen). 617 ruk. 618 ψεύσομαι (dle
ruk.). 635 Po tomto verši je v rukopisech mezera,
která doplněna byla podle smyslu. 667. Po tomto verši
jest mezera. Doplniti třeba asi dle jednoho kritika:
πατρὶς λοχυνθεῖσ' ἐξ ἄκρου κρατὸς ποτε. 681 je asi
pozdější přídavek, jako v. 684—713. 687 αἰεὶ δικαστῶν
τοῦτο. 688 πάγον δ' ὁράτε τόνδ'. 722—725 ponechány

*